

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

NIELS R. MØLLER

SLÆGTS- OG
LEVNETSSKILDRING

1938

SKANDERBORG AMTSBOGTRYKKERI . H. C. BRIX

Min Afstamning.

Baade paa Faders og Moders Side nedstammer mine Søskende og jeg fra Rytterbønderslægter under Skanderborg Slot.

Rytterbønderne udgjorde i det 17. og 18. Aarhundrede et Aristokrati inden for Bondestanden. De danske Konger var milde Husbønder; Afgifterne var ikke for store; slog

Høsten fejl, fik Bønderne Lempelser, og den Vilkaarlighed, der kunde møde Bønderne i de private Fæsteforhold, var Kongens Bønder sikrede imod.

Paa Faders Side kan Slægten paa Grund af, at Kirkebogen for Stjær og Storring fra den Tid er brændt, ikke med Sikkerhed føres længere tilbage end til min Oldefader Peder Jensen, der er født i Stjær, og efter hvad Fader har fortalt mig, har ejet den første Gaard paa venstre Haand, naar man kommer fra Koldens Mølle. Fra Stjær flyttede

han den 19. December 1760 til Adslev, hvor han blev gift med Rasmus Steffensens Enke Karen Thøgersdatter, der altsaa er min Oldemor. Ved dette Giftermaal blev Adslevgaarden overdraget min Oldefar, og siden har den været i Slægtens Eje. Oldemor var vistnok fra Bering.

Oldefar døde 5. Maj 1797 og Oldemor den 14. Juni 1798. Af Børn havde de kun min Bedstefader Peder Jensen.

Peder Jensen
Adslev den 12 Martij
Anno 1783

Han var en værdig Type paa en Rytterbonde. Hans Chifferbog, som endnu er i min Besiddelse, bevidner, at han havde faaet en god Skolelærdom. En smuk Haandskrift har han haft, og dygtig til at regne har han været. Af Udseende var han middelhøj, og af Karakter var han noget streng og meget bestemt i sin Optræden. Han var en dygtig Bondeemand og en ivrig og sikker Jæger. Et Minde om Jægeren og Friluftsmennesket Peder Jensen har man i hans Sølvspor — nu i min Søn Arnes Eje.

Bedstemoder, Margrethe Rasmusdatter fra Miesing, var en meget religiøs og god Kvinde, der paa Grund af sin Godgørenhed mod Smaafolk var meget afholdt.

Deres syv Døtre blev alle indgiftede i velhavende Gaardmandsfamilier i Byerne omkring Adslev.

Min Bedstefader døde 16. Marts 1850 og Bedstemoder 5. Maj 1856.

Min Fader Jens Pedersen — født 16. December 1809 og død 8. Jan. 1888 — overtog sin Faders Gaard en Tid forud for Farfaders Død. Fader var en stille, noget streng Mand; han var akkurat og paalidelig, intet maatte gaa til Spilde. Han passede sine egne Sager og undlod at kritisere andre. I Forhold til sine samtidige Bymænd passede Far sin Bedrift godt og havde en velfodret Besætning, dengang et sjældent Tilfælde, særlig for Kvægets Vedkommende.

Den 23. Marts 1849 blev Far, der da var Enkemand, gift med min Mor, Maren Rasmusdatter Møller, som var født 24. November 1825, og som døde 18. April 1893.

Mors Slægt kan føres meget længere tilbage end Fars Slægt. — Stamfaderen er den bekendte Rytterbonde Jens Nielsen, f. ca. 1631, Bruger og Ejer af Ryttergaarden i Søballe og Perritshave. Stammoderen Dorthe Jakobsdatter var af den ansete Slægt Møller fra Fussingø, derfra vort Slægtsnavn.

Mor var i sit Ægteskab god og trofast mod sine nærmeste og godgørende mod fremmede. Hun havde sin Andel i, at Hjemmet blev velstillet. Betegnende for hendes Liv er de Ord, som staar paa hendes Gravsten: „Kærlighed søger ikke sit eget!“

Mine Forældre var gode og kærlige mod os Børn, og denne Godhed strakte sig, især for Mors Vedkommende, langt ud over Hjemmet. De var gammeldags Kristne. Jeg husker saa tydeligt, at Far om Morgenen sang nogle Vers af en Salme, og at Mor Søndag Eftermiddag ofte sad med en Salmebog. Bedst husker jeg hende synge: „Nu ringer

alle Klokker mod Sky“ og „Dagen gaar med raske Fjed“. Der var megen Forbindelse mellem Præstegaarden og vort Hjem.

Far hørte til Lars Bjørnbaks Folk; men da Brydningen kom mellem disse og de grundtvigske — Forstander Nørregaard og Baagø, Testrup, og Pastor Teilmann, Bering, — og nogle af os Børn gik til den grundtvigske Side, var Far og Mor altid frisindede, saa der blev aldrig øvet Tvang over for os. Selv havde jeg som 14 Aars Dreng hørt Forstander Bojsen, Gjedved, ved en Grundlovfest paa Himelbjerget, og ham vilde jeg i Skole hos. Det fik jeg Lov til som 15-aarig, uagtet Far vilde haft mig paa Bjørnbaks Højskole i Viby, hvor mine to ældre Brødre havde været.

Der var Velstand i vort Hjem, og vi Børn kendte ikke til at mangle noget; men trods dette blev vi opdragede til at være paapassende med, hvad vi havde med at gøre. Det er kun lyse Minder, jeg har fra mit Hjem i Adslevgaarden.

Paa Fars Grav paa Adslev Kirkegaard staar: „Ikke at synes, men at være“. Dette passer saa udmærket, saadan var Far.

Af mine Søskende, Søstrene Dorthea, Margrethe, Marie og Cecilie samt min Broder Jens, lever nu kun Cecilie og jeg.

Yderligere Oplysninger om min Slægt findes henholdsvis i Fars og Mors Slægtsbøger.

Min Barndom og Ungdom i Adslevgaarden.

Jeg er født den 28. Juni 1860.

Det første, som gjorde rigtig Indtryk paa mig, var Indkvarteringerne i 1864 af Tyskerne og Østrigerne. Jeg kan saa tydeligt huske, at naar jeg blev bange for dem, løb jeg ind i Moders Spisekammer og gemte mig under Bordet, til Mor kom. Det var nu ellers uden Grund, jeg blev bange, da de var rare ved os Børn. I det hele taget

hørte jeg aldrig den Gang eller senere andet ondt om dem, end at de vilde rapse Æg og Fjerkræ. Saa lille som jeg var, løb jeg dog med de andre Adslevbørn op paa Kirkegaardsdiget, naar Tyskerne skulde stille til Appel paa Præstegaardsmarken Syd for Kirkegaarden ved Vejen efter Jeksen. Det var morsomt for os Børn at ligge oppe paa det gamle Kirkegaardsdige og se de mange Soldater.

Der var god Plads i Stuehuset hjemme; men der var ogsaa store Indkvarteringer baade af Befalingsmænd og menige. Det var en streng Tid, da der foruden Indkvarteringerne ogsaa skulde køres Rejse for Fjenden. Den Raahed, som Tyskerne udviste i Belgien 1914, var der ikke noget af, efter hvad jeg hørte fortælle; kun var der lidt Kæresteri med Pigerne.

I Adslev behøvede vi ikke at være bange for Tyve og Røvere og andre slemme Mennesker om Natten, da vi havde Søren Basse til at passe paa os. Han var ansat som Vægter og havde sine Sager i Orden, nemlig en stor Egekæp, en Pistol og en stor, sort Hund. Det var noget, der gjorde Indtryk paa Folk og paa os Børn i Særdeleshed.

Søren Basse kom en Gang i hver Nattetime og sang sit Vægtervers. Naar jeg hørte ham komme, tænkte jeg: „Ja, det er nu godt nok, Søren Basse, men du tør ikke gaa hen til Gavlen af Stuehuset“. Det var noget, jeg godt kunde forstaa, for uha, hvor var der mørkt og skummelt der ved Gavlen. Vægteren passede nu ikke alene paa Menneskene i Adslev, saa vi kunde sove roligt; thi blev der Uro i Staldene, for Eksempel hvis en Ko skulde kælte, eller en Hest gik løs, meddelte Søren Basse dette paa rette Sted, saa Ejeren kunde tage Affære. Om Dagen var Vægteren Graver og Ringer; et Arbejde, han passede udmærket.

Nu kunde man synes, at det var Bestillinger nok; men Søren Basse havde desuden en tredie Virksomhed; han drev ogsaa Høkerforretning. Det vil sige, det var hans Kone, der passede den Forretning, der da heller ikke var særlig stor. Salget bestod af Sukker, Sirup, Kaffe og andre

gode Varer til Husmødrene og Sukkernødder til os Børn. Samme Kjesten Hons, saaledes hed Konen, var alt andet end proper, noget hele hendes Person bar Præg af. Et Eksempel kan belyse dette. Engang, Skrædderkarl Kresten Kaas, der gik omkring og syede Klæder til den mandlige Del af Beboerne i Adslev, syede for Søren Basse, vilde Kjesten Hons give ham Kaal til Middag; men da glemte hun, at hun Dagen før havde farvet et Stykke Tøj rødt i den samme Gryde, Kaalen skulde koges i. Resultatet blev, at Kaalen var rød, og da Kresten Kaas kom omkring i hele Byen, glemte han heller ikke at fortælle om den mærkelige Farve, Kjesten Hons Kaal havde.

Mor købte forøvrigt de fleste Kolonialvarer i Jeksen og Hørning Kro, og selvfølgelig havde Far Bud med, naar han om Lørdagen var kørende i Aarhus, saa vor Husholdning fik Varer mange Steder fra.

Om Sommeren legede vi Adslevbørn meget. Vi slog Trille, noget, der var meget morsomt; men blev vi ramt af Trillen paa et Ben eller helt oppe i Ansigtet, var det noget, der gjorde ondt. Saa spillede vi ogsaa Kegler og Langbold. Om Vinteren sloges vi med Snebolde, byggede Snemænd og Snehuse og kørte selvfølgelig i Slæde oppe i de høje Bakker til megen Morskab for os alle; men det bedste var dog at glide paa Isen og køre med Isslæde, som blev drevet frem med en Pigkæp imellem Benene og bag ved Slæden. Det var en vældig Fart, vi kunde komme frem i, noget der naturligvis ogsaa var forbunden med Fare, thi løb Isslæden fra os, gik vi bagover, og saa kunde vi slaa Baghovedet, saa det gnistrede for Øjnene, og det var noget, der gjorde ondt.

Skøjter anvendte vi ikke meget.

Børnene i Adslev dansede en Del. Vi dansede altid om Eftermiddagen, naar den voksne Ungdom skulde danse om Aftenen. Børnene fra Bodil Mølle, Koldens Mølle og Pinds Mølle var altid med til vore Børneballer, og vi kom saa ogsaa med til deres. Ofte kom vi Drengene ned til Møller

Madsens i Pinds Mølle for at besøge deres Søn Martin. Hans Forældre var saa rare imod os, særlig hans Mor, og selv var han en god Dreng, og saa var der jo Møllen og Mølleedammen, der trak os. Sidstnævnte kunde være farlig, særlig om Vinteren, naar vi løb paa Isen, og ikke mindst, naar det blev Tøvejr og vi sejlede paa Isflagerne. Engang var en anden Dreng og jeg kommet ud paa en smal Isflage; vi maatte begge to i Vandet, og da der var meget dybt, fik vi os en ordentlig Dukkert; men vi kom dog op igen, og Martins Mor gav os tørt Tøj paa, saa vi kunde fortsætte sammen med de andre Drengene.

Juleforberedelser.

Ind mod Jul slagtede vi hjemme to store Grise. Selve Slagtningen forestod Peder Kristensen fra Ellene ved Fusvad. Det var en større Omgang med at faa Grisene aflivede, da der ikke brugtes Reb til at binde dem med. Der skulde mindst en Mand til at holde hvert Ben, saa Peder Kristensen kunde faa den stukket; men det hændte ofte, at en slap Benet, og da var det ikke saa let at faa fat igen. Omsider blev Grisen da slagtet og skoldet samt skrabt; men ogsaa det tog lang Tid, især med Skrabningen, Redskaberne var nemlig ikke altid de bedste.

Naar Grisene var baaret ind i Køkkenet og Bryggeret, var det Mor, der med Hjælp af Koner og Piger parterede dem, lavede Pølser, kogte hen og forestod Saltningen. Mors Pølse, Ribbensteg og Frikadeller smagte godt, og der brugtes altid meget om Julen; men der var rigeligt af Kødvarer i Saltkarret, da der om Efteraaret blev slagtet 4 fede Lam og 4 Faar eller Beder.

Mor kunde derfor i saa Henseende gaa Julen roligt i Møde, og det samme var Tilfældet, hvad Brød og Bagværk angik.

Nogle Dage før Jul fandt den store Julebagnings Sted. Vi havde en stor Bagerovn, og den blev opvarmet mindst 3 Gange den Dag. Der blev bagt en Mængde Sigtebrød

af Rug og Hvedemel; thi der var mange uden for Hjemmet, som skulde betænkes med lidt af Julebagningen. Tvebakker, Snitter og søde Kager samt Pebernødder blev der ogsaa bagt rigeligt af, og det var alt sammen gode Sager undtagen Pebernødderne, som jeg syntes var nogle haarde Kanaler; men alt i alt var det en herlig Dag for os Børn.

Juletiden.

Naar saa Juleforberedelserne var overstaaet, kom den længe ventede Jul. Inden vi skulde spise Juleaftensmad, havde alle Husdyrene faaet et ekstra Foder, Hestene noget Brød og Køer og Faar en stor Gift Hø.

Far læste altid Bordbønnen først, inden vi begyndte med Risengrøden. Næste Ret bestod af Ribbenssteg og Medisterpølse med Tilbehør, og til sidst fik vi Æbleskiver, og det var det allerbedste; de var lavet af noget godt, og saa fik vi rigeligt med Sukker og Gelé dertil.

Efter at vi var færdige med at spise, og Pigerne havde ordnet Opvasken, læste Far et Stykke i Salmebogen, og saa sang vi en Salme. Den øvrige Del af Aftenen spillede vi Kort om Æbler og Pebernødder og sluttede af med en Kop Kaffe og Kager.

Juledags Morgen fik vi Sylte, stuede Hvidkaal og Rødbeder, Smørrebrød og Kaffe. Juledag og de efterfølgende Helligdage var vi, saa mange der kunde faa Tid, i Kirke for at høre Pastor Bendtzen.

Det var nu ofte en kold Omgang, da der ikke den Gang var Tale om, at Kirken blev opvarmet. Pastor Bendtzen læste sin Prædiken op, og jeg kan ikke nægte, at det glædede mig, naar han vendte det sidste Blad. De ældre fik nok mere ud af Gudstjenesten; men megen Varme var der vist ikke over den i Adslev Kirke dengang. Julebesøg var der mange af i Adslev, for de ældre, hvor vi mindre Børn var med, og for de unge, og der var ikke Mangel paa Spisevarer og fornøjeligt Samvær.

Foruden Julegilderne i Adslev By kom vi ogsaa ofte, og især i Juletiden paa Besøg hos vor store Familie baade paa Fars og Mors Side. Det var alle Gaardmandsfamilier i Byerne omkring Adslev.

Selvfølgelig havde vi hjemme hos Fars vore Julebesøg og ligesaa Besøg til andre Tider. Jeg synes, Folk var meget gæstfri dengang og de befandt sig godt, naar de kom sammen ude og hjemme. Efter Spisningen skulde Mændene have sig et Par Kaffepuncher uden derfor paa nogen Maade at drikke for meget; men Humøret steg lidt derved, saa Tiden gik godt med Passiar om, hvad der interesserede dem, om Familieforhold, om Bedriften og meget andet.

Konerne skulde se, hvad der var i Kisterne af Lærred, Dyner og andet, der hørte til Børnenes Udstyr. I Julen og til andre Tider paa Vinteren blev der ogsaa spillet Sjavskort og Trekort om Penge; men det var aldrig højere, end Spillerne kunde more sig, enten de vandt eller tabte. Om Sommeren, naar vi havde Besøg, skulde Gæsterne se Besætningen og gaa i Marken og Skoven.

Naar mine ældre Søskende havde unge fremmede, gik Tiden med Leg og Dans, og da kunde Københavneren Jens Haugaard rigtig sætte Humør i Selskabet, naar han kom til Jylland. Min Fætter Niels Munk fra Bering, der spillede udmærket Violin, var ogsaa fornøjelig at have med.

Juletiden var en dejlig Tid, baade for de ældre, Ungdommen og Børnene.

Nytaarsaften slog vi Adslevbørn Potter for Dørene, og de voksne skulde saa fange os, noget der ikke var saa let, da vi løb, alt hvad vi kunde, naar vi havde udført vor Bedrift; men som Regel fik de fat paa os, og saa skulde vi med ind og have Æbler og Kager.

Nytaarsdag gik vi omkring og sagde „Nytaarsgave“ til Naboerne. Efter Nytaar skulde der støbes Lys, og det var ogsaa morsomt for os Børn, da vi maatte hjælpe til dermed.

Andre Gilder.

Naar vi kom til Kyndelmisse eller Kjørnes, som vi kaldte det, var der Gilde med Musik og Dans og senere Fastelavnsgilde for Ungdommen, og vi Børn fik da ogsaa Del i Fastelavnsløjerne, idet vi Drengene Fastelavnsmændag marcherede smukt pyntede i sluttet Trop med Retning og Fodslag omkring til alle Gaarde og Huse.

Da vi alle Steder fik en lille eller stor Skilling, samlede vi mange Penge sammen, og om Aftenen havde vi saa Bal. Vi Børn dansede ellers om Eftermiddagen, men Fastelavnsmændag var det om Aftenen.

Ved Barselgilder og Bryllupper var der stor Fest, hvor vi Børn ogsaa ofte var med. Var vi ikke med, var vi altid oppe paa Gaden at se Gildestads. Særlig ved Bryllupper, hvor der ofte var en Række paa 20—30 Vogne med festklædte Gæster og med Musik i Spidsen, var det stor Morskab for os Børn og forøvrigt for mange flere, baade gamle og unge at se til. Bryllupsmiddagen i Gaardene bestod af tre Retter, nemlig Hønskødsuppe med Kødboller og runde, bagte Boller og dernæst Kød med sød Sauce. Sidste Ret bestod af Svedsketærte og Lagkage samt Kransekage. Til Kagedesserten var der Kirsebærvin og Muskatvin, og ved tredie Ret gik Skafferen rundt med en Tallerken til Spillemandspenge. Mor, som jeg sad ved, naar jeg var med, havde sin Skilling eller Mark i sit Hovedvandsæg. Et Bryllupsgilde varede i Reglen 3 Dage, saa Folk havde da Tid til at more sig og feste i denne Tid. I hvert Fald var det godt at være Barn i mit Barndomshjem.

Pligterne kom ogsaa.

Skolegangen i Jeksen.

Da jeg var 6 Aar, maatte jeg daglig sammen med vor Nabo Søren Jørgensens Sønner Jens Leth og Jørgen og et andet Par Drengene give Møde hos Niels Gravesens Karen Mari for at lære at stave, læse og regne, og da et

Aar var gaaet, begyndte vi med Skolegangen til Jeksen, hvor Undervisningen hos Lærer Hansen begyndte.

Om Morgenen, efter at jeg havde faaet min Øllebrød, blev min lille Skræppe pakket med Smørrebrød til hele Dagen. Drikkevandet fik vi af Skolens Brønd. Da min Fødegård laa længst mod Øst i Adslev, og Jeksen Skole laa Vest for Byen, maatte jeg først op om Morgenen; thi vi Drengene fulgtes ad. Jeg gik saa først ind til Søren Jørgensens for at faa Jens Leth og Jørgen med, og det tog Tid, da de som Regel først skulde have deres Øllebrød, og deres Mor, Ane, have deres Mad smurt, noget hun besørgede liggende i Sengen.

Naar vi gik fra Søren Jørgensens, var vi tre; derfra gik vi til Tækkemand Ras Petersens og til Ras Nielsens, og endelig kom vi hen til den sidste Gaard, hvor Jens Rasmussen og min Kusine Margrethe Overgaard boede, og fik fat i deres Søn Peter, og der mødtes vi med Jens Kristoffersens Jens og Ras Petersens Niels. Saa kunde vi endelig, alle 8 Drengene, sætte os i Bevægelse efter Skolen, og nu maatte vi rappe os, for Kl. 9 skulde vi være paa Skolen baade Sommer og Vinter i lille Klasse og blive der til 4 om Eftermiddagen, naar vi da var saa heldige ikke at skulle sidde efter, hvad der let kunde ske, hvis vi ikke kunde vore Lektier. Om Vinteren gik lille Klasse 2 Gange om Ugen og store Klasse 4 Gange og om Sommeren omvendt; men da skulde store Klasse møde Kl. 7 og blive til 11. Naar vi var 10 Aar gamle og kom op i store Klasse, skulde vi Drengene passe Køerne. Selve Skoletiden var ikke saa fornøjelig som nu om Dage; det kunde Lærer Hansen vlst ikke tænke sig, at den skulde være. Han var en haard Mand, der foruden at bruge sine Hænder til at give os Lussinger med havde sine Torturredskaber under Laaget paa Katederet; disse bestod af en Tamp, flere Læderremme fastgjort paa en halv Alen lang Stok, og saa et Redskab i Lighed med en Lineal, 2—3 Tommer bred og $\frac{1}{3}$ Tomme tyk. Tampen saa

jeg aldrig i Anvendelse; men det andet Torturredskab brugte Lærer Hansen ofte. Det gjorde et frygtligt Indtryk paa mig, naar han anvendte dette, selv om jeg slap fri, jeg nøjedes med Lussinger.

Naar en Dreng skulde straffes, tog Lærer Hansen, der var en stor og kraftig Mand, fat i Drengens Haand med sin venstre Haand og slog saa med den højre ned paa Drengens Haandflade med Linealen, og det var ofte mange Slag, der vankede, og naar den stakkels Dreng i Smerte vred Haanden om, fik han Slagene paa Knoerne.

Vi havde ikke saa mange Fag: Lærebog, Bibelhistorie, Danmarkshistorie og Geografi, saa bare vi var blevet hørt om Formiddagen, saa Skrækken var overstaaet inden Middag, kunde vi rigtig have nydt vor Fritid om Middagen og haft det rart om Eftermiddagen med Regning og Skrivning — vi skrev megen Skønskrivning —; men saadan gik det ikke. Nej, høres i vore Lektier skulde vi først i de sidste Timer om Eftermiddagen, og derfor sad Skrækken i os hele Dagen; vi vidste jo, at kunde vi ikke vore Ting, vankede der Lussinger, og vi kunde komme til at sidde efter, og det var ikke rart for os fra Adslev, da vi saa skulde gaa ene hjem. Selv slap jeg som Regel hel-skindet fra Overhøringen; men Rædslen havde jeg min rigelige Part af.

Vi var ca. 50 Børn i hver Klasse, saa Lærer Hansen skulde have haft nok med at undervise os; men det var ikke Tilfældet. Han kunde i Timevis sidde og skrive med Ryggen imod os. Der blev ogsaa fortalt, at Lærer Hansen var Forfatter af et eller andet. Det var derfor ikke saa mærkeligt, om Undervisningen blev lidt mangelfuld. Vi var bange for vor Lærer; men vi var Børn, og lidt Morskab maatte vi da have, og naar Hr. Hansen var optaget af sine Skriverier, havde vi det helt fornøjeligt med at handle med Lommeknive og Knapper, som vi i Frikvarteret spillede Top med. Det gik for sig paa den Maade, at vi skulde ramme et bestemt Sted imod en Mur eller

andet. Vi havde store Lærredsposer til at opbevare Knap-
perne i, og jo flere vi havde, især naar det var Sølv-
knapper, des rigere følte vi os. Vi havde ogsaa megen
Tidsfordriv af at ligge eller staa paa Lærer Hansens Slag-
bænk, hvor hans Pige sov om Natten. Den stod under et
stort Europaskort, og Ophold paa den kunde godt tillades,
da Lærer Hansen troede, vi underbyggede vore geografiske
Kundskaber ved at se paa Landkortet. Tiden blev ikke altid
brugt dertil, men lige meget, naar vi bare vilde forholde
os rolige, kunde vi have det rart i lang Tid; men hvis
nogen af dem, der stod inderst, vilde have ekstra Løjer
og gav et lille Skub udefter, laa vi ofte paa Gulvet alle
sammen, og saa kan det nok være, at Lærer Hansen
holdt op med at skrive, og vore Løjer fik en brat og
ubehagelig Afslutning.

I Middagsfritiden legede vi næsten altid henne ved
Jeksen Kro og især i Porten der. Søren Rasmussen, der
allerede dengang havde overtaget Kroen, var en rar Mand,
der ofte fandt sig i mange Spilopper af os. Engang glemte
vi Drengene Tiden, da vi skulde møde i Skolen igen. Saa
snart vi var kommet ind, blev vi opstillet i en Række
langs Væggen og den tykke Lineal kom frem. Da tænkte
jeg: „Den Gang slipper du ikke fri“. Men for en Gangs
Skyld lod Lærer Hansen det blive ved Truslen, vi fik
Lov til at gaa ned paa vore Pladser, og glade var vi.

I Fastetiden var der Hestemarked i Skanderborg hver
Tirsdag, og i den Anledning kom der om Mandagen flere
store Kobler Heste fra Skovby, Storning og andre Byer,
hvor der den Gang var mange store Hestehandlere som
Skøt og Ras Bording, der solgte 1ste Klasses fede Heste
til Tyskerne.

Det var rigtig noget for os Drengene at se paa. I saa-
dan et Kobbelt var der ofte 20 Heste, den ene Hest bun-
det i Halen paa den anden. Paa den forreste Hest red
Trækkeren kun med en eller to Heste ved Siden. Det var
et stolt Syn at se paa, og Trækkeren saa ogsaa lidt vig-

tige ud, noget vi Drengene da saa godt kunde forstaa, for det var flot at se dem ride og styre en saadan Flok Heste.

Naar vi havde været til Eksamen Foraar og Efteraar, var min Søster Cecilie og jeg altid henne i Melballe for at spise til Middag. Til og fra Skole havde vi det ofte morsomt, og da især hjemefter, naar Lektieoverhøringen var vel overstaaet. Der kunde nu ogsaa hænde os Adslevdrenge noget, der ikke var saa rart, det var naar Drenge fra Jeksen vilde følge med os med store Kæppe; men vi klarede os da i Reglen uden alt for mange Knubs. Det var Søren Jørgensens Jørgen, der førte an. Naar vi naaede til Jeksen Skov, trak Forfølgerne sig tilbage. Vi skulde altid gennem Skoven til og fra Skole, og medens vi gik i lille Klasse, var vi ikke saa glade derved, da der fortaltes, at der løb en hovedløs Hest i Grøften omkring Kolden Skoven. Der var nu ingen, der saa samme Hest, og Frygten fortog sig da ogsaa lidt efter lidt.

Om Foraaret, naar Vejret var godt, og inden vi skulde i Lag med Køerne, spillede vi Drengene og Pigerne ofte Langbold paa den dejlige Plads neden for Skoven efter Adslev til.

Vi store Drengene var ofte kritiske over for de forskellige Landbrug vi kom forbi, og det gik da særlig ud over Bæk Lauses. Samme Mand hed Laurids, men da hans Hus laa tæt ved Bækken, der gjorde Skel imellem Jeksen og Adslev Mark, blev han kaldt Bæk Laus. Han var ikke nogen Ordensmand, og et Efteraar havde han samlet sine Kartofler saa daarligt op, at der laa en hel Del ovenpaa Jorden. Det havde vi nu talt om mange Gange, og saa en Dag sagde Jens Kristoffersens Jens, der, naar der skulde siges noget, var den mest modige: „I sku' sammeljær Kartofler bedre op“, hvortil Bæk Laus svarede: „Det kommer it Dæ ved, Dreng“. Nogle Dage efter blev Kartoflerne alligevel samlet op.

En Gang samme Jens ikke kunde sine Lektier, sagde han til Lærer Hanssen: „Degnen ka' da it faalang, at a ska' løb' fra den jen Mark til den aalen og løs paa mi

Lejs“. Jens Kristoffersen havde nemlig Mark ved begge Sider af Byen. — Der var ingen af os andre, der havde turdet svare saadan.

Naar vi var imellem 13 og 14 Aar gik vi til Konfirmationsforberedelse hos Pastor Bendtzen, og da Præstegaarden laa i Adslev var det nemt for os fra Byen. — Undervisningen bestod i Overhøring i Bibelhistorie, Lærebog og nogle enkelte Salmever; men som i Skolen havde Undervisningen ikke meget med vor Følelse at gøre. Da jeg gik til Konfirmationsforberedelse, var vi kun fire Dreng og een Pige. Vi Dreng sad lige overfor Præsten og Pigen til Siden. Det var om Sommeren, og Pigebarnet sov det meste af Tiden; naar Præsten bebrejdede hende dette, undskyldte hun sig med, at hun kom saa tidligt op; men hun tog sig meget pudsigt ud, og vi Dreng kunde ikke lade være imellem at le lidt, hvilket jo ikke kunde tillades, saa Pastor Bendtzen blev tit meget vred og sagde ofte til den lille Kristen: „Skal jeg hente min Ridepisk og piske dig, din fule Knægt?“. Det blev dog ved Truslen. Vi blev konfirmerede i Mjesing Kirke, og bagefter var mine Forældre og jeg til Middag hos Peder Overgaards.

Hvad lærte vi saa i Jeksen Skole hos Lærer Hansen? Undervisning i Læsning, Stilskrivning, Skønskrivning, Regning, Geografi og Danmarkshistorie gav ikke noget godt Resultat, og om Naturen lærte vi ikke noget; det eneste jeg hørte derom, var en Dag Lærer Hansen rent tilfældigt kom til at sige: „Naar vi kaster en Sten op i Luften, og den igen falder ned paa Jorden, er det paa Grund af dens Tiltrækningskraft“. Lærer Hansen og Pastor Bendtzen skal dog have Tak for, hvad vi lærte i Religion; thi selv om det var en tør Undervisning, der næsten kun bestod i, at vi blev hørte i vore Lektier, lærte vi dog Bibelhistorie, Lærebog og deri de ti Bud, saa vi aldrig glemte dem siden, og det var dog det vigtigste.

Hyrdedreng.

Omkring 10 Aars Alderen begyndte Arbejdets Alvor at melde sig, om Sommeren for mig og de andre Adslevdrenge som Hyrdedrenge. Om Foraaret skulde Faarene hver Morgen trækkes ud paa Græsmarken og hjem igen om Aftenen samt flyttes flere Gange om Dagen. Det var ikke noget let Arbejde; kun de, der har prøvet dette, kan forstaa hvor svært det ofte var og hvor store Fordringer, der stilledes til en saadan lille Drengs Taalmodighed. Mere tvære Dyr end Faar kunde vi Drengene ikke tænke os. Altid traadte de over Tøjrene, og saa lod de sig slæbe, indtil vi fik Benet af Tøjret igen, og det kunde vedblive at gentage sig i det uendelige. Vi trak mange Faar ad Gangen, og naar de smaa nyfødte Lam skulde med, og Moderen blev borte for dem, var der en forfærdelig Brægen, indtil vi igen fik dem sammen. Senere, naar Lammene blev større, og Faarene laa ude om Natten, var der ingen Vanskeligheder af Betydning, men snart kom den Tid, hvor Lammene vilde gaa ind i Kornmarkerne, saa det blev nødvendigt at hindre dem, og dermed kom Besværet igen, for de kunde ikke have Klaptræer paa, men maatte bindes med Reb om Halsen. Naar to Lam var i Tøjrsammen paa den Maade, var de næsten ikke til at holde, og de rykkede ofte Tøjrpælen op.

Efter 1. Maj skulde vi, der gik i store Klasse, kun i Skole 2 halve Dage om Ugen; men i Midten af Maj kom Køerne ud paa Græs, og saa kan det nok være, at vi Drengene fik Brug for vore smaa Ben. Malkekøerne, hvoraf vi i Reglen havde 16, skulde ud om Morgen, naar Pigerne var færdige med at malke, og dem skulde jeg sætte paa Græs og desuden flytte Ungkreaturene og Faarene i Overmarken, inden jeg kom hjem og fik min Øllebrødsdovre. Malkekøerne var nu ikke saa tvære som Faarene; naar de var trukket ud af Stalden og koblet sammen, kunde jeg hænge Tøjret paa Haandkoens Horn — den første Ko i Koblet til venstre — og saa spadserede hun

af Sted med hele Flokken og jeg bagefter med Pисken, indtil vi naaede Græsmarken, hvor Køerne skulde tøjres.

Det var vi Drenges Stolthed at kunne lære Haandkoen, der altid skulde være et klogt og kraftigt Dyr, til at gaa ene med Koblet. Pисken, der var knyttet, lavede vi selv. Hjemturen om Middagen og Aftenen gik i Almindelighed lige saa godt; men der var noget, der hed Bissevejr — et lummervarmt Vejr — og det var alle Hyrdrenges Skræk. Nu til Dags er der næsten ingen Køer, der bisser. Naar dette Vejr indtraf, og Fjenden, Bremserne, begyndte at summe og stikke, satte Køerne alle som een Halen lige i Vejret og sprang til, saa Tøjret gik i Stykker eller Tøjrpælen blev revet op af Jorden, og Dyrene løb til alle Sider. Da saa det ikke godt ud for os Drenge, vi kunde løbe og fange Køer hele Dagen. Det var heller ikke morsomt, hvis Køerne paa Turen til eller fra Marken som paa et Vink alle satte Halen i Vejret og løb.

Ungkreaturerne, der stod i Overmarken eller i en af Engene, var særlig slemme til at bisse, og de løb helt tosset til, naar Bremserne kunde høres, og hvis Tøjret saa var for stærkt til at kunne rykkes itu, og Tøjrpælen heller ikke vilde give sig, slog de som Regel en Kolbøtte. Ofte maatte Ungkreaturerne det meste af Dagen bindes tæt til en Pæl eller et Træ helst i Skyggen.

Det var nu ikke altid Bremserne, der var Skyld i, at Køer, Kvier og Kalve vilde rive sig løse, ofte var Grunden den, at der var alt for lidt Græs til dem, særlig naar det længe havde været Tørvejr, og Jorden trængte til Væde.

Det kunde somme Tider være svært at se, til hvilken Side vi skulde flytte Køerne, derfor skulde vi flytte tit, saa alt i alt var det ikke let at passe Køer om Sommeren, naar de stod i Tøj.

Vi kunde dog alligevel faa Tid til at se en Musvaage svæve majestætisk oppe i Luften, og dem var der mange af, og Storkene, der boede hjemme paa Laden, saa vi ogsaa tit derude. Naar Køerne stod i Vroen, en Mark nede

ved Skoven, saa jeg flere Gange Mikkell Ræv spadsere forbi mig, mens jeg sad i Stilhed og læste paa mine Lektier.

I Sletten og Høsten fik vi en Gang imellem en Køretur, og efter Høst kom den Tid, da Køerne fik Lov til at gaa løse; Bissevejret var nu forbi, og vi Drengene fik det i alt Fald til Tider lidt lettere. Vi havde ingen Roer, som Køerne kunde løbe i; men den grønne Rug var de slemme efter. Imellem vi løb efter Strøjerne, som der altid var nogle af, kunde vi hvile os lidt. Det var lettest, naar vi fra et Par Gaarde lod Køerne løbe sammen, saa havde de større Plads at tumle sig paa.

Bedst havde vi Drengene det, naar vi maatte drive Køerne i Engene neden for Adslev Skov i Nærheden af Pinds Mølle; thi var Køerne først der, havde vi Skoven paa den ene Side og den brede Aa paa den anden Side og der var rigeligt med Græs, saa Køerne gik roligt, og vi havde ikke meget Besvær med at holde Styr paa dem. Det var en herlig Tid, saa kunde vi drive og dase, tænde Blus, stege Kartofler og Æbler og ligge og se op imod Skyerne og høre Bruset og Møllehjulekens Klapren. Vi havde det endogsaa saa mageligt, at Middagsmaden blev bragt ned til os.

Tiden gik desværre saa hurtigt til, vi skulde hjem igen. At drive Køerne hjem gennem Skoven og faa dem skilt fra hverandre, saa hver Dreng fik sine, var ingen let Sag. Det hændte da ogsaa, at der blev nogen tilbage i Skoven til Dagen efter. En Aften manglede jeg fire Køer, da jeg kom hjem. Det var jeg frygtelig ked af, jeg havde nemlig faaet Lov at komme med til Skanderborg Marked den næste Dag.

Det var herligt for en Dreng at komme til Marked den Gang, og tilmed var det Krammarked, saa der var meget at se paa og prøve. Man kom op at ride paa Karruselhest, fik Kaffe med Wienerbrød og kunde købe Hjerter til dem hjemme.

Jeg sov ikke godt den Nat. Saa tidligt som muligt næste Morgen løb jeg ned i Skoven, og jeg fandt ogsaa hurtigt de fire Køer i en Dal, hvor de nok saa tilpas laa og tyggede Drøv; men de blev rigtignok forstyrrede, for jeg fik dem snart paa Benene og drevet hjem, saa jeg kunde komme til Marked.

Et Særkende for den Tid var, at Hestene blev fodret godt og derfor saa godt ud, hvilket maaske var en Følge af, at der blev betalt saa gode Priser for fede fire og fem Aars Heste, som blev solgt til Tyskland.

Med Køerne var det omvendte i Almindelighed Tilfældet, saa det var ikke altid, de havde let ved at rejse sig op om Foraaret, hvilket dog ikke gjaldt for vore Køer hjemme. De fik om Vinteren Kløverhø og Grutning paa Hakkelse. Vi havde flere Præmiekøer, saa efter den Tid havde vi en velfodret Besætning af sortbrogede og blakbrogede Køer. Naar Køerne var sat paa Stald, havde jeg ikke meget at gøre udover at læse mine Lektier, og min Søster Cecilie og jeg fik Lov til at lege med de andre Børn i Adslev.

Paa Markarbejde.

Om Foraaret, før Arbejdet skulde begynde, kom den dybtgaaende Svenskharve ned til Smeden for at blive gjort i Stand, saa den kunde udføre et godt Arbejde i Jorden. Ved Arbejdet i Smedien skulde der altid en Karl hjælpe til, og det var tit vanskeligt, naar Hestene skulde have nye Sko, for saa skulde Karlen holde Benet oppe, medens Smeden lagde Sko paa, og det gik ikke nær saa let som nu om Dage, hvor Smeden selv besørger det hele, naar en Hest skal skoos.

Sædekornet skulde renses paa Sorteremaskine og opmaales, saa det hele var klart, naar Saaningen skulde begynde.

Naar vi skulde have fat paa Harvningen, var det ikke altid saa let, for Hestene havde ikke haft ret meget at

bestille i Vinterens Løb. Vi var færdige med Pløjningen ved Novembers Tid, og Tærskningen foregik med Plejl, dog senere med Tærskemaskine, saa der var ikke andet Arbejde til Hestene end at køre til Bodil Mølle for at faa Korn malet til Husholdningen, Kørne og Svinene og Hjemkørsel af Brænde fra Skoven.

Ja, saa var der Køreturen til Aarhus hver Uge eller saa godt som hver Lørdag, naar Far skulde ud med Korn, Smør og Æg samt ud at gøre Indkøb til Familiens og Gaardens Brug. Hestene var derfor i rigelig godt Humør, naar de om Foraaret skulde for Harven, saa jeg for mit Vedkommende var ikke helt glad ved Situationen, da jeg skulde begynde, tilmed da største Delen var unge Heste.

Vi havde nemlig et Par Følhopper, og Afkommet blev først, naar de var 4 eller 5 Aar, solgt til Tyskland. Efter at Harvningen og Saaningen af Kornet var til Ende, Stenene samlet op, og Jorden tromlet, begyndte Arbejdet i Brakmarken, og der var nok at gøre med at pløje, harve og grave Sten op. Naar der ikke var andet at gøre, inden Høsletten begyndte, blev der skaaret og æltet Tørv fra egen Mose. Mergelen til Brakmarken skulde ogsaa besørges fra egen Grav.

Først paa Sommeren var der et stort Krammarked i Aarhus, der blev kaldt Wolsmarked (Sct. Olufsmarked), som unge og gamle skulde med til, selv om der var nok saa travlt.

Dette Marked varede i 3 $\frac{1}{2}$ Dag. Den første Dag var der vist kun meget faa med; men næste Dag var Ungdommens Dag.

Fra hele Egnen omkring Aarhus, i flere Mils Afstand, kom al Ungdom kørende, igennem Adslev kom de fra Boes, Forlev, Mjesing og Jeksen, saa der var Køretøjer paa Vejene den Dag. Mine Søskende kom der sammen med mange jævnaldrende ogsaa uden for vor store Familie og morede sig godt. Den tredje Dag var det de ældre, der kom med Børn, og der var jeg med; senere kom jeg ikke

til Marked mere. — Det var rigtig noget for Børn. Der kunde de ride paa Karruselhestene og gribe den gule Ring, hvad der var særligt spændende, da det senere gav en ekstra Ridetur.

Den Gang saa Vennelyst mere landlig ud end nu. Der var de dejligste, store, gule og sorte Kirsebær paa Træerne, og det var noget, der kunde fryde Øjnene paa os Landsbybørn, for vi havde nok runde, røde Kirsebær hjemme, men de var ikke nær saa store og lækre. Smage dem fik vi ikke Lov til.

Der var ogsaa meget at se nede ved Havnen, og vi saa saa mange Mennesker, og vi fik Kager og andet godt, saa det var en god Dag for os.

Vi havde ikke saa lidt Hø, da vi foruden en Vang med Kløver havde to Engskifter, et ved Koldens Mølle og et ved Pinds Mølle. At slaa Kløver og Enggræs var et herligt Arbejde for dem, der havde det rette Haandelag og kunde holde sin Le i Orden med Slibning og Strygning; men for dem, der ikke var Mester deri, og hvortil jeg hørte, var Glæden noget blandet.

At rive og stakke det duftende Hø var et rart Arbejde, og det var dejligt at ligge ved den rislende Bæk og buldrende Aa og spise sin Mad og hvile lidt bagefter.

Høslæt og Kornhøst.

I Slæt og Høst blev der givet ekstra Forplejning. Den bestod mest af Pandekager og gammelt Øl, der navnlig smagte Karlene og Mændene godt, og især de sidstnævnte, naar de fik en Snaps Brændevin deri. Det kaldtes da for en Ølhævl, og det var noget, der rigtigt kradsede. Der blev i det hele taget drukket meget Øl, hvilket sikkert kom af, at vi fik saa meget Saltmad dengang. Sukker brugtes der ikke meget af. Til Pandekagerne fik vi stegt Flæsk og til Kaffen et Stykke Kandis.

Naar Høet var kørt hjem, kom Høsten, og saa blev der for Alvor travlt med Mejning og Hjemkørsel af Kor-

net. Der var ingen i Byen, som vilde være de sidste, det var der for lidt Humør ved.

Kuskene maatte spise deres Mellemmad paa Vej ud efter Læs i den tomme Vogn, naar der kørtes Korn hjem, og de skulde blive ved, saa længe de kunde se, naar der var Udsigt til Regn; men der var Humør over Arbejdet, skønt det ikke altid var lige let. Særlig for Høstmørne, som Husmandskonerne og Pigerne kaldtes, kunde det være strengt, for de skulde malke Middag og Aften, naar de havde spist, medens Karlene og Høstmændene var fri. Om Morgenen var det noget andet; thi da skulde de sidstnævnte gøre Staldtjeneste og slibe Lærne, indtil der var opmejet, medens Kvinderne malkede.

Naar Kornet var ophøstet, mødte alle Mejere og Optagere uden for Stuehusdøren, og Lærne blev strøgne; var Mor der saa ikke med Æbleskiver og Dram, gik det ud over Kaalen, som saa blev høstet. Om Aftenen fik vi Skaargrød (Risengrød) og Æbleskiver.

Naar alt Kornet var kørt hjem, holdt vi Høstgilde.

Af Handelsplanter dyrkede vi kun Hør; men vor Nabo Anders Albertsens havde Raps, der blev tærsket i Ladeporten, efterhaanden som det blev kørt hjem til stor Morskab for os Børn, da Tærskningen foregik under Wollevitveds Violinspil. Udbyttet var vist ikke stort, og han holdt snart op med at dyrke Raps. Hos os var det Hørren, der blev lagt mest Vægt paa. Den skulde luges, og naar den var tjenlig dertil, blev den rusket, og Frøet tærsket af, hvorefter den blev bredt ud paa Græsmarken til Blegning. Senere blev den broddet — brækket — efter Tørring over Ilden ved dertil indrettede Brodder og senere skaget, idet Affaldet, Blaarene, blev skilt fra den gode Hør. Alt dette Arbejde af Kvinder og Mænd foregik under megen Morskab.

Saa kom Kartoffeloptagningen og derefter Tilberedningen af Amdam — Kartoffelmel —, som Mor selv besørgede med sine kvindelige Medhjælpere.

Efter Nedplukningen af Æbler og Pærer, som vi havde mange af, deriblandt gode Gravenstener, var al Indhøstningen forbi.

Rugen var forlængst saaet og grøn, saa nu kunde Pløjningen begynde. Denne skulde udføres smukt og godt, og det var ikke saa lige til, da det var Svingplove, vi brugte. For at de kunde gaa godt, skulde de indstilles nøjagtigt, og de var ikke nær saa lette at holde i Furen som Plovene nu om Dage.

Det var derfor ikke saadan at lære for en ung Karl, saa han gik, ja, næsten løb fra den ene Side til den anden bag ved Ploven og skældte ud baade paa Hestene, Ploven og Jorden. At det var Plovkarlen, der ikke forstod sig paa Pløjningen, oversaa han. Mine Brødre Peder Jensen og Jens Mikkelsen Jensen kunde pløje snorlige, selv om Agrene var nok saa lange.

Naar vi pløjede paa den ene Vang i Overmarken, kunde vi i lang Tid pløje hen over Stenbro hidrørende fra den store Gaard, Borupgaard, der havde ligget der, og hvortil store Dele af Adslev havde hørt.

I min Barndom var der tydelige Spor af Hegnet omkring den store Toft, der havde tilhørt denne Gaard.

Vinterarbejde.

Om Vinteren var det meste Arbejde ved Siden af Kreaturerne Fodring og Pasning Tærskningen. Den havde Husmændene megen Øvelse i; hvor var de dygtige til at kaste Kornet, naar det var aftærsket. De lette Kærner og Avnerne blev svinget helt ud til Siden, og det gode Korn var næsten rensat, før det kom over Sorteremaskinen.

Karlene var ikke dygtige til Tærskning, og det var ogsaa et kedeligt Arbejde. Det var næsten alene Husmændene, der besørgede dette, og de var ogsaa dygtige til det; men hos dem maatte Far, der ellers var et Ordensmenneske, somme Tider finde sig i Ting, der ikke var tilladt. Jeg kan særlig huske, der var en Husmand, som

hed Peder Eskildsen, han røg altid paa en Kridtpibe uden Laag, naar han tærskede med Plejl. Dette syntes Far ikke om; men mærkværdig nok skete der aldrig noget.

Husmændene, der tærskede og hjalp til i Høst og Slæt, havde næsten alle mindre Ejendomme, som vi drev med vore Heste. De fleste af dem havde været Karle hos Far i mange Aar først. Blandt dem var Kresten Teglblænder. Han var en dygtig Mand, men han havde den Fejl, at han ikke kunde skelne mellem, hvad der var hans og hvad der var andres; dog der var rolige Forhold i Adsløv, saa naar det ikke gik for vidt, blev der ikke gjort noget derimod.

En Dag var en af de yngre Karle og jeg sammen med samme Kresten Teglblænder ved at flytte noget Halm i et Logulv. Der fandt Karlen og jeg en Hønserede (Vrøvl, som vi kaldte den dengang) med en Masse Æg i, og vi vilde have Æggene med ind til Mor, naar vi til Aften var færdige med Halmen; men Kresten kom os i Forkøbet, for da vi havde arbejdet en Tid med Halmen, fandt ogsaa han Reden, og nu fik han saa forfærdelig travlt med at klappe en Kat, der var paa Musejagt, medens han samtidig puttede alle Æggene i sin store Frakkelomme.

Karlen og jeg var ærgelige, men vi turde ikke gaa hen til ham. Bagefter, da vi fortsatte med at flytte Halm, vilde vi gerne have givet Kresten Teglblænder et Slag paa Lommen, hvor Æggene var; men det turde vi heller ikke, saa særlig modige var vi ikke. Da vi var færdige med Halmen og skulde ind at spise, sagde han, at han skulde lige hjem et Smut, og da han kom tilbage igen, kunde han spise i Ro og Mag, for Æggene var afleveret til Mariane. — Sidst paa Vinteren var det Skovarbejdet, der optog den største Del af Tiden, da skulde alt Træet ordnes, baade det, der blev solgt, og det, der skulde bruges i Husholdningen.

— — —

Mors og Pigernes Vinterarbejde, ja, det var jo først

og fremmest Husets Rengøring og Madens Tilberedning; men der skulde ogsaa malkes tre Gange daglig, og dette Arbejde blev udført af Pigerne, og Fløden skulde kærnes, hvilket kunde volde store Vanskeligheder, idet Smørret ikke altid vilde udskilles. Kloge Koner, der kunde have Skyld i Vanskelighederne, var vist ikke ukendt i min Barndomstid, senere blev der selvfølgelig ikke regnet dermed. Der var ogsaa meget Arbejde med Kartning og Spinding af Uld og Hør, et Arbejde, som ofte foregik om Aftenen. Af Ulden blev en stor Del solgt til Farver Stampe i Aarhus, og der blev saa købt Klædevarer derfor. Resultatet af Hørren var det vævede Lærred, der laa til Blegning paa Græsmarken — Toften — om Sommeren, indtil det var snehvidt, og det var nogle lange Stykker til dagligt Brug og til at lægge i Kisterne til Børnenes Udstyr, naar vi skulde giftes eller rettere satte Bo.

Priserne paa Varer som Korn, Smør, Ost, Æg, Lam, Køer, Kalve og Heste var, naar sidstnævnte fraregnes, ikke store, men i Forhold til Udgifterne var de saadanne, at der var mere eller mindre Velstand blandt Gaardmændene i Adslev og ikke mindst i Adslevgaarden, i mit Hjem. I 1873 skete der saa noget, som tvang Varepriserne ned og gjorde Vanskelighederne større for Landmændene hele Landet over, og som ogsaa satte sit Præg paa Beboerne i Adslev. Flere maatte søge Kreditforeningslaan til en Kurs af 70, det var haarde Vilkaar. Det, som forvoldte dette, var Møntforandringen af 1873, Specier, Daler, Mark og Skilling til Krone og Øre, en Forandring, der selvfølgelig ikke havde gjort noget, naar bare Guld- og Sølv-dækningen havde vedblevet at være den samme, men det var ikke Tilfældet. Vi gik fra dobbelt Møntfod til ene Gulddækning, og derved blev der for lidt Guld.

Varepriserne faldt katastrofalt. Om Landmændene dengang var klar over Aarsagen til det store Fald i Varepriserne, hørte jeg ikke noget om; men en Ting fik de at føle, at Indtægterne, de skulde leve af, blev meget

mindre. Jeg skal nævne et Eksempel derpaa. Far sagde: „Det er da mærkeligt, jeg i Aar kun faar 500 Kr. for den Hest, jeg sidste Aar kunde have faaet 500 Rigsdaler for“. Det store Fald maatte paavirke Forholdene. Akkurat det samme gentog sig i vor Krisetids første Periode, da Guldet blev hamstret. Historien gentager sig, og det gaar altid ud over Landmændene, der er nærmest Jorden.

Den religiøse og folkelige Vækkelse.

I Tiden fra 1870 til 80 kom den religiøse og nationale, folkelige Vækkelse, der udgik fra Biskop N. F. S. Grundtvig, til Aarhusegnen ved Pastor Teilmann, Ormslev (senere Valgmenighedspræst i Bering), og Højskoleforstanderne Nørregaard og Baagø, Testrup Højskole; den naaede ogsaa til Adslev, men dog først til Melballe til min Fætter Sognefoged Peder Rasmussen. Den ene Vogn efter den anden fra Mjesing, Hjemstok og Nygaarde fyldte med glade Kirkegængere kom igennem Adslev By, naar de kørte til Ormslev og senere Bering Kirke.

Bevægelsen kom vist til mit Hjem igennem mine to Søstre Dorthea og Margrethe.

Et Brev fra min Broder Jens Mikkelsen til min Søster Dorthea, da hun var paa Østerby Højskole, kan tyde paa, at Eleverne derfra ofte gik til Møder paa Testrup Højskole for at høre Foredrag af Højskoleforstanderne Nørregaard og Baagø. — Jeg anfører Brevet her, men vil først lige bemærke, at min Broder var Elev fra Bjørnbaks Højskole.

Til Dorthea Kirstine Jensen,
Østerby Højskole ved Aarhus.

Adslev, den 9. November.

Kjære Søster!

Du kan tro, at Cecilie har været meget syg. Vi havde Doktoren i Gaar, Mandag. Han sagde, at det var Brystbetændelse. Men nu er hun bedre, hun er ved at komme op, hun har været lidt oppe i Dag. Jeg har hørt, at du gaar tit til Testrup til Foredrag. Jeg synes ikke, du skulde gaa saa tit derhen. Du kan sagtens blive grundtvigiansk nok. Jeg

skulde hilse dig fra Trine til Jens Kristoffersens, hun var her den anden Dag at se til Cecilie. Her har været mange fremmede i den her Tid. Præstens Frøkener har ogsaa været her og Degnen. Jeg skal hilse dig fra Fader og Moder og Søkende, og sluttelig være du hilset fra din Broder
Jens Mikkelsen Jensen.

Min Søster Margrethe var Mejerske paa Jeksen Hovgaard, saa det er muligt, at hun blev paavirket gennem vor Familie i Jeksen. Senere blev hun Elev paa Testrup Højskole.

Tænk — at være vant til at gaa i Kirke i Adslev, hvor Pastor Bendtzen prædikede og ledede Gudstjenesten og Lærer Hansen var Kirkesanger, og saa komme til Bering Valgmenighedskirke og høre Pastor Teilmann og være med i den Menighedssang der.

Det er slet ikke til at fortælle, hvordan det varmede og fyldte os. Vi følte os som helt andre Mennesker.

De allerfleste i Adslev vedblev at være som før, fik ikke Del i Vækkelsen, der gik hen over Egnen.

Der blev sagt om os, at vi kunde sagtens være Kristne paa den Maade, vi skulde ikke gøre noget selv. Det kunde der være noget om, for Vækkelsen gik nemlig ud paa, at alt var Naade og atter Naade af Gud, og det var da ogsaa dette, der gjorde os saa glade og lykkelige; vi kunde synge og glæde os ved den dejlige Salmesang som aldrig før.

Som vort religiøse Liv blev uddybet, gik det ogsaa med vor Opfattelse af alt, hvad der vedrørte vort Fædreland og Folk og til Dels Norge og Sverige.

Hvor sang vi mange af vor egne Fædrelands- og folkelige Sange og ligesaa af norske og svenske, særlig af norske Digtere med Bjørnstjerne Bjørnson i Spidsen. Hans dejlige, kraftige Sange holdt vi meget af.

Ja, vi kunde synge os glade, og vi fik Lyst til at læse, saa vort Syn udvidedes indad og opad.

Hvor var det en lykkelig Tid. Ingen, der ikke oplevede dette, kan forstaa, hvor vi var begejstrede, en Begejstring, der aldrig glemtes.

At komme i Kirke i Bering og til Møder paa Testrup Højskole var en Fest for os, og vi unge dengang var ikke bange for at bruge vore Ben. Jeg har mange Gange sammen med andre unge gaaet til Testrup og tilbage igen samme Eftermiddag uden at tænke paa, at det var besværligt.

Om Sommeren havde vi det ogsaa fornøjeligt, naar vi samledes i Skytteforeningen under Melballe Skov Søndag Eftermiddag til Skydning og Gymnastik, og naar vi marcherede derfra i Orden og Retning, var det ofte under Sang. Vi sang tit:

»Til Vaaben, Brødre, tag Bøssen fat,
vor Bane ved vi, vort Maal er sat,
og Maalet er Danmarks Frelse.«

Nu driver Ungdommen Sport i stor Udstrækning, og det er der vel ikke andet end godt at sige til. Det minder nok om de olympiske Lege i Grækenland i Oldtiden. Vi havde et bestemt Maal med vor Idræt dengang, og det var Danmarks Frelse.

Det var en Kampens Tid for og imod det grundtvigske Livssyn og særlig i Aarhuseggen, hvor Lars Bjørnbak, Viby Højskole, havde stor Indflydelse i Hjemmene paa Landet.

Min Broder Jens Mikkelsen Jensen døde tidligt, saa han kom ikke meget med i Kampen.

Blandt de unge Bjørnbakkere var Christian Espensen, Højlund, den senere Folketingsmand og Kreditforeningsrepræsentant Leth Espensen, Vibygaard. Han og hans Brødre kom ofte til Adslev, særlig hos vor Nabo, Søren Jørgensens, der var deres Familie; men de kom ogsaa i mit Hjem, og vi kom til Højlund. Christian Espensen havde været paa Bjørnbaks Højskole i flere Vintre, og han var saa dygtig, at hans Fætter Jens Leth mente, at han godt kunde blive Præst. Det blev han nu ikke; men han var dygtig og slagfærdig, saa han var en god Fører for de unge Bjørnbakkere.

Det gik ofte haardt til, naar vi unge var forsamlede. Jeg har ikke før eller senere hørt nogen, der kunde give saa kortfattet en Forklaring paa Forskellen mellem at være Grundtvigianer og Bjørnbakkere, som han kunde.

Den lød saaledes:

„I Grundtvigianere siger: „Først Aand og saa Mad!“ men vi Bjørnbakkere siger: „Først Mad og saa Aand!“.

Modersmaalet og i det hele taget alt, hvad der vedrørte vore Forfædre, var vi Grundtvigianere nænsomme overfor, det holdt vi af, saa derom stod der ogsaa Kampe. Bjørnbakkerne med ovenfor anførte Mand i Spidsen vilde, at vi skulde gaa over til at tale Skriftsproget med det samme, da Jydsk var et usselt og elendigt Sprog.

Ja, der stod mange Kampe imellem de to Retninger, og vi, der var med i den grundtvigianske Vækkelse, var glade og taknemmelige, fordi vor Ungdom faldt i denne Tid.

Af de mange Sange, vi sang, vil jeg gerne anføre første Vers af en af Grundtvigs, som vi sang saa tit:

»Et jævnt og muntert, virksomt Liv paa Jord
som det, jeg vilde ej med Kongers bytte,
opklaret Gang i ædle Fædres Spor,
med lige Værdighed i Borg og Hytte,
med Øjet, som det skabtes himmelvendt,
lysvaagent for alt skønt og stort hernelen,
men med de dybe Længsler velbekendt,
kun fyldestgjort af Glans fra Evigheden«.

Da jeg rejste ud.

November 1876 rejste jeg paa Højskole i Gedved hos Seminarieførstander P. Bojsen. Vi var ca. 250 Seminarister og 70 Højskoleelever. Min religiøse og nationale Vækkelse fik god Næring, mens jeg var paa Gedved Højskole. Ved Siden af Foredragene af Bojsen og Martin Christensen fik vi Undervisning i Regning og Skrivning. Saa ung jeg var — 16 Aar — vakte P. Bojsen min Begejstring ved sine

Foredrag, særlig de verdenshistoriske Foredrag og blandt disse særlig dem om de græske Sagn og Myter. Ja, jeg var tit saa betaget af at høre hans Foredrag, at jeg kunde have omfavnet ham.

Forstander P. Bojsen var meget politisk interesseret, og da det var i Provisorieaarene, blev alle Eleverne meget politisk indstillede og det selvfølgelig i frisindet Retning, men for mig var Bojsens historiske Foredrag og Foredrag om upolitiske Emner de alt overskyggende.

Jeg rejste hjem til Adslevgaarden 1. April og var derhjemme til 1. November. Min Søster Marie blev gift 7. November 1876, min Søster Margrethe 20. April 1877 og min Søster Dorthea den 28. Juni samme Aar.

Min Svoger, Anders Jørgensen, var en dygtig og rar Mand, som jeg holdt meget af, men det var jo alligevel noget andet for mig at være hjemme nu, min Fader ikke var den raadende. Dorthea og Anders Jørgensen overtog nemlig Gaarden ved deres Bryllup.

Tune Landboskole.

Jeg længtes ud og rejste til November over paa Tune Landboskole ved Taastrup. Far og Mor, særlig Mor, vilde, at jeg først skulde undersøge Forholdene paa Sjælland; der var nemlig ogsaa Tale om Lyngby Landbrugsskole. Rejse ene maatte jeg ikke. Jeg skulde have min Svoger Erik Jørgensen med.

Hvor mange Penge, der skulde til, var Far nu ikke klar over; han mente, 5 Kr. kunde gøre det. Mor kunde forstaa, at det gik ikke, og saa maatte hun jo skaffe nogle til Veje, og der brugte hun et Trick, som hun havde brugt saa tit før. Det var saadan dengang, at naar man laante Penge ud, var det altid til private Folk. Sparekasser var ikke rigtig kommet i Brug endnu og Banker selvfølgelig langt mindre. Mine Forældte havde derfor efter deres Forhold ofte en Del Penge i Chatollet. Med Alderen kunde min Far ikke altid følge med i, hvor mange Penge, der

skulde bruges, og saa foreslog Mor, naar hun skulde have nogle ekstra Mønter, at de skulde tælle Pengene. Mor brugte saa det Trick at putte en Seddel til sig imellem, hvilket Far dog engang imellem opdagede, og saa blev han lidt ærgerlig og brugte altid det Udtryk: „Det er noget morsomt noget, Maren!“, hvorpaa de fortsatte med Tællingen.

Paa denne Maade fik Mor min Svoger Erik Jørgensen og mig financieret til Københavnerturen. Vi dampede af Sted og tog ind paa Ottos Hotel, der laa, hvor Grundtvigs Hus nu ligger. Det var et landligt Hotel, hvor de jyske Rigsdagsmænd holdt til, og her traf min Svoger Landstingsmand Niels Rasmussen fra Lisberg Terp, som han kendte.

Vi var da ude paa Tune Landboskole og syntes godt om Forstander Svendsen og Forholdene der, saa jeg blev indmeldt som Elev. Vi saa os lidt om i København. Jeg erindrer dog kun, at vi spadserede i Frederiksberg Slotshave, og at vi der mødte en tiltalende Herre, som min Svoger spurgte om Vej til Zoologisk Have. Spørgsmaalet besvarede han tilfredsstillende, men spurgte saa, om vi ikke var kendte i København, hvortil min Svoger sagde: „Jo, vi er!“ For som han bagefter bemærkede: „De maa skam ikke vide, at vi ikke er kendte“.

Vi kom godt hjem til Adslev, og da vi kom til November, rejste jeg sammen med nogle andre Jyder fra Aarhuseggen med Tog og Storebæltsskibet til Sjælland. Turen over Storebælt voldte mig saa frygtelige Søsygekvaler, at jeg var lige glad med alt, saa længe det stod paa. Omsider kom vi til Roskilde og derfra til Tune Landboskole, men vore Sengeklæder og Kofferter kom først 8 Dage efter, saa det var en slem Historie, og Forstander Svendsen bemærkede da ogsaa, at det var mærkeligt, at vi var kommet saa galt af Sted, da man ellers sagde om Jyderne, at de var saa drevne, at de kunde klare sig paa en Kampesten.

Paa den Sovestue, jeg laa paa, var vi ikke mindre end 25 Mand — det var nu ogsaa den største — og der var selvfølgelig ingen Kakkelovn, saa vi maatte læse Lektier og skrive Stile i Skolestuen, Forhold man jo vilde kalde noget mangelfulde nu til Dags, men dengang var der ikke noget, der hed at klage, og alle vi, der selv vilde, lærte godt og havde et udmærket Udbytte af vort Ophold der. Udbyttet var særlig godt for os, der blev Kursuset ud; det varede til 1. August, altsaa 9 Maaneder.

Vi begyndte Dagen med Morgenandagt inde hos Forstander Svendsen, og derefter havde vi hver Dag et almindende Foredrag sammen med Højskoleeleverne. Der var nemlig ogsaa en Højskoleafdeling sammen med den landbrugsfaglige Afdeling. Efter det første Foredrag deltes vi, og vi, der hørte til i Landbrugsafdelingen fik Undervisning i alle de Fag, der kom ind under Ordet Agrikulturkemi, der ikke alene omfatter den rene Kemi, men ogsaa Mineralogi, Geologi, Botanik, Zoologi, Fysiologi, Meteorologi og Fysik. Desforuden fik vi Undervisning i Landmaaling og Nivellering og i nogle mindre væsentlige Fag.

For mig, der ingenting havde hørt om Naturen i Barne-skolen og kun lidt i Gedved, var det en stor Oplevelse at deltage i Undervisningen paa Tune Landboskole, og jeg syntes selv, at jeg fik et godt Udbytte af mit Ophold der. Vi var af og til i København med Lærerne som Førere og saa en Del paa Landbohøjskolen og Museerne der. Ene rejste jeg næsten aldrig derind. Det, jeg mindes bedst fra København, er Overværelsen af et stort Møde i Tivolis Koncertsal i April Maaned om Højskolen i Sorø eller Soer. Det var et interessant Møde med mange Talere, bl. a Digteren Hostrup, Højskoleforstanderne Trier, Schrøder og Nørregaard. Resultatet blev dog den udvidede Højskole i Askov og ikke den endnu større Højskole i Soer.

Eleverne paa Tune Landboskole var fra alle Egne af Landet, men vi fra Jylland var langt de fleste. Vi kom

godt ud af det med hverandre, og da vi havde været paa Skolen en Tid, kunde vi uden Vanskelighed forstaa hinandens Sprog. Men vi Jyder skulde dog somme Tider drilles lidt. Saadan var der en Bornholmer, der vilde over os; men det var saa uheldigt for ham, at han selv havde en daarlig Udtale. En Dag vilde han sige, at vi Jyder talte saa „pludrivælsk“, men han naaede ikke længere end til at sige „plud — pludri — plud . . .“, saa fik han en vældig Lattersalve for sin Ulejlighed.

I vor Fritid, særlig om Sommeraftnerne, spillede Forstander Svendsens blinde Broder for os. Han spillede saa smukt paa Violin, og Lærer Lodal tog os ind i sit Hjem. Jeg maa dog nævne en af vore allerdygtigste Lærere. Det var Chr. Christensen, der var ualmindelig dygtig til Kemi, Geologi og Agerdyrkningslære. Forstander Svendsen holdt nogle ildfulde Foredrag om, hvad der vedrørte Husdyravlen.

Ja, i det hele var det godt at være paa Tune Landboskole; men for mig var det sjæleligt set den sværeste Tid i mit Liv. Jeg, der hjemme var saa glad og saa sikker i min Gudstro, der fik sin Næring hver Søndag i Bering Kirke hos Pastor Teilmann, pintes nu, uagtet jeg var saa ung, af en nagende Tvivl. Og jeg led meget derunder, da jeg ikke syntes, jeg brød mig om at leve uden Tro paa Gud og min Frelser.

Hvorfra stammede min Tvivl? Ja, det var alt det, jeg hørte om Naturen i Undervisningstimerne og uden om fra den materialistiske Videnskab og dens Tilhængere. I det første meteorologiske Foredrag blev der sagt: „Himlens Farve er blaa, men det skyldes Vand og Støvparkler i Luften; thi ellers var Himlen sort“. Jeg mistede min Himmel, som jeg hjemme i Adslev saa ofte, bl. a. naar jeg vogtede Kørne, havde ligget og set ind i, og det var et haardt Slag for mig. Dengang havde I. P. Jacobsen oversat „Arternes Oprindelse“, og Jena-Professoren Häckel havde faaet sat System i Udviklingslæren og mente at kunne bevise, at vi Mennesker nedstammede fra Aberne.

Jeg havde troet Linne, for hvem Arterne var levendegjorte Ideer, konstante Former fra Skaberens Haand. Ja, der var saa meget andet af, hvad jeg hørte, der styrkede min Tvivl. Det var ogsaa dengang, at en Videnskabsmand havde stillet sin Kikkert ud i Universet og ikke fundet Spor af Gud.

Jeg gik i Kirke i Greve; der var en Præst, der, naar han talte, nøs som et Dyr — ufrivilligt. Dette kunde jeg heller ikke tage, saa det var en svær Tid for mig. Alt dette bevirkede, at jeg ikke turde tage ind paa Landbohøjskolen for at tage Eksamen som Landbrugskandidat, efter at jeg var blevet færdig paa Tune Landboskole, noget jeg ellers havde bestemt. Mine Tvivl kom jeg ikke helt over, medens jeg var paa Tune.

Jeg kan ikke lade være at bemærke, at den selvtænkende Ungdom nu har det lettere med sine Tvivl end dengang, nu den materialistiske Videnskab og Aandsretning har spillet fallit. For mig er det en stor Oplevelse, at Videnskaben er naaet til at erkende, at det inderste i Universet er Aand (James Jeans), selv om det selvfølgelig ikke nu er nødvendigt til Støtte for min Kristendom. Efter at jeg i min Ungdom overvandt min Tvivl, har jeg været og er sikker i min Tro paa, at Gud altid raader for min og mines Skæbne, og at han fører og leder os, saa vi altid har det saa godt, som vi paa nogen Maade kan taale det.

Faurbogaard.

Den 31. Juli sluttede Undervisningen, og jeg rejste hjem til Adslev og hjalp til hos min Svoger Anders Jørgensen og i Bjertrup hos min Svoger Erik Jørgensen, indtil jeg i Foraaret 1880 rejste til Faurbogaard, der ligger ved Landevejen imellem Kallundborg og Holbæk. — Medens jeg var i Adslev, boede jeg hos Far og Mor i deres Hus eller Villa. Jeg var glad for at være lidt hjemme ved mine Forældre, og de var glade for at have mig hjemme. Jeg gik næsten hver Søndag til Bering Kirke, og naar der

var Møde paa Testrup Højskole, var jeg ofte der, saa jeg havde det, som før jeg rejste, d. v. s. godt, og min Begejstring saavel i kristelig som i national Henseende fik ny Næring. Min Svoger Anders Jørgensen havde været paa Ask Højskole, der lignede Bjørnbaks Højskole i Viby, saa det var sjældent, at han og min Søster Dorthea var med i Testrup eller Bering; men han var en Mand, jeg satte megen Pris paa. Dygtig var han, og han vilde gerne samtale om aandelige Spørgsmaal, saa vi havde meget at tale om. Efter at jeg var rejst til Bjertrup, fulgte han mig altid langt paa Vej, naar jeg havde været hjemme, og tit stod vi længe og talte, inden vi sagde Farvel til hinanden. Han og min Søster Dorthea havde det godt sammen i deres Ægteskab.

Min Svoger Erik Jørgensen var ogsaa dygtig; men det var mere udadtil. Ikke alene virkede han for Opretelse af Bering Valgmenighedskirke; men han var ogsaa dygtig til at handle. Hans Broder Anders Jørgensen og jeg kritiserede ham tit, da han ikke var saa god til at handle for sig selv, og hans økonomiske Stilling havde ikke været god, dersom min Søster Margrethe ikke havde været saa dygtig og sparsommelig, som hun var. Der var stor aandelig Interesse i Hjemmet, og de kom meget sammen med de øvrige Valgmenighedsfolk; ofte kom der en stor Charabanc fuld af uventede Gæster fra Aarhus, saa det var ikke altid saa let at være Husmoder. Pastor Teilmann kom meget ud blandt Valgmenighedsmedlemmerne. Jeg kan huske, at han og Fru Teilmann en Aften kom til Bjertrup Østergaard og havde en Gæst med, en yngre Gartner Ferdinando Linderberg, der var Republikaner og en ivrig Tilhænger af Henri George's Skatteteori. Han var meget selvsikker i sine Udtalelser; men jeg skal love for, at Pastor Teilmann skar ham ned. Jeg kan huske fra den Tid eller lidt senere, at samme Ferdinando Linderberg skrev i Højskolebladet, at han godt kunde gaa med til, at 45.000 Gaardmænd gik fallit, naar vi kunde faa Henri

George's Skatterreform gennemført herhjemme. Saadan er det nu til alt Held for de 45.000 Gaardejere ikke gaaet.

Saa kom Tiden, da jeg rejste til Faurbogaard. Denne var købt af Landbrugskandidat Jakob Hansen, der var en af de yngre Lærere paa Tune Landboskole, mens jeg var Elev der. Jakob Hansen havde været Forvalter, før han blev Lærer, saa han havde gode Betingelser for at klare sig paa Faurbogaard, der havde et Jordtilliggende paa ca. 90 Td. Land god Jord. Vi var fire Elever, een Husmand og flere i Høst- og Roetiden. Vi Elever skiftedes til at arbejde ved Agerbruget, passe Kvæget og gaa i Mejeriet. Vi lærte at skumme Mælken, da der ikke var Centrifuge paa Gaarden, at kærne Smør og at lave Ost, saa vi fik en god og alsidig praktisk Uddannelse. Arbejdet gik let og godt i al Almindelighed fraregnet Sjællændernes Pasning af Kørne, naar disse om Sommeren stod tøjret paa Marken; thi det kneb svært med at trække dem ud og hjem, hvilket altid fandt Sted, da Kørne ikke maatte ligge ude om Natten. Vi Jyder kunde jo bedre klare dette Arbejde, da vi var vant til det; men forøvrigt var Kørne vanskelige at faa til at makke ret i Kobbelet. Det var noget andet i Jylland, hvor de var vant til at gaa i Kobbel fra Kvier af. Arbejdet om Høsten var ikke saa let, da al Sæden paa Sjælland blev lagt paa Skaar, d. v. s. Sæden blev mejet fra den umejede Sæd, og Skaaret skulde meget langt ud til Siden, mens Sæden i Jylland blev mejet og lagt ind mod den umejede Sæd. Senere skulde den mejede Sæd opbindes og sættes i Hobe. Det var nu ikke saa interessant et Arbejde, og tilmed kom Principalen gerne lidt før Aften og hjalp til. Han sagde da; „Nu skal vi rigtig have Fart paa“. Det var vi ikke saa glade for, men vi maatte jo med.

Dette Aftenarbejde var der meget af i Høsttiden, ogsaa naar vi kørte Korn hjem. Det var ofte saa mørkt, at vi daarligt kunde se at køre. Vi Jyder fandt os i det, men Sjællænderne gav ofte ondt af sig, saa jeg kunde ikke

forstaa, Jakob Hansen vilde forlange det; tilmed fik vi ikke Spor Løn. Hestene var nogle tarvelige Dyr, og hvis Seletøjet tog fat i Døren, naar vi skulde have dem ud, kunde de ikke selv komme derfra. Vi havde en 3 Hestes Tærskemaskine, og der stod Kusken paa et Bræt over Tandhjulene i Midten af Hestegangen og kørte Hestene med en Pisk. Det var om Vinteren en kold Omgang. Ole Nilen, Daglejeren, tærskede Rugen med Plejl, og det var Akkordarbejde. Før Rugen skulde renses, gjorde Jakob Hansen og Ole Nilen et Overslag over Dyngens Indhold, og efter dette Overslag skulde der betales. Det var kedeligt for Ole Nilen, for det var altid ham, der tabte ved det Overslag, og saa var han ærgerlig bagefter; men næste Gang gik han „i Gyngen“ igen, selv om vi Elever advarede og drillede ham.

Faubogaard var et lærerigt Sted at være paa, og da vi tillige lærte at føre et godt Regnskab over alt Bedriften vedrørende, havde vi faglig set et godt Udbytte af Opholdet der.

I andre Henseender var det meget rart at være paa Faubogaard. Jakob Hansen og Frue, Marie Hansen, som hun kaldtes til daglig, var Højskolefolk, og de fleste af de unge Elever, Piger og Karle, var ogsaa Elever fra Højskoler, saa vi havde det fornøjeligt i Fritiden og om Søndagen og de andre Festdage. Vi sang meget. Marie Hansen var Sønderjyde, og der var to af hendes Søstre der, en Kusine og en af hendes Brødre. Hvor kunde de Sønderjyder synge! Vi dansede og legede ogsaa meget, saa det var et fornøjeligt Liv, vi førte. Vi var jo ikke saa faa unge; tilmed var der Mejeriskole for Piger om Vinteren.

Der var ikke noget, der hed Flirt mellem os unge. Vi unge Mænds Idealer af Kvinden, vi vilde vælge som Hustru, var hentede fra Kvindeskikkelserne i Bjørnsons Noveller og fra Paludan Møllers „Alma“ i „Adam Homo“, og det var os en stor Støtte for at holde os retlinede i vor Ungdom.

Der var jo lidt Smaatteri i det daglige, vi kunde ønsket anderledes. Naar Jakob Hansen f. Eks. øste Middagsmaden op, og vi fik Bollemælk, kunde vi tit ønsket, at han havde givet os nogle flere Boller. Vi var heller ikke saa glade, naar den unge Pige bryggede Øl, saa det var surt Dagen efter, og vi saa i 14 Dage skulde drikke surt Øl. Vi var selvfølgelig mest glad for dem, der lavede god Mad og Drikke. Blandt disse var en ung Pige fra Boulstrup, Karen Hesselund, der var der i nogle Maaneder. Hun var dygtig og saadan en mild og venlig Pige. Senere blev hun gift med Forstander Niels Petersen, Ladelund Landbrugsskole. — De sønderjydske Piger var dygtige og tiltalende, og vi havde det som før anført dejligt og fornøjeligt.

Af Forlovelser kom der kun een i Stand, en Sjællænder og en af Marie Hansens Søstre. Men de passede ikke for hinanden, og faa Aar efter, at de var blevet gift og boede i Holbæk, styrtede hun sig ud af et Vindue og døde.

Faubogaard laa ved Jyderup Station og ved Landevejen mellem Kallundborg og Holbæk. Gaarden laa midt imellem Ubberup Valgmenighedskirke og Vallekilde Højskole, og begge Steder kom vi meget. Paa Vallekilde var Højskoleforstander Trier for det meste Taler, og han talte fængslende og godt. Til Ubberup kørte vi næsten hver Søndag. Pastor Hoff var en god og dygtig Valgmenighedspræst, og Gudstjenesten mindede meget om Bering Kirketjeneste. Han og hans Frue var nogle rare Værtsfolk i deres hyggelige Hjem. Grunden til, at jeg af og til kom i dette Præstehjem, var den, at min Fætter, Friskolelærer Søren Rasmussen fra Ulstrup paa Refsnæs, tog sig meget af mig, hans yngre Fætter, naar vi mødtes, og dette skete særlig ved Ubberup Kirke, hvortil de hørte fra Refsnæs. Naar han efter Gudstjenesten skulde over til Pastor Hoffs, tog han mig med, og det var hyggeligt og rart at være Gæst i dette Præstehjem nogle Timer en Søndag Eftermiddag.

Engang tog jeg med Toget fra Jyderup til Kallundborg og spadserede ud paa Refsnæs med Friskolen i Ustrup som Maal. Det var en Søndag, og de havde et lille sygt Barn, som døde nogle Dage efter; men desuagtet tog de venligt imod mig. Jeg kan huske, Fru Rasmussen ordnede alt i sit Hjem saa hyggeligt og smukt og gik og puslede om det syge Barn. En anden Gang kørte Jakob Hansen med os Elever ud paa Refsnæs. Vi skulde se Refsnæsgaard, der blev drevet mønsterværdigt af den gamle indvandrede Holstener Lawaetz, der ogsaa var Forpagter af Kallundborg Ladegaard. Jeg havde nogle Dage i Forvejen faaet Lov til, at vi samtidig maatte besøge min Fætter Søren Rasmussen i Ulstrup, og de havde kogt Hønssekød-suppe til os. Vi kom da ogsaa lige til Friskolen; men da fik Jakob Hansen det Indfald, at vi skulde køre hjem med det samme. Det var meget kedeligt, at vi ikke maatte blive, mens vi fik Suppen; for det var ikke saa billigt for et Friskolelærerspar at lave Suppe til et stort Læs Mænd; men der var ikke noget at gøre. Saadanne bratte Indfald kunde Jakob Hansen af og til faa. Jeg tror, det var af Undselighed, hvor mærkeligt det end lyder.

Jeg maa lige fortælle et Par Oplevelser fra Faurbogaard, inden jeg slutter. Den ene var, at vi unge Mennesker engang en Søndag Eftermiddag maatte køre til Jyderup for at faa en Sejltur paa den smukke Skarrit Sø. Vi lejede en Baad og roede rundt ude paa Søen; men saa blev to af de unge Piger pludselig kaade og begyndte at vippe med Baaden fra den ene Side til den anden. Vi fik dem da standset, inden vi kæntrede. Jeg tror aldrig, jeg har været saa nær ved at drukne. Ingen af Selskabet kunde have naaet Land, hvis vi var kæntrede. Hver Gang, naar jeg siden ser Skarrit Sø, tænker jeg paa denne Sejltur.

Den anden Oplevelse fandt Sted om Julen, da jeg var ene Elev hjemme og først skulde have Ferie efter Nytaar. Det var en Aften, da der var faldet saa stærkt Isslag, at Stentrappen var glat som et Spejl. Saa kom Højskolefor-

stander Trier kørende og vilde aflægge et Besøg. Jakob Hansen skyndte sig for at tage mod Gæsten og jeg bagefter for at tage mig af de smaa russiske Heste. Men det blev en Modtagelse med Forhindringer. Lige idet Jakob Hansen traadte ud paa Trappestenen, gled han og sejlede paa Enden og jeg bagefter paa samme Maade. Som Trier, der kunde le som ingen anden, lo, idet han sagde: „Som Herren er, saa følger ham Svendene“.

Det var alt i alt en god Tid, jeg havde paa Faurbogaard.

Askov udvidede Højskole.

Den 1. Oktober gav jeg Møde som Elev paa den udvidede Højskole i Askov. At mine Forældre gav mig Til-ladelse dertil, var meget højsindet af dem, hvad jeg saa tit har tænkt paa, naar jeg tænker tilbage paa den Tid. Jeg havde jo været paa Landbrugsskole i 9 Maaneder og været paa Faurbogaard uden Løn; noget de dog kunde forstaa kunde have Betydning for mig sidenhen; men at det kunde have nogen Betydning for mig at tage paa Askov, det kunde de ikke fatte. Og saa gav de mig alligevel Lov dertil. Det kan jeg aldrig glemme dem. Om jeg dengang var dem taknemmelig nok derfor, kan jeg ikke huske; men mine Forældre fortjente i alt Fald min sønlige Taknemmelighed.

Hvor mange Elever vi var paa Askov, husker jeg ikke saa nøje, men det har været imellem 100 og 200.

Forstander Schrøder havde Verdenshistorie og Foredrag om nordiske Myter og Sagn samt Litteraturhistorie med os. Hans Foredrag om Myter og Sagn var gode og fængslende; men hans verdenshistoriske og udenlandsk litteraturhistoriske Foredrag var langtrukne og alt andet end fængslende. Nej, saa var det noget andet at høre verdenshistoriske Foredrag af P. Bojsen, Gedved. Om Søndagen holdt Forstander Schrøder ofte gode religiøse Foredrag. Forstander Schrøder var selvfølgelig en forstaaende Mand, der vilde os Elever det godt; men hans Optræden

og Omgang med os var ikke saadan, at vi kom til at holde af ham. Det var da i alt Fald kun de enkelte og — syntes vi — kun dem, der kunde indsmigre sig hos ham. Et enkelt Eksempel:

Der var en Mand, Jeppe Fink, der havde været stor Støtte for den udvidede Højskole i Askov. Jeppe Fink havde en Proprietærgaard, Bygebjerg ved Hejls, og da han døde, skulde alle vi Askovelever med til Begravelsen. Det kunde vi ikke naa paa een Dag, saa vi maatte overnatte i Hejls Forsamlingshus, hvor der var lagt noget Halm ind til os at ligge paa, deriblandt ogsaa Byghalm med mange Avner i, saa jeg fik en ny nopret Overfrakke ødelagt.

Det var en kold Omgang at ligge der en Vinternat, og henad Morgen var det helt galt. For at faa Tiden til at gaa var der nogle, der begyndte at sige „Kykelyky“ og andre Dyrelyde — noget meget uskyldigt. Men saa var der en sjællandsk Proprietær, der havde Evne til at indynde sig hos Forstander Schrøder, der desværre ikke kunde modstaa saadanne Spytstikkere, og han fortalte Forstanderen det. Nogle Dage efter skulde der være Gymnastikopvisning om Eftermiddagen, og i den Anledning skulde der komme nogle Officerer fra Fredericia. Vi skulde jo alle være med; men om Formiddagen skulde vi have et Foredrag af Schrøder. Hvad dette ellers drejede sig om, husker jeg ikke; men der blev i det omtalt en Del Munke, som havde fælles Soveværelse. „Men“, sagde Forstander Schrøder, „jeg tror ikke, de har galet som Haner!“ Saa fik vi den! Vor Stemning over for Foredragsholderen var meget bitter, og der var stærk Stemning for, at vi ikke skulde give Møde til Gymnastikopvisningen. Vi havde „røde“ imellem os som den senere Folketingsmand Sundbo, Forfatteren Edvard Egeberg og Hansen Nørremølle og mange andre, der ikke lod sig alting byde. Vi gav alligevel Møde til Opvisningen; men rasende var vi, og der var Stemning for, at Sladderhanken skulde have haft sig

en Endefuld Klø, men det blev ved Truslen. — Schrøder vandt os ikke paa den Maade, og det var ikke den eneste Gang, han overfaldt os i sine Foredrag.

Efter Schrøder var Nutzhorn den ældste. Han og Schrøder havde vistnok begge begyndt i Rødding før 1864. Nutzhorn, der havde Adelsblod i sine Aarer, var modsat Schrøder den mest elskelige og usnobbete Personlighed, som vi Elever ikke kunde andet end holde af. Hans Undervisningsfag var Danmarks og Nordens Historie, Dansk og Sang. Han skilte den poetiske Historie fra den virkelige Historie og paaviste den poetiske Sides Berettigelse paa fyldestgørende Maade og med mange Eksempler paa, at den var en Rigdom for os. For Eksempel var det langt mere værd, at Dronning Dagmar var skildret som det Ideal, det danske Folk havde af en ægte Dannekvinde, end at der virkelig havde levet en Dronning efter Beskrivelsen. Skulde vi gaa efter den nøgterne Historie, var Dronning Bengærd en større Kvinde end Dronning Dagmar.

Danskundervisningen var ogsaa paa en Maade interessant; men jeg, der i Barneskolen havde lært for lidt elementær Dansk, og som i Askov havde haabet at faa denne Mangel afhjulpet, saa jeg kunde have lært at skrive fejlfrit, blev skuffet; thi Nutzhorns Danskundervisning var væsentlig for viderekomne og forudsatte et elementært Grundlag, som jeg savnede.

Musik- og Sangundervisningen var selvfølgelig god, saa musikalsk Nutzhorn var; men den Undervisning manglede jeg Forudsætning for at deltage i.

Professor la Cour var den Lærer, vi holdt allermest af, og de Fag, han havde, lærte vi bedst. Af hans Fag nævner jeg Fysik, Matematik og Astronomi. Hele hans Person lyste af kristelig Alvor og Klogskab. Hvor var hans Undervisningstimer interessante; vi kunde ikke andet end faa god Forstaaelse af det, han underviste i. Vi blev godt hjemme i alt, kvad der vedrørte Fysikken og fik Indblik i Astronomien. Og saa var der Matematik-

ken. Hans Undervisning i den historiske Matematiks Oprindelse var meget interessant. Jeg følte altid, at havde jeg været stillet over for en af de Opgaver, der forekom i hans historiske Matematik, uden noget forudgaaende Kendskab, kunde jeg ikke have forstaaet f. Eks. Tallenes Opstilling fra venstre til højre. Det var interessant at se, hvordan Oldtidsfolkene lærte at opstille Tallene og begyndte at regne. Den egentlige, praktiske Matematik var han en Mester til, saa vi lærte meget.

Professor la Cour holdt nogle udmærkede kristelige Taler, som altid gjorde os, der hørte derpaa, godt; de var altid prægede af den dybeste Alvor. Uden for Skolen, og naar vi besøgte ham, var han Elskværdigheden selv.

Læge Bojsen, der boede paa sin Proprietærgaard Dorthesminde og var gift med den i den første grundtvigske Tid kendte Præst Gunni Busk's Datter, var en rar Mand. Han underviste i Geografi, som kunde have været et dejligt Fag; men det blev Kedeligheden selv. Naar Læge Bojsen kom op paa Talerstolen, beklagede han sig næsten altid over den slemme Hovedpine, han havde, og Foredraget blev altid derefter. En Gang var der en Broder til Redaktør Conrad Jørgensen — Udgiver af Højskolebladet — Karl Jørgensen, der var kommet med til Geografiforedraget. Medens han sad der, tegnede han en Gris, der skulde til Foredrag. Den havde rigtig Krølle paa Halen og bar i det hele Præg af Forventningsfuldhed. Men samme Karl Jørgensen tegnede ogsaa Grisen, da den gik fra Mødet, og da gik den meget slukøret med Halen mellem Benene. Disse Tegninger var helt gode Udtryk for, hvordan Bojsens Foredrag virkede paa Tilhørerne. Der var næsten heller ingen Tilhørere til hans Foredrag.

Den sidste Lærer var Juristen Anders Pedersen, der var Svoger til Læge Bojsen, idet de var gift med to Søstre. Lærer Pedersen var heller ikke af de kvikke. Det var helt anderledes, da Borgmester Schjørring fra Kolding engang holdt et juridisk Foredrag for os. Nu, det juridi-

ske kunde jo heller ikke være saa oplivende. En meget tiltalende og rar, idealistisk Lærer var Anders Petersen. Sin Undervisning gav han i sit Hjem, og tit fik vi en Kop Eftermiddagskaffe i Tilgift.

Han gennemgik bl. a. den norske almindelige Familie- og Arveret, og vi lærte at skrive Dokumenter som Skøder, Obligationer og Aftægtskontrakter, og det var under dette Arbejde hans idealistiske Opfattelse kom frem. Han saa saadan paa det, at naar et Menneske, og der tænkte han særlig paa Mændene, havde gjort et godt og nyttigt Arbejde i sine Manddomsaaar, skulde han ikke tænke paa at sikre sin Alderdom ved Aftægt eller Livrente m. m., da han nok skulde faa det nødvendige til Livets Ophold til den Tid. Lærer Anders Pedersen kunde nu ikke overbevise os om Rigtigheden af sin Opfattelse. Vi var højst 10 Elever, der deltog i den juridiske Undervisning. Jeg var altid Deltager; jeg syntes, at en vordende Landmand skulde have saa alsidig en Uddannelse som muligt og ogsaa have noget Kendskab til Lov og Ret.

Den sidste Vinter, jeg var Elev paa Askov, kom Jakob Knudsen og Begtrup som nybagte Kandidater til Askov som Lærere; men senere Elever fik sikkert mere ud af deres Undervisning, end vi fik.

Alt i alt var jeg glad for det Udbytte, jeg havde af mit 14 Maaneders Ophold paa den udvidede Højskole i Askov.

Den store Bogsamling, der stod til fri Afbenyttelse, gav os Lejlighed til Berigelse, og de mange gode Mennesker, der var vore Kammerater, udviklede os ogsaa og gjorde vort Ophold hyggeligt og rart.

Som alt anført var H. P. Hansen Nørremølle ogsaa Elev dengang og ligeledes hans tilkomne Svoger Iversen, der ogsaa var en tiltalende ung Mand. Jeg havde ikke dengang tænkt, at Hansen Nørremølle skulde blive en saa stor og betydelig Mand, som han blev.

Niels Dael, der senere blev Præst i Argentina og nu er Valgmenighedspræst og Leder af Liselund, havde jeg

heller ikke ventet var naaet saa langt frem og var blevet til saa megen Velsignelse for mange Mennesker. Han sammen med nogle flere Vendelboere, var nogle af de Elever, jeg havde meget sammen med. Dengang var Niels Dael Landmand, men han har altsaa senere uddannet sig til Præstevirksomhed.

Jeg læste dengang en Bog af Feilberg, der hed „Mulighedsværdi og Flidsværdi“. Den har jeg ofte tænkt paa, naar mine Tanker gik tilbage til Askov og til mine Vendelbovenner, særlig til Niels Dael. Det maa være i Kraft af sin Mulighedsværdi, han særlig er kommet frem, for Flidsværdi havde han tilsyneladende ikke meget af dengang.

Som før nævnt var Forfatteren Edvard Egeberg og nu afdøde Folketingsmand og Redaktør Sundbo Elever paa Askov i min Tid. Sundbo var dengang som senere meget „rød“ af politisk Anskuelse. Af andre Elever kan jeg nævne Redaktør Olesen, Horsens Folkeblad, og Højskolelærer og Gartner Iversen, Kirkebakken, Odder. Endelig var der to Sydsjællændere Hans Larsen, Lundby, og Jens Madsen, Baarse, som jeg havde meget sammen med, selv om det kun var det sidste Aar, de var der.

Hans Larsen delte jeg Værelse med, og vi kom godt ud af det med hinanden. Naar vi om Aftenen var færdige med at læse, kom Jens Madsen hen til os. Han var et fornøjeligt Menneske, der kunde mange fornøjelige, men aldrig vovede eller upassende Sange; dem sang han for os.

Der kunde nævnes mange flere Elever, som jeg havde Udbytte af at have som Kammerater; men det skal nu være nok.

Der var offentlige Foredrag om Aftenen af og til om Vinteren, og til Søndagsforedragene havde Beboerne omkring Askov ligeledes Adgang. Fru Forstander Niels Pedersen Ladelund kom ofte til Søndagsmøderne. Hun var jo den Karen Hesselund, der en Tid var paa Faurbogaard, mens jeg var der.

Jeg kom ogsaa af og til til Ladelund, og Forstanderparret var meget elskværdige at besøge. Blandt andre, jeg havde været sammen med paa Faurbogaard, og som kom til Møderne, kan nævnes Hans Selde. Han forlangte, naar han kom ind paa mit Værelse, at han kunde faa sin Pibe stoppet, saa jeg maatte i den Anledning anskaffe mig noget Tobak, „Vollaknaster“ hed den, og det skulde være en god Tobak. Selv røg jeg ikke.

Hans Selde var dengang Gaardbestyrer for Læge Bojsen paa Dortheasminde, der ikke laa ret langt fra Askov. Jeg besøgte ham ofte og var da tit inde at drikke Kaffe hos Læge Bojsen og hans elskværdige Frue.

Af Tilhørere ved enkelte af de daglige Foredrag var den gamle Pastorinde Fru Gunni Busk og Frøken Jenny la Caur, Søster til Professor la Caur, hvis Hus hun bestyrede, da han paa den Tid var ugift. Desforuden var enkelte Dage Fru Schrøder og mange tilrejsende. Frøken Jenny la Cour var meget smuk og af Alder vel mellem 25—30 Aar. Hun satte mange af de ældre Elevers Hjerter i Brand, og efter hvad der blev fortalt, besvarede hun de mange Frierbreve, hun fik; men gift blev hun aldrig.

Juleferien 1881 var jeg i Sønderjylland som Gæst hos Venner og Bekendte fra mit Faurbogaardophold. Jeg kan huske, jeg spadserede ind i det danske Land, der hørte ind under Tyskland. Jeg spadserede over Grænsen ved Foldingbro, og det gjorde et stærkt Indtryk paa mig at passere Gendarmerne og Grænsen. Jeg opholdt mig særlig paa en Gaard, der hed Marskelbæk, Fru Hansen Faurbogaards Fædrenehjem, hvor den yngste af Døtrene var hjemme. Det var hende, der var med paa Sejlturen paa Skarrit Sø. Om hende sagde min Søster Dorthea, da hun havde fundet et af mine Breve fra hende, at hun kunde se, hun vilde have mig. Det blev nu ikke til noget. Jeg var ikke naaet dertil, at jeg følte Trang til at binde mig til en lille sønderjydsk Pige, selv om hun var nok saa tiltalende. Jeg havde det godt dernede; ogsaa hos en

Kusine til Fru Hansen var jeg i Besøg. — De var Sønderjyder alle dem, jeg var sammen med, elskværdige og gæstfri. I al Ordentlighed vilde Mændene, gamle og unge, gerne have Kaffepunch, og jeg kunde heller ikke undgaa at smage denne Drik, der for Resten smagte helt godt. Jeg har aldrig før eller siden smagt Kaffepunch.

Alt i alt havde jeg en god Jul og vendte tilbage samme Vej, jeg var kommet derned.

I Ferup.

Da den udvidede Højskole sluttede til 1. Maj for de første 7 Maaneder, fik jeg Plads for Sommeren, altsaa til 1. Oktober, hos Gaardejer Thule Nielsen i Ferup, Lejrskov Sogn. Det var min Ven, Hans Selde, der havde faaet det ordnet, saaledes at jeg skulde hjælpe Thule Nielsen med at bestyre hans Gaard, medens hans Søn Henrik var i Dons for at hjælpe en rig Onkel med at bestyre dennes Gaard paa 200 Tdr. Land. Denne Onkel hed Bertel, men blev kaldet Betel.

Thule Nielsen var til at begynde med ikke saa glad for at faa saadan en Højskoleelev som Medhjælper. En af de første Dage, jeg var der og stod og huggede Brænde, kom han hen til mig og spurgte, om jeg kunde hjælpe. Jeg svarede, at det havde jeg da prøvet før; men den Begyndelse saa jo ikke saa godt ud i Betragtning af, at jeg var kommet for at hjælpe ham at bestyre hans Gaard.

Det gik nu helt godt med vort Samarbejde. Som Bevis herfor kan anføres, at han senere paa Sommeren vilde, at jeg skulde have hans Gaard i Forpagtning og han blive boende paa Gaarden. Han havde sikkert ikke haft noget imod, at jeg var blevet gift med en af hans Døtre.

Forpagtningen blev nu ikke til noget; jeg vilde til Askov igen og tilbage til Aarhusengen.

Det var ellers et herligt Sted at være, saa jeg befandt mig godt. Der var en ældre Datter, der bestyrede Huset

for sin Fader, der var Enkemand. Samme Datter hed Karen, og hun var en god og dygtig Husmoder. I sine unge Dage vilde hun og Redaktør af Højskolebladet Conrad Jørgensen gerne have haft hinanden; men da var Conrad Jørgensen Friskolelærer, og han var derfor ingen rig Mand, saa det Giftermaal kunde Thule Nielsen ikke give sin Tilladelse til. Nu var samme Conrad Jørgensen blevet Redaktør og en rig Mand. Jeg tror nok, det pinte Thule Nielsen, at hans rare Karen ikke havde faaet Lov til at faa den Mand, der havde hendes Ungdoms Kærlighed. Naar vi talte sammen, og det gjorde vi ofte i Mark, Lade og Stald, vilde han i alt Fald gerne komme ind paa Giftermaal imellem rige og fattige.

Jeg var jo Idealist til Fingerspidserne og hævdede, at man skulde gifte sig med den, man holdt af, enten hun var rig eller fattig. Dette kunde Thule Nielsen ikke gaa med til, og han sluttede altid vor Samtale med følgende Bemærkning: „Hør Niels, de rige kan „maastems“ være lige saa gode som de fattige og somme Tider „bej're“.“ Det kunde jeg ikke benægte.

Egnen var aandeligt opvakt under Paavirkning fra Askov. Desuden var Jakob Knudsens Far Præst i Lejrskov til den ene Side af Ferup og Brøgger Kapellan i Starup og Nebel til den anden Side. Den grundtvigske Vækkelse havde saaledes gode Betingelser for Vækst og Fremgang i Lejrskov Sogn.

Det var derfor en fornøjelig Befolkning at være imellem, saa jeg befandt mig godt og tænkte ofte paa, at dersom jeg ikke vilde tilbage til min Hjemegn, var der ingen Steder, jeg hellere vilde være end paa Koldingegnen.

Hvor vi samtalede, og hvor der blev sunget! Karen Thulesen var som skabt til at skabe Liv om sig, og der kom mange fra Ferup og Omegn hos Thule Nielsen. En Søn, Niels Thulesen, havde faaet et Stykke Jord fra Fødegaarden, hvorpaa der var bygget en Gaard, som blev kaldet „æ' Fællid“. Ved Siden af boede Pa' (Per)

Hansen, en ældre, men interesseret Mand, og hans Søn, der havde overtaget Gaarden og havde en Husbestyrerinde fra Aarhusegnen, da hans Hustru var død.

En anden af Thule Niensens Sønner, Kristian Thulesen, boede paa Lille Bjerregaard ved Aale og var gift med sin Kusine, en Datter af Jens Jørgensen, Bjerregaard. Den sidstnævnte Jens Jørgensen havde været med i den religiøse Bevægelse fra Fynboen Skræppenborg.

Kristian Thulesens kom af og til kørende den lange Vej til Ferup, og saa blev de der nogle Dage ad Gangen. Kristian Thulesen og jeg var næsten altid enige, naar vi talte og forhandlede. Henrik Thulesen var ikke saa lidt mere jordbunden end os andre. Jens Jørgensens ugifte Datter var ogsaa ofte med. Pastor Knudsens Døtre kom af og til hos Thule Niensens, og de unge fra Ferup kom ogsaa over til Pastor Knudsens, og da var jeg af og til med.

Det var et dejligt Præstehjem, og der var en stor Have, hvor vi spillede Krokett paa en stor Plæne. Pastor Knudsen var dengang en søgt Foredragsholder og „Hjemmet, og hvordan Børn skal have det“ var det Emne, han oftest behandlede, saa hans eget Hjem burde jo være noget af et ideelt Hjem for Børn at vokse op i og for unge at komme i, hvad det visseligt ogsaa var. Pastor Knudsen drev selv sin Gaard, og Børnene hjalp vistnok med til Arbejdet. Henrik Thulesen blev senere gift med en af Pastor Knudsens Døtre. Engang mange Aar efter, da jeg besøgte ham, fortalte han mig, at han ikke kunde forstaa, det var sket, og jeg maa sige, at jeg heller ikke kunde forstaa, de passede for hinanden; men det gik vistnok meget godt.

Nogle morsomme Oplevelser fra mit Ferupophold skal lige nævnes:

Engang var der Chokoladegilde hos Hans Seldes Svi-germoder, der var Enkefrue og ejede en Gaard i Ferup. En Datter, der ikke var bange af sig, skænkede Chokolade, og den slog lige til til een Omgang, men saa var det

Slut. Den unge Datter kunde jo ikke lade være at byde os en Kop til, og det gjorde hun; men hun var saa klog at begynde hos en, som hun vidste ikke vilde have mere end een Kop, og det gik, som hun havde beregnet; de sagde alle nej. Man kunde i dette Tilfælde sige, at Dristighed belønnedes.

Den gamle Pa' Hansen og Thule Nielsen havde hver sit Mundheld, naar de talte om Vejrudsigterne. Naar det f. Eks. saa ud til, at et Graavejr var ved at drive over, sagde Pa' Hansen: „Det klårer i Horisonten!“ — Thule Nielsen sagde: „Det ly'ste bestemt!“.

Engang der havde været Ungdomsbal eller Legestue, spurgte en Røgter, vi havde, om de havde spillet paa „Finkelin“. Det var første Gang, jeg hørte den Benævnelse for en Violin.

Engang om Sommeren var Henrik Thulesen og jeg paa Besøg hos en af hans Bekendte, der havde en Gaard der paa Egnen. Gaarden havde en Størrelse af ca. 150 Tdr. Land, og den var overtaget efter Fruens Forældre med en Tilgift paa 30,000 Kr. Det var nogle meget tiltalende Mennesker og en tiltalende Bedrift i god Orden; vi tilbragte en hyggelig Søndag Eftermiddag med Samtale og Kroketspil. Da vi gik hjem, var vi enige om, at det var lige Idealet af et Landmandshjem og en Bedrift. Vi blev ilde berørt, da vi nogle Maaneder efter hørte, at de maatte gaa fra Gaarden, og at baade den og de 30,000 Kr. var tabt.

Medens jeg var i Ferup, gik jeg ofte over til Nebel Kirke, hvor Pastor Brøgger prædikede og forrettede Gudstjenesten, da jeg havde mere Udbytte deraf end af at gaa i Kirken i Lejrskov. Hvor prædikede Brøgger godt! Jeg følte mig meget beriget ved at deltage i Gudstjenesten der. Jeg syntes, Pastor Brøgger og hans Frue var saadan et nydeligt Par. Fru Brøgger var saa statelig og smuk, saa jeg syntes, de maatte være saa glade og lykkelige for hinanden. Det gjorde derfor et pinligt Indtryk paa mig,

da Pastor Brøgger, vel efter 40—50 Aars Samliv, i Højskolebladet meddelte alle, at han havde grædt, den Dag han blev gift, og at han ikke havde holdt af sin Hustru.

Den 1. Oktober 1882 rejste jeg fra Ferup, hvor jeg havde haft en fornøjelig Sommer, og begyndte det andet Aars Undervisning paa Askov. Undervisningen var en Fortsættelse af det foregaaende Aars, og Opholdet formede sig ogsaa som det foregaaende Aar.

Min Soldatertid.

I Efteraaret 1881 blev jeg paa Sessionen udskrevet til Infanterist og skulde møde i Aarhus d. 1. April 1882. Mit Ophold paa Askov udvidede Højskole blev derfor ikke paa 14 Maaneder, men paa 13.

Det var en mærkelig Forandring at være Rekrut i Stedet for Elev i Askov. Hvordan det er nu, ved jeg ikke, men dengang var Officererne — og da særlig Underofficererne — lige ved at tage alt Mod fra os, saadan tumlede de med os. Jeg havde en Korporal, der havde ligget paa Sygehuset

hele Vinteren og vistnok havde glemt det meste af, hvad han havde lært; men en Ting kunde han, og det var at kommandere: „Giv Agt, løb!“, og det var det eneste, vi bedrev, mens vi blev kommanderet i Korpset. Lidt efter lidt kom vi i større Afdelinger og fik Delingskompagni- og Bataillons-Regimentseksercits og Felttjeneste.

Særlig interessant syntes jeg ikke, det var; men da jeg havde haft en Del Gymnastik, før jeg kom i Trøjen,

kom jeg forholdsvis let fra det uden Stroppeture enkeltvis. I Afdelingernes Stroppeture maatte vi alle med. — Stroppeture var ensbetydende med Straffeture.

Jeg kan huske, 1. Deling, hvortil jeg hørte, fik en saadan i Form af en dundrende Løbetur, alle sammen i Delingen, fordi vi havde en Farmaceut, der var en vældig Gymnast, men som under Øvelserne altid kom for tidligt og derved forstyrrede den præcise og ensartede Øvelse, og saa skulde vi alle have Stroppetur. Det var vor Premierløjtnant Christensen, der gav os den, og han trøstede os med, at havde Kaptajnen givet ham Tilladelse dertil, skulde vi alle Mand være kommet til at ligge ude paa Eksercerpladsen paa Galgebakken. Inde i Ridehuset kunde de stroppe os rædsomt, særlig med Jernhaandvægte og ligesaa ved Bajonætfægning. Fra min Sidemands Ryg kunde der somme Tider, naar vi blev stropet inde i Gymnastiksalen, staa en hel Dampsky.

Selvfølgelig indtraf der mange morsomme Episoder, men det var et sært og meget blandet, for ikke at sige raat, Selskab at være havnet i i Modsætning til Kammeraterne og Lærerne paa Askov. Paa den anden Side var der naturligvis noget Udbytte for en ung Mand at faa som Soldat. Dette, at man hverken ved Ord eller Mine maatte tilkendegive sin Misstemning over for en foresat, selv om man blev skældt Hæder og Ære fra, havde vi godt af. Vi fra Landet fik ogsaa mere Herredømme over vore Bevægelser, og mange fra Byerne fik deres Lemmer styrkede, selv om det i Begyndelsen værkede i dem.

Jeg vilde gerne være Soldat. Mange af mine Ungdomskammerater, særlig fra Højskolerne, vilde ikke være Soldater, men erklærede, at kom der Krig, gik de selvfølgelig frivillige med. Det var jeg nu ikke saa sikker paa, og derfor vilde jeg være Soldat og staa i Linien; thi saa vidste jeg da, at jeg kom med, dersom der blev Krig og vi skulde forsvare Danmark. Dette var mit Ungdomsideal, og det vil jeg staa ved til enhver Tid.

Ja, jeg vide gerne være Soldat det halve Aar, Rekruttiden varede; men jeg maatte ligge inde et Aar til. Det var jeg meget ked af; men den Tid fik da ogsaa Ende.

Hjemme igen.

Min Svoger Anders Jørgensen døde af Sukkersyge 25. Juli 1884, medens jeg var Soldat. Da jeg om Efteraaret blev hjemsendt, kom jeg hjem og bestyrede Gaarden for min Søster Dorthea. Det gik godt; jeg havde Lyst til at tage fat, og min Søster havde et godt Udbytte om Vinteren, mens jeg var hjemme. Det var rart for mig at arbejde paa min Fødegaard, og jeg var glad for at være hjemme hos mine Forældre og for at gaa til Kirke igen i Bering og til Møder paa Testrup. Jeg havde ogsaa Glæde af at komme op til Pastor Borch i Adslev; han var en fornøjelig og grundtvigsk Præst, saa jeg havde meget Udbytte af at samtale med ham.

Jeg, der satte min afdøde Svoger Anders Jørgensen højt, blev dog træt af min Søsters daglige Udtalelser, der næsten altid lød saadan: „Nej, det er ikke saadan som i „Aneses“ Tid“, lige meget, hvordan jeg bar mig ad. Det var jo i og for sig kønt af min Søster; men naar jeg nu virkede saa godt, jeg kunde, kunde det godt blive lidt trættende at høre paa. Jeg kom til det Resultat, at min Søster egentlig lige saa gerne vilde have en fremmed Bestyrer, og jeg vilde nu helst selv have en Landejendom, saa Resultatet blev, at jeg købte Elkærngaarden ved Malling og overtog den d. 1. Marts 1885.

Jeg havde set paa flere Ejendomme, f. Eks. paa Edslev Mølle med Landbrug, Koldens Mølle og Havreballegaard, sidstnævnte mellem Skanderborg og Horsens. Det var alle smukke Ejendomme; men at faa købt var ikke saa let. Mine Raadgivere var min Broder Peder Jensen og min Svoger Erik Jørgensen, og de var jo betænkelige ved, om jeg kunde klare Begreberne og forrente den eller den Ejendom. Jeg følte, at sagde jeg, at det troede jeg

nok, jeg kunde, tænkte de ved sig selv, at det kunde jeg paa Forhaand ikke vide. Og sagde jeg, at det vidste jeg ikke paa Forhaand, var det ogsaa galt. Saadan gik der lang Tid, og dem, der led mest derunder, var Far og Mor. men da især den sidstnævnte. Mor vilde gerne, hendes Dreng kom godt af Sted og fik en god Ejendom.

Min yngste Søster Cecilie blev gift med Lærer O. P. Schou den 19. Maj 1881. De blev viiede af Pastor Teilmann i Adslev Kirke, da Pastor Bentsen var død. Jeg hentede Pastor Teilmann i Bering, og jeg kan huske, han blev forbavset over, at vi var saa gammeldags, at der blev musiceret ved Brylluppet. Hver Gang en Vogn kom ind i Gaarden med Gæster, spilledes der et Musiknummer, og under Middagen var der hele Tiden Musik. Jeg syntes nu, den gammeldags Skik var helt fornøjelig.

Min Svoger havde først Lærerkald i Adslev, men blev senere kaldet til et Embede i Pedholt i Malling Sogn. Vi, der boede i Nærheden af Hørning, en Station paa Jernbanelinien Aarhus-Fredericia, og som derfor følte, vi boede paa Hovedruten, syntes, det var et afsides Sted, min Søster og Svoger skulde være Lærerfolk. Men hvor var det en smuk Egn inde ved Pedholt.

Jeg har set mange smukke Egne i vort lille Land; men næsten ingen saa smuk som denne. Naar vi kom fra Adslev og naaede til Mustrup og Battrup Skole, og naar vi ved Tander kom op paa en Bakke, mødte der vore Øjne et Panorama saa enestaaende smukt: I Forgrunden Malling, der med den smukke Kirke tager sig allerskønnest ud fra den Side, bag Malling Korsbakken — Vejen fra Malling efter Pedholt, Elkær og Starup — og bag den Pedholt Vejrmølle — nu nedbrændt — Starup, Norsminde Fjord, Kysing og endelig Kattegat med Samsø og Tunø. Dette enestaaende Panorama flankeres til højre af Krekærbakkerne og til venstre af de Bakker, der gaar under Navnet Malling Bjerge. Ja, hvor var denne Udsigt pragtfuld! Udsigten fra Krekærbakkerne og fra Malling Bjerge

var næsten ikke mindre smuk. — I denne smukke, idylliske Egn laa Pedholt Skole og en dengang grim Gaard, der hed Elkærgaarden. Det var den, mine Svogre og jeg købte til at overtage 1. Marts 1885.

Min Manddomstid.

Elkærgaarden.

Elkærgaarden, som den var, da jeg overtog den, havde et Jordtilliggende af ca. 80 Tdr. Ld., hvoraf langt den største Del var Lermuld med Lerunderlag, kun nogle faa Tdr. Ld. var sandmuldet Jord, saa Boniteten var god; men den var i en udpint og uren Tilstand. Ja, sidstnævnte var saa stor, at Folk der paa Egnen mente, det ikke kunde betale sig at dyrke et Stykke Jord paa 14 Tdr. Ld. Bygningerne var af ældre Bindingsværk, men holdt i ordentlig Stand. Der var næsten ingen Maskiner, hverken Saamaskine eller Tærskemaskine, og Besætningen var ogsaa mangelfuld, baade hvad Tal og Forfatning angik. Prisen var 58,000 Kr. og en Aftægt til Sælgeren, der ogsaa skulde have Brugsret til et Hus, der hørte til Gaarden og laa ved Vejen til Malling.

Gaarden var, efter den Forfatning den var i, dyrt købt; men da Sælgeren døde, inden jeg overtog Gaarden, lettede det jo paa Budgettet. Kun en Kone, Marie Magdalene Hansen, skulde for at passe Sælgeren Hans Pedersen have Brugsret over Huset, saa længe hun levede.

Det var rart for mig, især i den første Tid, at min Søster og Svoger boede saa nær ved Elkærgaarden. Jeg havde jo flere Gange besøgt dem i Pedholt Skole og ogsaa været til Bal der, forinden jeg kom til Elkærgaarden. Jeg havde ogsaa været med min Svoger ude hos Gaardejer Niels Rasmussen i Pedholt og hos Gaardejer Jens Kristensen, Kristensminde; men ellers var jeg ukendt.

Der var nu nok at arbejde med paa min Gaard, og jeg havde Lyst til at tage fat derpaa. Husstanden bestod

af en Husbestyrerinde, der malkede med, og som fik 125 Kr. om Aaret, en Pige, to Karle, der dog snart blev ombyttet med to Elever, en konfirmeret Dreng og Daglejere efter Behov. Til Hjælp i Roerne havde vi Lene og nogle andre Koner, der ogsaa var Opbindere om Høsten, naar vi mejede med Le. Lene, der ogsaa var Kogekone paa Mallingegnen, hjalp til med alt muligt og var næsten stadig paa Gaarden ved hvad som helst, men mest inde ved Baging, Slagtning o. s. v.

Mejningen af Sæden var slidsom og langvarig, og ofte rev Krogen paa Leen saadan i Kornet, særlig i Havren, at der under dette Arbejde spildtes mere end Udsæden. Man har ofte sagt, at det var et fornøjeligt Arbejde, og at det saa smukt ud, naar de gik Par efter Par med Le og Kratte (Optagerrive); men skulde der bestilles noget rigtigt, var det slidsomt, og gik det med alt for megen Gemytlighed, var det ikke morsomt for Manden, da der saa blev bestilt alt for lidt. Jeg var derfor henrykt, da jeg fik en Høstmaskine, selv om det kun var en Selvfælagger, og selv om vi til at begynde med var to om den. Ja, vi var næsten 3 om den. De to var Gaardejer Poul Nielsen, Pedholt, og mig; men vi skulde ogsaa meje Sæden for Forstander Tuxen, Malling Landbrugsskole, og skulde saa til Gengæld laane hans Radsaamaskine til at saa Roer med.

Jeg forsøgte ved hele Arbejdet paa Gaarden at faa det størst mulige Udbytte af Marken og ligesaa af Besætningen. Vi saaede tidligt om Foraaret og avlede en smuk Salgsvarer, saa jeg kom tidligt ind paa at sælge Sædekorn og fik ikke saa lidt mere for Sædekornet end den almindelige Salgspris. At jeg kunde sælge Korn med stor Fordel skyldtes meget, at vi havde en udmærket dygtig Købmand, Niels Jensen, der ogsaa var Ejer af Proprietærgaarden Karensminde. Købmand Jensen kunde afhænde store Partier Korn i Smaapartier til gode Priser, og saa købte jeg Foderstoffer og Majs samt Pillemel til mine Heste,

Køer og Svin. Pillemelet fik jeg fra Dampmøllen, som Købmand Jensen byggede i Malling sammen med et Savværk. Der var ingen, der turde købe Pillemel, som er et godt Foderstof til Svin, saa det fik jeg for 5 Øre pr. kg. Majsens var heller ikke ret dyr dengang, især ikke efter at et stort Firma Stokkeby & Walsøe, København, havde købt for meget. Da laa Majsens, de sendte til Aarhus, ude paa Havnepladsen i Dynger med Presenninger over. Jeg tror ikke, den kostede mere end 4 Øre pr. kg, saa kunde man bakse lidt om med Brikkerne, kunde Resultatet blive helt ordentligt trods de daarlige Tider, særlig i 1887 og 1888.

Jeg havde ogsaa Frøavl af Engsvingel, og takket være Købmand Jensen, der solgte det efter min egen Rensning, gav det helt godt. Ved Siden af andre Roer dyrkede vi ogsaa Cikorierødder, som vi pr. Bane leverede til Brygger Raupach i Odder, og det gav jo kontant Betaling. Halm solgte jeg ogsaa en Del af, saa Virksomheden var efter den Tid indbringende, og Resultatet pænt. Køerne blev godt fodrede; vi malkede selvfølgelig tre Gange daglig, og jeg holdt Prøvemalkning een Gang om Ugen.

Jeg blev Tid efter anden kendt paa Egnen. Af unge Mænd, jeg kom sammen med, kan nævnes Forpagter J. P. Jensen, Karensminde, senere Direktør for Malling Dampmølle og Savværk, en Brodersøn til førnævnte Købmand og Direktør N. Jensen, Jakob Sørensen, Pøelgaarden, og Mejeribestyrer Steen. Vi og min Svoger, Lærer Schou, spillede af og til Kort om Vinteren.

Sammen med min Søster og Svoger kom jeg i flere Hjem, særlig hos Niels Rasmussen i Pedholt og hos Jens Kristensen, Kristensminde. Niels Rasmussens ældste Datter Ane Marie og jeg kom til at holde af hinanden og blev gift d. 22. April 1887. Vi levede nogle lykkelige Aar sammen, havde det godt i vort Hjem og kom ikke saa lidt ud. Min Hustrus Familie paa hendes Fars og hendes rigtige Mors Side boede jo der paa Egnen, og vi kom ogsaa tit til Kristensminde, det Sted, min Hustru helst

vilde besøge. Hendes Fars Hjem var ikke saa hyggeligt, snarest noget koldt, noget der vistnok ikke skyldtes Uvenlighed af Stedmoderen, snarere at denne var fra et velhavende, men mere end almindelig sparsommeligt Hjem i Malling. Det var derfor ikke underligt, at min Hustru befandt sig saa meget bedre i Hjemmet paa Kristensminde, naar vi var paa Besøg der hos de venlige Mennesker, som Jens Kristensen og hans Hustru var.

Vi besøgte ogsaa vore jævnaldrende Dr. Elmqvist, Lærer Moesgaard Nielsen og Gaardejer Øvli Kristiansen og, da Landbrugsskolen blev bygget, Lærerne Nyboe og Konsulent S. Pedersen, som jeg kendte, før de kom til Malling.

Selvfølgelig besøgte vi ogsaa vor Nabo Peder Mikkelsen, hvis Hustru var meget elskværdig. Peder Mikkelsen, der var ivrig Jæger, var en underlig dum Mand, der til sidst tog sig selv af Dage. Det var ham, der engang paa vor Mark mødte med Gevær, Spade og Halm for at ryge Ræven af en Sommergrav, den havde paa vor Mark. Resultatet blev, at han, da han gravede for langt ned i Graven, selv faldt ned i denne, mens Ræven sprang ud gennem Baalet, som var tændt uden for Graven, og løb sin Vej. Altsaa, den ene Mikkell faldt i Graven, og den anden løb sin Vej. — Det var ikke Mening, det skulde være gaaet saadan.

Paa Egnen var der nogle rare Mennesker, Niels Andersen og hans Kone, den sidstnævnte var Søster til Jens Kristensen, Kristensminde. Dengang holdt de gifte Familier der paa Egnen ved Kyndelmisse et fælles Bal, der kaldtes „Kørmesgilde“. Det var vi ogsaa med til, og det, der morede mig mest, var at se dem danse Kontradans, en fælles Runddans, som de dansede med Liv og Lyst, som kunde de været nogle store Børn. Særlig morede jeg mig over at se Niels Andersen danse, da man selv paa hans Ryg kunde se, hvor han nød Dansen. — Tidligere havde der, særlig i Østerlauget, Sognet ned efter Havet,

været ikke saa lidt Drikkeri der paa Egnen; men det var der ikke nævneværdigt af, efter at jeg var kommet til Egnen.

Der var ikke mere end 2 Mil til Adslev, saa vi kørte ofte derhen, og min Familie fra Adslev kom, især saa længe mine Forældre levede, ofte kørende hen til os. Mor var tit flere Dage ad Gangen i Pedholt Skole, indtil min Svoger søgte og fik Kald i Storring, hvor Schou i sine unge Dage havde været Hjælpelærer hos Lærer Veir-sø. — Min Søster Dorthea vilde altid gerne hen til Elkærgaarden. Jeg tror nok, det var det af mine Hjem, hun befandt sig bedst i og helst vilde besøge.

Min Hustru Marie og jeg var i nogle Aar Sognebaands-løbere til Odder Valgmenighed, mens Pastor Malling virkede der. Men da vi senere fik Pastor Kristensen som som Præst i Malling, og da vi var glade for denne Præstefamilie, søgte vi tilbage fra Valgmenigheden, fordi der gik saa lang Tid af Søndagen med at køre frem og tilbage, saa vi maatte være saa længe hjemme fra Børnene.

Vi havde Tid efter anden faaet tre Børn, Jens, Agnete og Grete, og de var alle raske, saa vi havde det alle fem godt.

En Vinter havde vi Sløjdkursus paa Elkærgaarden i vor Vognport, der ogsaa brugtes, naar vi dansede. Højskolelærer Iversen fra Odder var Leder, og vi var saa mange Deltagere, som der var Plads til, mest unge Mænd og mest de Navne, som før er nævnt, men ogsaa ældre

Mænd. Vi fik Undervisning en Aften eller to om Ugen i lang Tid og naaede godt frem i Brugen af Sav, Økse, Høvl m. m., og vi lavede nogle helt pæne Ting, der til sidst blev bedømt af Dommeren, Købmand N. Jensen, Malling. Bagefter spiste vi Aftensmad hos min Hustru og havde en fornøjelig AfslutningsAften. Dommeren var selvfølgelig overvældet over vore Præstationer.

Efter at Malling Landbrugsskole var oprettet, var der 2 Dage i Marts Møde for alle de Mænd, yngre og ældre, der havde Lyst til at overvære Møderne. Da havde vi altid tilrejsende fremmede i alle Gaardene paa Egnen omkring Landbrugsskolen. Det var lærerige og fornøjelige Møder, hvor særlig vi unge Landmænd gav vort Besyv med til Diskussionen, som altid fulgte efter hvert Foredrag. Det gik for det meste livligt til. Særlig kan jeg huske Nielsen, Svejstrup Østergaard, der talte saa højt og haardt, at man skulde tro, han næsten var rasende; men det var kun hans Maade at være paa. Jeg personlig tog ogsaa Del i Diskussionen og havde godt Udbytte af disse Møder.

Af mine Elever kan jeg f. Eks. nævne Jens Møller Balle, en Lærersøn fra Tørring ved Laven — han blev senere gift med en anden af Niels Rasmussens Døtre, Ane — og Landbrugskandidat Bak, der nu ejer Snerildgaarden ved Odder.

Min Hustru Marie og jeg havde det godt paa Elkær-
gaarden; men saa kom Sygdommen, den frygtelige Bryst-
syge. Før jeg købte Elkær-
gaarden havde der været Bryst-
syge der; men det havde der været saa at sige i alle
Gaardene deromkring, og da jeg kom dertil, blev der efter
Lægens Anvisning gjort alt, hvad der kunde gøres for at
udrydde Smitten. — Efter Udtalelser af Professor Bang,
Landbohøjskolen, vil Tuberkelbacillen, uden at der bliver
foretaget noget imod den, dø i Løbet af et halvt Aar,
naar den findes uden for det dyriske Legeme. Der skulde
derfor ikke kunne være nogen Smitte paa Elkær-
gaarden, og fra den Dag, jeg kom der, spiste vi altid af Tallerkener

hver for sig: før havde de spist af samme Fad og Pande. Siden min Hustrus Død er der heller ikke indtruffet et eneste Tilfælde af denne Sygdom paa Elkærngaarden. Der er derimod i Boulstrup død en hel Familie af Brystsyge, og Børnene der var min Hustru Maries Fætre og Kusiner. To af mine Svigerinder, Sine og Mine, er begge døde, vistnok af samme Sygdom.

Det var ikke underligt, vi blev bange og tog Kampen op imod Sygdommen, saa godt vi kunde. Det var noget ind i Aaret 1893, vi opdagede Sygdommen, og vi søgte selvfølgelig straks Læge. Min Hustrus Temperatur blev snart for høj, saa hun maatte til Sengs. I Marts og April havde vi Jens Kristensens Datter Kirstine til at passe min Kone. Det gik ogsaa fremad, saa hun kunde være oppe, og til Maj fik vi min Svigerinde Mine over til os, for at min Hustru kunde have det godt; men det blev noget af en Skuffelse. Mine var ikke saa god mod min Hustru, som hun burde have været. Det eneste, der undskylder hende, var hendes Ungdom.

Det gik inidlertid fremad med min Hustru og det især efter, at vi var kommet til at konsultere den homøopatiske Læge Ørum i Aarhus, saa det stod helt godt til lige efter Høst, og Lægen var særdeles tilfreds med min Hustrus Helbred. For at der ikke om Vinteren skulde komme et Tilbagefald, foreslog han, at min Hustru skulde have et Ophold Vinteren over paa en Kuranstalt i Tyskland. Der var jo ingen Sanatorier herhjemme dengang. Vi talte sammen om det, og trods det, at vi havde smaa Børn, og at det efter vore økonomiske Forhold var dyrt, besluttede vi os til at følge Dr. Ørums Raad. Vi troede saa fast paa et godt Resultat.

Der blev foreslaaet Kuranstalten Gørberstorf i Schlesien, hvor Professor Saugmann var blevet helbredet. Han gik med høj Feber, da han tog sin Lægeeksamen. Professor Saugmann var dengang praktiserende Læge i Horsens, saa jeg rejste ned og talte med ham om Sagen, og han

anbefalede Gørberstorf meget. Jeg rejste derefter til Aarhus og talte med daværende Afdelingslæge Geill, Sindsygehospitalet i Riisskov. Han havde været paa Falkenstein, der laa oppe i Tannasbjergene ved Frankfurt am Mainz. Dr. Geill anbefalede Falkenstein, og den Kuranstalt besluttede vi os til.

Min Hustrus Sprogkundskaber var for minimale til, at hun kunde klare sig ene den første Tid, og tilmed var vi bange for, at Længselen skulde blive for overvældende, naar hun, syg som hun var, stod ene i det fremmede Land. Jeg henvendte mig derfor først til Frøken Villhelmine Callisen, Norslund; det vilde have været rart for min Hustru at have en Bekendt med sig. Frøken Callisen vilde gerne; men af en eller anden Grund kunde hun ikke. Saa henvendte jeg mig til Fru Pastorinde Laursen, Aarhus — hvorfor jeg henvendte mig til hende, husker jeg ikke — og fortalte hende, hvilken Forlegenhed jeg var i, samt forespurgte, om hun ikke kunde tænke sig at gøre mig den Tjeneste at undvære sin Lærerinde, Frk. Nielsen — den senere Leder af Fru Laursens Skole — en Tid for at rejse med min Hustru til Falkenstein, og om hun ikke troede, Frøken Nielsen, der var Sønderjyde, vilde paatage sig dette Hverv. Jeg fik Tilladelsen af Fru Pastor Laursen og af Frk. Nielsen Løfte om, at hun vilde rejse med min Hustru og blive hos hende et Par Maaneder.

Afskeden var svær. Det var svært for min Hustru at sige Farvel til vore smaa Børn.

Efter min Hustrus Afrejse maatte jeg til at se at faa lidt Skik paa Hjemmet med de 3 smaa Børn og Bedriften. Det gik nu saa som saa til November; da fik jeg en flink Husbestyrerinde Frk. Hansen, en Gaardmandsdatter fra Børkopegnen. Brevvekslingen med min Hustru tog en Del af Tiden, da vi skrev flere Gange om Ugen og somme Tider hver Dag; men det var et Lyspunkt for os, at det gik godt fremad med min Hustrus Helbred. Jeg var nu ene med vore Børn, som jeg maatte passe godt paa. Deres

Mor var meget optaget af, hvordan de havde det, nu hun var saa langt borte. Heldigvis kunde jeg fortælle, at de efter Omstændighederne havde det godt; Husbestyrerinden var god mod dem.

Jeg selv havde travlt med Bedriften. Udgifterne var store, saa jeg maatte se at faa saa meget ud af Bedriften som muligt. Jeg gik ofte til Malling Station med Breve og for at hente Breve. Forvalter Kastrup, der ellers var vanskelig, var altid elskværdig over for mig, og i Privatbanken i Aarhus, hvor jeg hver Maaned fik vekslet Pengene, jeg skulde sende til Tyskland, mødte jeg ogsaa Forstaaelse, saa alle paa Egnen var gode mod mig.

Jeg fik Jordan omkring Haven kulegravet og fik plantet Læbælte, saa der om kort Tid, naar Planterne voksede op, altid kunde være Læ for Vinden og godt for min Hustru, naar hun kom hjem og skulde gaa sine Spadsereture. — Saadan gik Tiden i det store og hele for mig, og mit Humør stod i Forhold til Brevene, jeg modtog fra min kære Hustru.

Hen mod Jul kunde Frøken Nielsen ikke blive længere paa Falkenstein, og da min Hustru nu kunde gøre sig forstaaelig paa det tyske Sprog, maatte hun blive ene tilbage. Det hjalp saa godt for min Hustru, at hun stadig fik det bedre, og at der var kommet en ung Dame fra Aarhus, Frøken Givskov, derved som Patient. Hun var Svigerinde til Trikotagefabrikant A. Kristian Møller, nu Landstingsmand i Aarhus. Den lille Frøken Givskov søgte Trøst og Raad om dit og dat hos min Hustru og var hende derved til Adspredelse og Opmuntring. Julen med Juleaften var svær for min Hustru saa langt borte fra Hjemmet; men den var ogsaa svær for mig og vore tre Børn; at have det Menneske, der stod os nærmest, vor Hustru og Mor i et fremmed Land. Ofte, og især Juleaften, stod jeg og stirrede mod Syd, altid mod Syd, hvor min syge Hustru var. — Vi kom over Julen. Jeg havde næsten daglig Brevveksling med min Hustru, og det gik

fremad med Helbredelsen til en Tid, vistnok til hen i Januar. Men saa en Nat blev der en Raaben og Alarm nede i Sanatoriegaarden, og uagtet min Hustru havde Værelse paa 2. Sal, blev hun bange og gik hen og lukkede et Vindue op. Derved fik hun vel en Forkølelse; denne fremkaldte et Tilbagefald for hendes syge Bryst, og fra den Tid gik det ikke godt. Det varede ikke længe, inden hun ikke kunde være ene. Tandlæge Frøken Pihlkjær, Aarhus, som jeg kendte, var da saa elskværdig at ville undvære sin Assistent Frøken Knudsen, senere Tandlæge i Horsens og gift med Kunstmaler Helsted, og Frøken Knudsen vilde gerne rejse ned og være hos min Hustru. Min Hustru var glad for hende, da hun var en tiltalende Dame. Men det gik ikke godt for min Hustru mere, hvad Brevene dernedefra sagde mig.

Jeg haabede dog stadig, at der skulde komme et Omslag til det bedre; men saa fik jeg Bud fra Trikotagefabrikant I. K. Møller — allerede før hans Svigerinde sammen med Overlæge Høegh Guldberg rejste til Falkenstein havde de haft Forbindelse med mig — om, at han havde været en Tur paa Falkenstein, og at han desværre kunde meddele mig, at det stod meget daarligt til med min Hustru.

Jeg rejste saa derned først i April 1894. Det var en tung Rejse; men jeg maatte derned. Mine Sprogkunderskab var ikke store, saa det var en stor Støtte for mig, at der i Fredericia kom en Grosserer og en Købmand fra Svendborg ind i den Kupé, hvor jeg var. De var meget elskværdige og skulde til Frankfurt for at gennemgaa en Kur i Wiesbaden, saa vi kunde følges til Frankfurt. Købmandens Sprogkunderskab var, som mine, smaa, men Grosserereren, som havde været i Tyskland før, kunde klare Begreberne for os alle. Dagen efter at vi var rejst fra Fredericia, kom vi til Frankfurt, og Grosserereren skaffede mig Billet til en Sidebane, hvis Endestation laa i Coburg ved Foden af Tannusbjergene. Der var kun en lille Spadseretur til Kuranstalten Falkenstein derfra.

Det var trist efter 7 Maaneders Ophold paa Kuranstalten at se min Hustrus Tilstand, og den blev ikke bedre den Maanedes Tid, jeg var der. Det var trist for mig at være der uden at kunne hjælpe hende. Stedet var vistnok godt for brystsyge, og der var smukt og komfortabelt. Da jeg ikke hele Tiden kunde være hos min syge Hustru, gik jeg nogle Ture i Bjergene. Under andre Forhold vilde der have været dejligt. Der var en pragtfuld Udsigt over Floderne Mainz og Rhinen. I en Kirke, der laa der, var jeg en Søndag til Gudstjeneste. Til Kuranstalten hørte der en lille Kirkegaard, hvor jeg af og til spadserede; men da jeg havde en dødssyg Hustru, var det ikke rart at se de danske Navne paa flere af Gravstenene. — Jeg forstod, hvad det betød.

Min Hustru længtes hjem, og jeg vilde jo ogsaa gerne, vi skulde rejse, da den Urt, der kunde helbrede min Hustru, ikke fandtes her. Det kedelige var, at Professoren ikke turde give Tilladelse til Rejsen, da han ikke troede, Patienten kunde komme levende hjem, men mente, Døden vilde indtræffe undervejs. Vi besluttede dog at vove Rejsen, da det hele her var saa haabløst. Jeg betalte, hvad der var til Rest, for vort Ophold, og vi tog Afsked med Kuranstalten.

Havde det været nu i Bilernes Tid, kunde vi have kørt i Bil til Frankfurt Banegaard. Dengang maatte vi køre i Vogn til Coburg Station og derfra tage med Tog til Frankfurt. Det var en besværlig Tur for min syge Hustru, ligesom det var vanskeligt for os at komme ind i Eksprestøget i Frankfurt, hvor alt gik saa hurtigt; men det gik dog. Vi havde en 1. Klasses Vogn til Hamburg, Fredericia og Aarhus. Da min Hustru havde overvundet Anstrengelserne fra Frankfurt Banegaard, gik det helt godt paa den lange Tur gennem Tyskland. Til at styrke sig paa fik hun næsten ikke andet end Cognac og Champagne; det førstnævnte var lige saa dyrt som sidstnævnte. Kuren for brystsyge Patienter bestod dengang af Vin og atter Vin.

Jo længere vi kom nordpaa og hjemefter, jo mere oplivedes min Hustrus Sind, saa da vi rullede ind paa Fredericia Banegaard, var hun helt glad. Der fik hun dansk Mad, som smagte hende godt. Hun og Frk. Knudsen fik Bøf og Rødgrød med god dansk Fløde serveret i Kupeen, mens jeg, som ogsaa trængte til Mad, fik noget i Banegaardens Spisesal. Vi havde jo endnu en lang Tur til Aarhus, og derfra skulde vi over i Oddertog; men det gik nu forholdsvis godt, trods Anstrengelserne for min syge Hustru; det hjalp hende saa godt, at vi kom nærmere og nærmere Hjemmet. Ved Udstigningen af Eksprestoget i Aarhus var der ikke det Jag som ved Indstigningen i Frankfurt; vi kunde i Ro forlade Toget. Indstigningen i det lille Oddertog gik ogsaa godt, Personalet kendte os og var os meget behjælpelige

Vi var rejst fra Kuranstalten om Formiddagen og havde derefter rejst et helt Døgn; da vi nu kom til Malling, var Kl. 3 om Eftermiddagen, saa det havde været en drøj Rejse for saa sygt et Menneske, som min Hustru var. Paa Malling Station blev vi modtaget af en hel Del af vore Venner, der jo syntes, det var saa tungt, at min Hustru skulde komme saa syg hjem. Forstander Tuxen afgav sin lukkede Vogn til vor Afbenyttelse hjem fra Malling. — Der var ikke ret mange, der havde lukkede Vogne der paa Egnen dengang, og særlig bekvem var den ikke, det var en Halvkalesche med Glasruder foran; men vi kom da ind i den og kørte hjemad.

Det havde regnet lidt den Dag, men nu var det holdt op; det var en dejlig Forsommerdag, alt saa frodigt og smukt ud, saa da vi passerede Korsbakken og kørte igenem vor egen Mark, hvor Rugens Aks var dugvaade, kunde min Hustru ikke bekæmpe sin Hjemlængsel og Glæde, Taarene løb stride ned ad hendes Kinder. Da vi kom hjem, og hun kom i sin egen Seng og fik lidt at spise samt fik sine tre smaa Børn at se, var hun efter Omstændighederne lykkelig. Frøken Knudsen blev hos os

de første Dage, indtil jeg kunde finde anden Sygehjælp. Jeg rejste til Aarhus og fik to Nonner fra St. Josefshospitalet; de maatte skiftes til at pleje min Hustru een Uge ad Gangen. De var venlige og gode, og da vi kunde skaffe al den Mad og Drikke, min Hustru ønskede sig, og da Husbestyrerinden Frøken Hansen havde Forstaaelse af at henvende sig til min Hustru om Maden og den daglige Ordning af Huset, befandt min Hustru sig godt.

Der kom af og til nogle af vore Venner og Familie for at se til min Hustru, og det oplivede hende, saa det gik helt godt en Maanedes Tid efter Hjemturen; men saa den 8. Juni kunde min Hustru ikke længere; hun sov stille hen. Døden var den stærkeste; men hvor var jeg taknemmelig for, at hun holdt til den lange Rejse og levede saa længe hjemme, som hun gjorde.

Mine Børn og jeg stod nu ene tilbage. Hele Sommeren og Efteraaret gik min daglige Mørkningstur op til min Hustrus Grav; men ellers blev den største Hjælp for mig, næst Bøn til Gud, at jeg fik saa meget at gøre med at arbejde med Gaarden for at faa Orden i mine Penge-sager. Jeg havde maattet laane mig frem for at klare Udgifterne fra min Hustrus Ophold i Tyskland, da det, vi havde samlet, ikke kunde slaa til.

Alt gik sin rolige og stille Gang paa Elkærngaarden, og Børnene havde det efter Omstændighederne godt. — Agnete, der var sin Moders Stolthed, var en Tid hos min Søster Dorthea, mens hendes Mor var syg; men der var en af Familien, der var bange for, at noget af Dortheas Rigdom skulde gaa fra ham, saa Agnete var kommet hjem, inden hendes Mor kom fra Tyskland. Selv om Agnete havde faaet det godt hos Dorthea og Mølgaard, var det sikkert bedst for hendes Fremtid, at hun kom tilbage til sit Hjem. Ja, Børnene havde det godt, indtil vi kom ind under Jul; da grasserede der en ondartet Difteritisepidemi paa Odder- og Mallingegnen, og vi paa Elkærngaarden gik ikke fri. De fik Sygdommen alle sammen undtagen jeg,

saa jeg maatte i lang Tid køre til og fra Odder Sygehus. Jens var den første, der kom paa Sygehuset, og han kom forholdsvis let over Sygdommen; men Agnete og Grete var meget syge. Agnete fik tilmed Strubehoste, en Sygdom de sjældent klarede uden Operation eller Døden til Følge; men hun kom sig alligevel, hvad jeg var meget glad for.

Der gik lang Tid, inden vi var færdige, inden vi havde faaet desinficeret derhjemme og faaet Sengetøjet desinficeret paa Sygehuset, d. v. s. næsten ødelagt. I den Tid var vi omtrent afskaaret fra Forbindelse med andre Mennesker, og det varede flere Maaneder. De eneste af mine Venner, der en Søndag Eftermiddag kom til Døren, var Jens Kristensen og hans Hustru. De kom for at spørge, hvordan det gik. De var selvfølgelig ogsaa blandt dem, der modtog min syge Hustru, da vi kom til Malling St., og Jens Kristensens Hustru var den, der hyppigst saa til min Hustru, da hun laa hjemme, og hun og min Svigermoder fra Pedholt var ogsaa til Stede, da min Hustru drog det sidste Suk. — Ja, de to Mennesker havde altid været saa venlige og deltagende over for os, og som jeg før har omtalt, var det i deres Hjem paa Kristensminde, min Hustru befandt sig bedst, forøvrigt noget alle vi paa Eggen, der besøgte dem, var enige om.

Det blev da lidt lysere for mig, da Foraaret 1895 kom. Vinteren er jo altid den sværeste, naar Sorgen er til Huse.

Hen paa Sommeren havde jeg et lille Uheld. Jeg kørte et Læs Halm til Malling, og da jeg kørte ned ad Korsbakken, skred nogle Bundter Halm sammen med mig ned paa Hestene, hvilket havde til Følge, at Hestene løb, og at jeg fik slaaet nogle Ribben i Stykker. Jeg lod en af mine Medhjælpere massere mig; men det gjorde forfærdelig ondt, saa jeg maatte have fat i Dr. Elmqvist, der konstaterede, at der var slaaet nogle Ribben i Stykker, saa det var ikke saa underligt, at Massagen havde gjort

ondt. Jeg maatte holde Sengen nogle Dage og sled saa Tid efter anden Skaden væk.

Min Husbestyrerinde var fremdeles god mod Børnene og mig; men allerede mens min Hustru var i Tyskland, udtalte hun sig med, at jeg lignede ikke andre Mænd, en Udtalelse, som jeg tog som en Ros. Jeg blev nu klar over, at Frøken Hansen skulde rejse. Min Søster Margrethe anbefalede Frøken Marie Dam fra Bodil Mølle. Hun var en lille Pige, da jeg i sin Tid rejste hjemnefra, saa hende kendte jeg godt, og hun kom saa til 1. November.

I den forløbne Tid var der foregaaet en Forandring med mig; jeg var blevet klar over, at jeg var et Hjemmemenneske. Min største Tilfredsstillelse var at passe min Bedrift, og jeg havde ingen Lyst til at komme ud at more mig ud over selvfølgelig at omgaa min Familie og Vennekreds.

Jeg blev klar over, at jeg maatte finde en Kvinde, der som min Hustru vilde leve Livet med mig i Medgang og Modgang og være en god Moder for mine smaa Børn. Den, der fremkaldte denne Beslutning, var den yngste af de voksne Døtre paa Kristensminde, den 20-aarige Petrea. Hun gik til Norslund for at spille, og hendes Vej gik da for det meste forbi Elkærngaarden. Vi mødtes da engang imellem, og Kærlighedstraadene blev i hvert Fald for mit Vedkommende spundet. Jeg blev klar over, at hun skulde være min lille Pige, hvis hun vilde have mig til Mand. Jeg var Enkemand og havde tre smaa Børn; hun var meget smuk og takkelig, saa der var sikkert mange, der gerne vilde have hende.

Som 12-aars Pige var hun og jeg, før jeg endnu var blevet gift første Gang, en Dag kommet til at spadsere sammen fra Beder til Malling. Den lille Pige kom vel fra Besøg hos sin Bedstefader og sin Morbroder Jakob Fogh, og jeg, der kom fra Sjælland, var staaet af Toget i Beder, hvor jeg paa et lille Dyrskue havde nogle Køer. Da jeg gik hjemefter, kom jeg til at følges med den lille Petrea.

Vi kendte godt hinanden, da jeg ofte kom i hendes Hjem. For første Gang i sit Liv fik her den lille Pige ondt af det for mig og vilde saa gerne have hjulpet mig; men af Generthed turde hun ikke. Sagen var, at mit Kravebryst, saaledes som man brugte det paa Landet dengang, var bundet paa Ryggen med et Bændel fra hver Side, og det ene af disse Bændler var gaaet løs og hang uden paa mine Klæder. Det har ikke set ret godt ud, og den

lille Petrea vilde som sagt gerne have sagt det til mig; men turde ikke. — Mange Gange siden har jeg ærgret mig over, at jeg ikke, inden vi skiltes i Malling, tog hende med ind til Bager Hansen og gav hende nogle Kager eller Bolcher. Det havde hun fortjent. Fra den Tid, altsaa helt fra hun var en lille Pige, drømte hun

om, at hun maatte holde sin lille Haand i min og sove ved min Side. Det Ønske kom engang for hele Livet til at gaa i Opfyldelse.

Nu efter at jeg havde været gift i flere Aar, og hun var bleven voksen og havde været en Del hjemmefra og vel ogsaa havde haft sine Smaaforelskelser, var det ikke saa lige til at sige ja.

Den sidste Halvdel af Sommeren 1895 og Vinteren til efter Jul gik; saa i Januar blev vi forlovede. Ingen Mand har modtaget et mere jublende Brev fra sin Fæstemø end det, jeg modtog nogle Dage efter, at vi var blevet klar over, at vi vilde giftes med hinanden.

Vi blev gift den 22. Juli 1896, og inden jeg fortæller, hvad vi i de 41 Aar, vi fik Lov at leve sammen, oplevede, vil jeg have Lov at sige, at et lykkeligere Ægte-

skab vist ikke kan tænkes. Trods en Del Modgang og min Hustrus svære Sygdomme i længere Tid ad Gangen blev vort Kærlighedsforhold lige inderligt, og efter 41 Aars Samliv staar vort Kærlighedsliv for mig som det herligste Klenodie. Vi skal nu se paa, hvordan de 41 Aar, inden min Hustru døde, gik.

Hvor forbavsede min Hustru mig ved sin Dygtighed i alt, hvad der vedrørte Hjemmet. Jeg kan huske, min Svigermoder engang sagde, at det var ingen Sag at lave god Mad, naar man havde nok at lave af. Jeg skal love for, at min Hustru havde lært at lave god og velsmagende Mad ved smaa Midler. Vi fik Tid efter anden, især ad Aare, mange Gæster; men ved min lille Vens Dygtighed og Sparsommelighed blev Husholdningsudgifterne forholdsvis smaa.

Mine Venner og Bekendte, især fra Malling, blev ogsaa min Hustrus Venner, og vi kom en Del sammen med dem; men selvfølgelig kom vi mest hjem til Kristensminde, til min Hustrus Familie i Beder og Seltrup, til hendes Farbroder, Jakob Sørensens, til Niels Andersens og til Niels Rasmussens i Pedholt. Vi kunde saaledes faa Adspredelse nok; men vi var allergladest for vort Hjem, og tit hændte det, at min Hustru, naar vi kom hjem fra Selskab, lod den Bemærkning falde: „Saa, nu spildte vi den Aften!“

Vi var begge virksomme, saa Dagene gik godt. Ofte kørte vi til Aarhus; disse Køreture nød min Hustru meget. Vi kom hurtigere over Vejen, end hun var vant til, og naar vi kom til Aarhus, fik vi os noget godt at spise og drikke. Vi kørte ogsaa ofte til Adslev samt til Storning og Bjertrup til mine Søstre.

— — —

Den 10. Juni 1897 blev vort første Barn, Arne, født. Det var en streng Fødsel for min Hustru; men den lille Dreng var det smukkeste nyfødte Barn, jeg nogen Sinde har set, og han blev alle Dage sin Moders Øjsten.

For min unge Hustru var det ikke let at gaa ind som Mor for mine tre Børn af første Ægteskab; men allerede før vi blev gift, var det hendes faste Beslutning at hun vilde være dem en god Moder, og det blev hun i Sandhed. At hun gennemførte dette Maal gennem svære Kampe er utvivlsomt; men efterhaanden som hun selv fik Børn, blev det lettere for hende. At det helt lykkedes hende at føle sig ogsaa som Moder for min første Hustrus Børn,

og at disse helt følte hende som deres rigtige Moder, giver følgende Hændelse et godt Billede af: Da Agnetes og min Svigersøn daværende Afdelingslæge Rosenstands lille Dreng skulde døbes, var det baade for Forældrene og for os ganske naturligt, at det var min Hustru, der bar den lille Dreng til Daaben. Før Barnedaaben skulde vi tilrejsende spise Frokost, og da indtraf en lille Begivenhed, som jeg selvfølgelig var den første, der opdagede. Vi maatte sætte os, hvor vi vilde. Mor satte sig naturligt hos Agnete, og saa satte de fire Søstre sig om dem. Vi andre kunde saa sætte os, som vi passede sammen. Det var et dejligt Syn for mig at se min Hustru og mine Døtre sidde der. Det var jo nok tilfældigt, og dog var det ikke tilfældigt; for hvor holdt de sig alle gerne til deres Mor og sammen.

Den 31. Marts 1899, en Langfredag, blev vort næste Barn født. Det blev en lille Pige. Min Hustru havde om Formiddagen sendt begge Pigerne i Kirke og ordnede selv Middagsmaden. Mellem Kl. 4 og 5 blev den lille Pige født. Hun fik Navnet Marie, men er altid blevet kaldet Misse.

Paa den Tid var min Svigermoder blevet syg af den farlige og smertefulde Sygdom Leverkræft. Hun led meget et Aars Tid. Det gjorde mig meget ondt, at hun døde fra os, hun, der altid havde været saa god og deltagende over for mit Hjem, ogsaa før jeg blev hendes Svigersøn.

Saxildgaarden.

Af og til følte jeg egentlig Trang til at faa noget mere at virke med, og min Hustru vilde ogsaa godt lidt længere ud i Landet, hvor hun bedre kunde udfolde sig, den dygtige og virksomme Kvinde hun var. Lærer Nyboe, der gerne vilde have en Gaard i Nærheden af Landbrugs-skolen, spurgte af og til, om jeg ikke vilde sælge Elkær-gaarden; men vi kunde ikke faa handlet. Sidste Gang saa han paa Gaarden i tre Dage, og da vi derefter skulde handle, begyndte Nyboe med, at der skulde da være en Gris i Saltkarret. Saa brød jeg af, for den Handel vilde

aldrig faa Ende. — I Foraaret 1900 var Gaardejer Morten Ydings Søn fra Torrild hos os for at hente noget Sædehavre. Han spurgte da, om jeg ikke havde Lyst til at købe en Gaard i Hads Herred. Han vidste nemlig, at Fensholt Højsgaard var til Salg, og det var en god og smuk Gaard. Det blev nu ikke den; men Kommissionæren Vitus Sørensen, Odder, der skulde sælge Fensholt Højsgaard,

skulde ogsaa sælge Saxildgaarden, som han syntes var billigere i Forhold til sin Godhed. Jeg saa først paa Fensholt Højsgaard og derefter paa Saxildgaarden, der af Gaardejer Morten Jakobsen, Saxild, nogle Aar forud var købt af Enkefru Jensen. Morten Jakobsen kunde ikke klare begge Gaardene, særlig Folkeholdene kunde han ikke rigtig ordne.

Jeg fandt, at Vitus Sørensen havde Ret i, at den bedste Handel kunde gøres om Saxildgaarden. Jeg fortalte selvfølgelig min Hustru om mine Indtryk, og vi havde Mod paa at prøve denne Handel. Vi kørte da en Søndag

Formiddag til Saxild, og det blev en stor Oplevelse for os. Der var en smuk, ny Hovedbygning, en henrivende Have, en 1. Klasses Mark og nogle hyggelige Bindingsværksbygninger som Udbygninger. De sidste var ikke nye; men de staar dog den Dag i Dag. Gaarden skulde sælges uden Inventar og Besætning.

Det er ikke nogen Overdrivelse at sige, at vi var betaget af, hvad vi saa. Det var lige et Stuehus, der passede min lille Ven. Og Haven! En meget stor Gruppe gule Krokus — Blomster, der dengang ikke var almindelige paa Landet — gjorde et overvældende Indtryk paa os. Vi kørte langs Stranden om ad Kysing, Norsminde og Lillenoer hjemad, og det var en herlig Tur, smuk som Landskabet, Fjorden og Havet var. Vi fik os noget Middagsmad og fik hvilet lidt, da vi kom hjem, og vi var meget optaget af, om det kunde falde sig saadan, at vi kunde købe Saxildgaarden.

Om Eftermiddagen skulde vi til Sølvbryllup hos vor Nabo Gaardejer Poul Nielsens sammen med Sølvbrudeparrets Familie og med mange af Egnens Beboere. Svi-gerfader og Kirstine var ogsaa med. Min Hustru og jeg nød vor Hemmelighed sammen med Festlighedens Glæder.

Spørgsmaalet var nu, om vi kunne faa Handelen i Orden. Det gik, og det gik godt, saa Saxildgaarden var ikke for dyr. Men nu Elkærgaarden. Det stillede sig saa heldigt, at der ved Malling Landbrugsskole var kommet en anden Lærer, som gerne vilde forpagte Elkærgaarden; men Forstander Tuxen vilde ikke risikere, at hans Lærer muligt gik fallit. saa det blev som Bestyrer, Lærer Larsen kom til Elkærgaarden i to Aar.

Min Hustru og jeg var glade den Dag, vi overtog Saxildgaarden. Min Hustru nød det smukke Hus og den dejlige Have og havde let ved at ordne Paragrafferne. Jeg havde nok at tage Vare paa med Bedriften, der var en Del ude af Drift. Til Eksempel avlede vi det første Aar paa den bedste Jord 800 kg Havre pr. Hektar. Senere

avlede vi aarlig i Gennemsnit 2100 kg Korn pr. Hektar. Saxildgaarden havde en Størrelse af ca. 50 Hektar.

Det var et herligt Hjem, og om Sommeren nød vi at bade fra Stranden, hvor der var en dejlig Sandbund. Vi havde et Badehus sammen med Købmand Lund, Odder, og Gaardejer Beck, Vesterhaugaard. Ud over os var der sjældent nogen, der badede ved Saxild Strand dengang. Nu ligger der Villaer og Sommerhuse fra Dyngby til Norsminde, og Stranden er om Sommeren tæt befolket med Badegæster. Min Svigerinde Marie sagde for Spøg engang, at hendes Søster Petrea vilde have alle sine Gæster i Vandet. Noget var der om dette. Vi var selv saa glade for Badningen og vilde gerne delagtiggøre vore Gæster i Glæden, naar de var hos os for længere Tid.

Vore Omgangsfæller var vore Naboer, P. C. Pedersen mod Øst og Morten Jakobsen mod Vest, desuden Hans Simonsens, Lærer Jespersens, Saxild Fællesskole, Lærerdøtrene Frøknerne Andersen og ikke at forglemme Pastor Ploug Rasmussens. De sidste kom vi meget sammen med, og i deres Præstegaard gik Agnete og Grete i Skole, indtil Agnete kom til at gaa i Kirkegaards Realskole i Aarhus. Jens gik i Odder Realskole. Vi kom ogsaa til Kristensminde hos Svigerfader og Moster Kirstine, og en Gang imellem kom vi til min Hustrus øvrige Familie, men mest kom de til Saxildgaarden.

Blandt større Festligheder fra den Tid skal nævnes min Svigerinde Maries Bryllup d. 20. Dec. 1902. Brylluppet stod hos os og var det første af de fem Bryllupper, ved hvilke min Hustru og jeg var Værtinde og Vært. Moster Marie, som vi altid kaldte hende, blev gift med Lærer N. F. Jensen, der ligesom hun var ansat ved Kirkegaards Realskole i Aarhus. Kort efter gik de begge over i Kommunens Tjeneste, og N. F. Jensen blev inden længe Adjunkt ved Marselisborg kommunale Gymnasium.

Jeg kom i Regelen mindst een Gang om Ugen hen til Elkærgaarden for at ordne med Bestyreren om Bedrif-

ten, særlig efter at Landbrugslærer H. P. Larsen var blevet Forstander paa Landbrugsskolen og derfor var rejst fra Elkær gaarden.

Min Hustru og jeg befandt os godt paa Saxild gaarden, og vi var begge to meget optaget af Virksomheden. Min Hustru især lagde for meget Beslag paa sine Kræfter. Det var forøvrigt et Punkt, min Hustru ikke rigtig kunde greje, dette at økonomisere med sine Kræfter. Virkekraften var for stor i hende, noget hun havde tilfælles med sine andre Søstre. Det sled paa Kræfterne, og min lille Ven, som ventede et Barn, skulde have haft det godt og ikke have haft for meget at bestille. Om Vinteren blev vi plaget af en Del Sygdom, og min Hustru optraadte som Sygeplejerske; men det var alt for strengt for hende, og det nedbrød hendes Modstandskraft. Den 3. Marts 1901 blev en lille Dreng, Aage, født. Fødselen var streng og tog paa min lille Vens i Forvejen smaa Kræfter. Der gik et Aars Tid, hvor min Hustrus Kræfter stadig aftog. Aage var svag, da han blev født, og det varede længe, inden han blev rask.

Vi havde selvfølgelig Føling med vor Læge, Overlæge Frandsen, Odder, og han kom til det Resultat, at det ikke stod helt godt til med min Hustrus Lunger. Min Hustru var som toaarigt Barn blevet tappet for Vand eller Materie i den ene Lunge, og dette bevirkede i alt Fald, at Lungerne altid ved Undersøgelse blev erklæret for ikke at virke tilfredsstillende. Overlæge Frandsen syntes, at min Hustru skulde gennemgaa en Kur paa Vejle fjord Sanatorium. Vi rejste saa derned d. 12. Maj 1902, og min Hustru kom hjem d. 10. Septbr. samme Aar og skulde saa fortsætte Kuren hjemme. Det viste sig, at det ikke saa meget var min Hustrus Lunger som en Underlivssygdom, hun led af, og for denne blev hun da ogsaa behandlet. Denne Sygdom led min lille Ven af til de fleste Tider, saa længe hun levede.

Det var strengt at skulle lade min kære Hustru tilbage paa Sanatoriet og at rejse ene hjem. Min Svigerinde

Kirstine var saa god, uagtet hun havde sin Virksomhed paa Kristensminde, at komme til Saxildgaarden for at styre Hus og at tage sig af vore Born. Der var meget at tage Vare paa for hende; men hun klarede det godt, saa det var en meget stor Støtte for mig. Min Svigerinde blev ikke blot, til min Hustru kom hjem i September, men blev hele Vinteren og næste Sommer med. Min Hustru skulde nemlig efter sin Hjemkomst fortsætte sin Kur og kunde derfor ikke selv overtage Husførelsen straks.

Det var ingen let Tid at have min syge Hustru paa Vejlefjord, men jeg i Særdeleshed og ogsaa vor Familie kunde da besøge min Hustru. For mig var det herligt at skulle sejle fra Vejle ud i Fjorden, naar jeg skulde besøge min bedste Ven. Hvor stort Savnet var, og hvor inderligt Forholdet var mellem min Hustru og mig, viser vor Brevveksling fra denne Tid; nu efter min Hustrus Død er hendes Breve til mig saa værdifulde og herlige at læse, og jeg er meget glad for at eje dem.

Efter at min Hustru var færdig med at holde Kur, oprandt en herlig Tid for os igen. Den 31. Juli Aaret efter rejste vi til Sanatoriet, for at min Hustru kunde blive undersøgt, og det gentog sig Aaret efter, hvorefter min Hustru blev fritaget for Undersøgelser. Det var nogle dejlige Rejser, da Professor Saugmann var godt tilfreds med min Hustrus Tilstand. Det ene Aar var min Svoger, Købmand Alfred Carsted, Kommis i Vejle, og vi var da sammen med ham paa Munkebjerg, hvor vi spiste Middag eller Aftensmad. Denne Sommer blev min Hustru malet sammen med sin lille Aage. Malerinden, der malede min Hustru, var Frøken Tonny Müller fra Daastrup ved Roskilde. Hun var sammen med en Frøken Mortensen, der malede nogle Partier fra Saxild Præstegaard for Pastor Ploug Rasmussen, hos hvem begge Malerinderne boede den Sommer. — Vi havde megen Fornøjelse af at være sammen med dem begge.

Den 16. Marts 1905 rejste vi en Tur til København

for at nyde Byen og besøge nogen Familie. Jeg kan fra denne Tur særlig huske, hvor vi flere Gange nød at spadserere ud ad Langelinie. Vi har selvfølgelig ogsaa set flere af Museerne; thi min Hustru kunde ikke tænke sig at være i København uden at se nogle af disse, sikkert en Arv hun havde fra sin Fader. Naar hun var ude at rejse, vilde hun gerne se saa meget som muligt. Vi var ogsaa i Birkerød hos min Hustrus Moster og Onkel, Bankdirektør Andersen, og selvfølgelig var vi i Hillerød for at se Frederiksborg Slot med alle dets Herligheder. Den 25. Juli samme Aar tog vi en Tur til Frederikshavn, Sæby og Skagen.

Det skal nu ikke forstaas saaledes, at vi bare rejste og nød Tilværelsen. Nej, vi havde Dampen oppe baade ude og inde paa vor Virksomhed. Ved Siden af Saxildgaarden havde vi fremdeles Elkærgaarden, som vi forøvrigt havde flere Aar efter, at vi var flyttet fra Saxildgaarden til Sandballegaard.

Turen gik først til Frederikshavn, hvor vi boede den første Nat. Vi saa Kuranstalten, hvor vi besøgte en Patient, og foretog en Spadseretur op paa Bakkerne mellem Frederikshavn og Sæby. Herfra var en saa herlig Udsigt over Frederikshavn, saa jeg sagde, at dette Syn vistnok kunde sammenlignes med at se Neapel. Vi tog med Tog fra Frederikshavn til Sæby og blev der en Nat. Det var en mærkelig By med smaa, middelalderlige Huse, men smukt var der. Gennem Byen løb Sæbygaard Aa, en smuk, bred Aa, som vi spadserede et langt Stykke ved Siden af ud i Sæbygaard Skov, hvor Træerne hang ud over Aaen. Fra Sæby kunde vi se Læsø, hvortil der ikke var ret lang Sejltur; men vi havde ikke Tid til at tage derover; vi skulde til Skagen. Medens vi var i Frederikshavn, var vi da ude at se Bangsbo. Der var ogsaa smukt; men vi foretrak langt Bakkerne mellem de to Byer med Udsigten over Frederikshavn. Vi tog med Toget til Skagen og boede der nogle Nætter. Det var en Oplevelse at

komme til Skagen. Vi gik nogle lange Ture, f. Eks. til Gammel Skagen og mange andre Steder; men hver Dag spadserede vi ud paa Grenen, hvor Bølgerne fra Skagerak og Vesterhavet mødtes og dannede en Bølgekam; det kunde vi godt lide at se paa. Vi nød ogsaa at se det Utaal af Skibe, der sejlede forbi; det var som en stor international Landevej. Vi rejste hjem med Følelsen af at have haft en god Udflugt; men vi stoppede dog op i Hobro og saa den smukke Kirkegaard der.

Da vi kom hjem, stod Høsten for Døren, og det var altid en travl Tid. Sæden var altid vokset godt til, saa vi havde en Del Lejesæd. Lige efter Høsten tærskede vi det meste Korn med Damptærskværk. Min Hustru havde det godt, og vi havde det godt med vore Naboer og Venner. De befandt sig tilsyneladende godt hos os; min Hustru var den venlige, dygtige og elskværdige Værtinde.

Vi var kommet til at avle godt; i flere paa hinanden følgende Aar havde vi i Gennemsnit 21 Fold Korn, og paa Elkærngaarden, efter Forstander Larsens Tid, havde vi et jævnt godt Udbytte. Vi havde af og til meget Uheld med vor Kreaturbesætning; men i det hele og store gik det godt.

Vi var glade for, at vi havde saa kort til Kirke, saa vi næsten hver Søndag kunde komme der, jeg i Særdelshed. Vi var glade for Pastor Ploug Rasmussens Prædikener og for hans Ledelse af Gudstjenesten, og Førstelærer Jespersen var en hyggelig Kirkesanger, altid klædt i smuk Diplomatfrakke.

Den 19. August 1906 fødte min Hustru en lille Pige, og hun befandt sig helt godt derefter. Hen paa Efteraaret blev den lille Pige døbt og Agnete og Grete konfirmeret. Min Hustrus Veninde fra Vestbirk Højskole, Frk. Bluhme, skulde holde den lille Pige over Daaben. Frøken Bluhme havde været paa Vejlefjord Sanatorium sammen med min Hustru. Den lille Piges Navn blev Eli Møller. Vi havde i den Anledning en stor og hyggelig Middag.

Gaarden var nu i fin Drift, og jeg var i den Alder, at jeg ligesom mange andre Landmænd syntes, jeg godt kunde afse saa megen Tid, at jeg kunde gøre et Arbejde i Sogneraadet. I politisk Henseende var jeg ligesaa demokratisk som de andre Venstremænd i Saxild Kommune. Jeg kom imidlertid ikke i Sogneraadet; man angav som Grund, at da jeg var privilegeret Vælger til Landstinget og Amsraadet, fik jeg for megen Indflydelse, hvis jeg kom i Sogneraadet. Selv tror jeg, at Aarsagen var, at der i Sogneraadet sad en „Sognekonge“, som nødvendig vilde dele sin Magt med nogen.

For mig var det et Held, at jeg fik Lov at passe min egen Virksomhed uden andet Arbejde; men Skuffelsen gav Anledning til Overvejelse, om jeg ikke skulde sælge Saxildgaarden, da jeg kunde faa en god Pris for den, og det gjorde jeg desværre. Min Hustru var ked af at rejse fra Saxildgaarden.

Sandballegaard.

Sandballegaard ved Hinnerup hed Gaarden, jeg købte, og lad mig sige det med det samme, det var en daarlig Handel, jeg der gjorde. Sandballegaards 140 Tdr. Ld. var Sandmuld. Jorden var udpint og daarligt drevet, og en stor Del af Bygningerne var i en frygtelig Tilstand. Da det var store Bygninger, slugte de forfærdelige Summer, inden de kom i Orden.

Jeg kan nævne Malerregningen for Hovedbygningen. Malerens Overslag var foruden Tapet 400 Kr., men det voksede til 1600 Kr., og med Tapet og Kostpenge i 2 a 3 Maaneder kom det til at koste rigelig 2000 Kr.

Jorden paa Sandballegaard var saa fattig paa Superfosfat-Fosforsyre saa Kvælstofgødningerne, som virkede saa fortrinligt paa Saxildgaarden, næsten ikke virkede, førend der blev gødet kolossalt med 18 0/0 Superfosfat. Jeg fik erfaret Sandheden af, at det er det mindste Næringsstof, der bestemmer Afgrødens Størrelse. Vi avlede

den første Sommer kun 5 Fold Rug og 7 Fold Byg, der var som Russerbyg, Svankærner det meste af det. En ellers god sortbroget Besætning var saa forsultet fra Vinteren, at den tilmed gav alt for lidt om Sommeren. Det var triste Forhold for mig i Særdeleshed, da jeg havde

hele Skylden for, at vi var kommet i dette. Det hjalp lidt, at vi havde Elkærgaarden ogsaa.

Jeg kan huske min tilkomne Svoger, Laurits Dalsgaard, ved et Middagsselskab kom med en Udtalelse om den store Velstand, der var til Huse her. Jeg tænkte ved mig selv: „Ja, det maa jeg nok sige. Vi har ca. 4000 Kr. aarligt Underskud, foruden at der er gaaet 20.000 Kr. til at faa Bygningerne i Orden det første Aar“. — Jeg tror heller aldrig før eller senere, jeg har været saa nær ved at blive nervøs som dengang; men det gik jo. Min Hustru og jeg var unge, saa vi kunde haabe paa at slippe derfra engang og komme ind i Hads Herred igen. Sandheden tro,

maa det siges, at da vi havde faaet Orden paa Tingene, var Sandballegaard en meget smuk Gaard. Hovedbygningen er vistnok, baade ude og inde, den smukkeste vi har haft. Haven var dejlig og Gaardspladsen ligesaa, især naar alt Lørdag Eftermiddag var revet.

Min søde Hustru var saa ked af, at jeg havde kunnet bære mig saadan ad; men da hun under vort Ophold paa Sandballegaard var rejst til Skodsborg for at rekreere sig sammen med Frøken Bluh-

me, fik jeg et længselsfuldt Brev fra hende, som jeg har den Dag i Dag. — Hun længtes saa meget efter mig og efter at komme hjem til mig; for hun følte, hun havde været lidt haard mod mig, og det kunde hun ikke holde ud. Hun var glad, da hun kom hjem.

Vi fik os paa Sandballegaard en Omgangskreds, vi var glade for. Jeg kan nævne Forstander Nyboe, Ødum Landbrugsskole, Fogsgaards, Taastrupgaard, Blachs, Taastrup, Kaptajn Pedersens, Ebbestrup, Pastor Jørgensens og Amsraadsmedlem Thomas Niensens, Grundfør, og mange flere, saa i den Henseende manglede vi ikke noget. Jeg var Formand for Grundfør Mejeri, men blev der ikke saa længe, at jeg kunde komme i Sogneraadet.

Vi kom jo Tid efter anden til at avle noget mere, men i Sammenligning med, hvad vi avlede paa Saxildgaarden, var det for lidt, og naar min Hustru og jeg gik i Marken, kunde vi i Græsmarken se lyngagtige Blomster stikke frem. Dette Syn kunde vi ikke lide; naar vi saa det, længtes vi endnu mere, og vi haabede at faa solgt og komme ind i Hads Herred igen. Anderledes med Arne, Misse og Aage, som kørte til Skole i Hinnerup Realskole;

de befandt sig godt paa Sandballegaard. Misse havde en Tid Difteritis, og maatte indlægges paa Aarhus Amtssygehus; det var en drøj Tid for hende.

Petersminde.

Elkærgaarden var imidlertid blevet solgt, og saa i 1911 dristede vi os til at købe Petersminde ved Odder. Et Aar havde vi denne og Sandballegaard sammen; men i Foraaret 1912 byttede vi Sandballegaard med en mindre Gaard Jensgaard i Nærheden af Gylling Næs. Jensgaard havde et Areal af 50 Tdr. Ld. Det var en god Gaard, og den kunde vi bedre have sammen med Petersminde, indtil vi engang kunde sælge Jensgaard.

I Paasken 1912 rejste vi saa til Petersminde efter, at vi havde afviklet paa Sandballegaard. Det var en stor Oplevelse for min Hustru og mig at rejse med Toget fra Hinnerup ved Aftens Tid og overnatte hos min Svoger Høiriis og Moster Kirstine. Skærtorsdag Morgen rejste vi til Petersminde. Aage og jeg rejste tidligt om Morgenen med vor store danske Hund Garcon, og senere paa Formiddagen kom min Hustru, de øvrige Børn og Moster og Høiriis. Der manglede ikke paa Humør. Glade var vi alle. Og tænk saa; da min Hustru og jeg Dagen efter gik os en Tur i vor lille Skov og uden for Haven, fandt vi ved en mindre Mergelgrav alle Vegne Masser af Pinseliljer. Det var noget andet end de lyngagtige Blomster paa Sandballegaards Græsmarker. — Jeg skal love for, at vi følte, vi var kommet hjem, og hvor vi nød det.

Vi fik selvfølgelig nok at tage fat paa baade inde og ude paa Petersminde og Jensgaard. Arne var blevet tilbage paa Hinnerup Realskole, hvor han et Par Maaneder senere skulde tage Realeksamen.

Petersminde og Jensgaard med, til vi fik den solgt, var Gaarde, der kunde give et ordentligt Udbytte.

Hvor var det en Fornøjelse for mig at se min Hustru saa glad. Vennerne fra Saxildgaarden mødte vi igen, og

flere fra Odder kom til, særlig maa nævnes Provst Christensens, Overlæge Frandsens, Købmand Lunds og mange andre. Efter et Arne havde taget Realeksamen, kom han i Marselisborg Gymnasium, og han og Grete, der gik paa Aarhus Seminarium, kom hjem hver Lørdag Aften for igen at stikke af Søndag Eftermiddag. Det var et friskt Pust udefra at have dem hjemme den Dags Tid ugentlig.

Paa Jensgaard fik vi den Bestyrer, vi tidligere havde haft paa Elkærgaarden, saa det var tilstrækkeligt, naar jeg kom en Tur dertil een Gang om Ugen. Da vi havde nogle lette Heste, „Hvidsok“ og „Fuks“, kom jeg hurtigt over Vejen, og det var et herligt Landskab at køre igennem. Min Hustru kunde sjældent faa Tid at køre med, da der var meget at gøre inde i det store Hjem; det skulde styres med Økonomi, ellers var min lille Ven ikke tilfreds, og hyggeligt skulde der ogsaa være. Somme Tider var min Hustru dog med, og en Gang imellem, naar vi havde Gæster, kørte vi med dem en Tur til Jensgaard.

Høsten paa Petersminde var ikke saa lidt mere besværlig end paa Sandballegaard, da Kornet groede langt kraftigere til, og da vi i flere Aar damptærskede Kornet, efterhaanden som vi kørte det hjem. Høsten var altid en meget spændende Tid, men efter den fulgte en dejlig Tid, den herlige Efteraarstid.

Omsider fik vi ogsaa Frøavl af Kaalrabi, Engsvingel og Hundegræs. Ja, under Krigen avlede vi endog Havefrø, f. Eks. Spinat og Rødbeder, og de to sidstnævnte gav et stort Udbytte. Under Verdenskrigen avlede vi ogsaa Hvidkaal, der gav 1600 Kr. pr. Tdr. Ld., og saa var det et flot Syn at se en saadan Kaalmark, hvor Hovederne stod saa tæt sammen, at en Kat ikke kunde slippe ned mellem dem, naar de var udvokset.

Økonomisk set var det en god Tid for os, medens vi var paa Petersminde. Ja, det sidste Aar, inden vi solgte, havde vi en Aarsindtægt af ca. 50.000 Kr.; men det var ogsaa lige efter Krigens Afslutning, hvor alt var saa dyrt. Hele Krigsperioden havde økonomisk set været god.

1912 stod Moster Karens Bryllup paa Petersminde, og det var en vellykket Bryllupsfest, noget min lille Ven havde det allermeste af Æren for, da hun havde Besværet med at faa det hele til at klappe. Ja, Bryllupsfesten var god og vellykket, selv om der flød mange Taarer. Det var Brudgommens Familie, der græd; men det var af lutter Godhed for deres Broder, Brudgommen. Vi paa Karens Side kunde jo med Rette sige: „Men er det da saa farligt for Lauritz Dalsgaard at blive gift med Karen?“ Det kunde jo se saadan ud; men det skulde ikke forstaas saadan. Det var Fryd og Glæde alt sammen.

Misse og Aage gik i Realskole i Odder; men de befandt sig ikke særlig godt der, saa Misse afsluttede sin Skolegang med Mellemskoleeksamen, hvorefter Aage kom paa Kolding Realskole. Han boede her hos Moster Karen og Lauritz Dalsgaard, den sidste var nemlig Skoleinspektør for denne Skole. Her tog Aage saa sin Præliminæreksamen.

Den 9. December 1914 kom vort sidste Barn til Verden. Det var en streng Periode for min Hustru, da hun ventede den lille Pige; men bagefter var Mor selvfølgelig glad for sit Barn og jeg og hendes Søskende med. Mor fortjente selvfølgelig mest at være glad, da hun havde døjet saa meget forud. Vor lille Datter blev ved Daaben opkaldt efter sin Bedstemoder paa Kristensminde og kom til at hedde Anna.

De store Børn var paa dette Tidspunkt rejst hjemmefra: Jens var blevet Købmand i Agger, Agnete var uddannet som Massøse og Sygeplejerske, Grete havde taget Lærerindeksamen, Arne læste i København til Officer, og Aage var som omtalt i Kolding. Kun Misse var hjemme. Hun hjalp sin Mor i Huset og i Særdeleshed med at passe lille Anna.

Samme lille Anna fik engang den ene Fod ind i Gelænderet ved Verandatrappen ud mod Haven og paadrog sig derved en Knæskade. Det blev en slem Historie, og hun maatte i lang Tid have Knæet i Gibs, men væver, som hun var, slæbte hun sig omkring overalt ved Hjælp af det raske Ben, Hænderne og Halen. Min Hustru og jeg var ængstelige for, at vor mindste Pige skulde faa et stift Ben for hele Livet; men Gud ske Tak, at Benet kom sig, saa hun ikke senere fik Mén deraf.

Ja, saa var vi kommet til 1919, da vi havde de store Priser paa Landejendomme, og vi blev for Petersminde med et Jordtilliggende af 160 Td. Ld. budt 435,000 Kr.

Det kunde jeg ikke staa for, og min Hustru, der var ked af at rejse fra Petersminde, turde ikke sige nej til Salget. Havde hun gjort det, var den selvfølgelig ikke blevet solgt.

Vi købte samtidig en dejlig Villa paa Marselisvej og flyttede til Aarhus 1. Marts 1919. Jeg havde forud sikret mig en Virksomhed ved en Bankfilial af Jyllandsbanken.

Bankdirektør Weis Fogh var en Fætter til min Hustru og han vilde skaffe mig den ovenfor nævnte Plads. Det kom imidlertid til at gaa helt anderledes; men jeg maa først fortælle, at det var meget strengt for min lille Ven at flytte fra Petersminde, og hun havde ikke let ved at tilgive mig, at jeg kunde sælge den. Hun syntes, jeg med Hensyn til dette Salg var vel egoistisk indstillet, saa det var ikke nogen let Tid for os; men Tid efter anden blev det bedre. Vi havde en dejlig Villa, og foruden vor Familie fik vi os snart nogle Venner i Aarhus. Særlig maa jeg nævne vor Nabo Dr. Holst, Direktør ved Aarhus Oliefabrik. Vi voksne og Børnene fra begge Hjem kom daglig sam-

men. Vi havde megen Glæde og Fornøjelse af vort Nabo-
skab, og vi blev ved at have Forbindelse med hinanden
efter, at vi var rejst til Borupgaard. Blandt andre Venner
fra Aarhusiden bør nævnes Overingeniør Andersens, Di-
rektør Weis', Ingeborg Carstedts Far, Ingeniør Mørups og
mange andre. Med Hensyn til Venner var der ikke noget
i Vejen, og det var herligt at have saa let til Kirke. Vi
hørte til St. Paulskirke, hvor Pastor Sølling var Præst,
men var ogsaa gennem vort Bidrag med til at rejse Lu-
kaskirken.

Eli tog Mellemskoleeksamen fra Marselisborg Skole
og kom derefter i samme Skoles Gymnasium. Det var ikke
saa helt let en Overgang for hende at komme fra Landet
og dumpe ind blandt en Flok Bybørn og en Flok frem-
mede Lærere; men hendes Smil og gode Humør overvandt
hurtigt alle Vanskeligheder. Hendes Kusine Gudrun Jen-
sen var hende ogsaa en god Kammerat og Støtte. Lille
Anna naaede ogsaa at komme i Marselisborg Skoles For-
beredelsesklasser, inden vi forlod Aarhus.

Min Hustru var nok blevet helt glad for at være i
Aarhus, hvis jeg havde faaet den lovede Virksomhed, og
vore økonomiske Forhold ellers fortsat havde været be-
tryggende; men det gik langt fra, som det var ventet.
Dyrt var alt; 10 Kr. gav vi for en Snes Æg, og Mælk,
Fløde og Kød, for at nævne de mest almindelige Føde-
varer, var ogsaa frygtelig dyrt. Disse Varer havde vi jo
selv produceret paa Petersminde, saa min Hustru var altid
vant til at have rigeligt af dem i Spisekammer og Salt-
kar; det var derfor svært for hende at skulle betale de
urimelige Priser og at skulle indskrænke sit Forbrug af
disse Fornødenheder. Som Priserne paa Livsfornødenhe-
derne var Priserne paa alt, hvad vi skulde bruge, urimelig
store. Skatterne var store, ikke blot Indkomstskatten, men
ogsaa den blodige Formueskat, og takket være denne sidste,
blev den „Gren“, vi sad paa, kortere og kortere, og alt
hvad vi anbragte vore Penge i for at faa en større Aars-

indtægt end den almindelige Rente kunde give, gik under. Blandt disse Foretagender kan nævnes Jyllandsbanken, Jysk Elektro og fremmed Mønt. Naar hertil kom Ombygning af Villaen og Kautionsstab, ja, saa skulde det gaa galt med vor Formue. Den svandt da ogsaa frygteligt ind i de faa Aar, vi boede i Aarhus.

Vi kom til Aarhus med 350.000 Kr., som efterhaanden svandt ind til 150.000 Kr. At gaa hjemme i sin Have uden at kunne faa fat paa noget, hvorved der kunde tjenes noget, saa vi kunde leve uden hele Tiden at spise af Formuen, det var frygteligt. Min Svoger Alfred Carsted var saa elskværdig at give mig noget Arbejde med Regnskabsføring i Forretningen; men det kunde ikke forslaa. Nej, vi maatte ud paa Landet igen, saa jeg maatte ud at se paa Landejendomme, om jeg kunde finde en, der passede for os.

Det var en streng Tid med at rejse og se paa Gaarde. Hvor var jeg træt, naar jeg om Aftenen kom hjem til vort hyggelige Hjem paa Marselisvej.

Borupgaard.

Overretssagfører Bayer havde altid været min juridiske Raadgiver, og det var ogsaa ham, jeg raadførte mig med paa dette Tidspunkt. Naar jeg fortalte ham om mine trøstesløse Rejser, sluttede jeg altid med, at den eneste Gaard af dem, jeg saa paa, der passede til den Sum, der forlangtes for den, var Borupgaard; men jeg syntes, den var for stor. Petersminde, som jeg rejste fra for at faa det lidt mere mageligt, var jo som før nævnt en Gaard med et Jordtilliggende paa 160 Td. Ld., mens Borupgaard havde 540 Td. Ld., og jeg var nu 62 Aar gl.

Overretssagfører Bayer havde altid haft gode Tanker om mig som Landmand, og han raadede mig til at købe Borupgaard, og min Hustru og jeg besluttede da at købe den. Mægler Ingwersen Sander-Løkke, Odder, havde den i Kommission, og han og jeg tog dertil engang først i

Maj 1922 for at se paa Gaarden og tale med Ejeren Godsejer Munkedal om Sagen. Vi fik Gaarden at se og fik nogle Oplysninger om Salgsbetingelserne, saa vi senere kunde fortsætte. Min Hustru, Misse og lille Anna var saa en Dag med paa Borupgaard for at se paa Forholdene. Hvad de syntes, blev jeg ikke meget klog paa, for de gik

tavse og saa sig om. Da vi kom hjem til Villaen, vilde Eli gerne høre noget om, hvordan de syntes om Borupgaard; men de var ogsaa tavse over for hende. Havde lille Anna ikke været med, havde Eli ikke faaet noget at vide; men hende fik hun Dagen efter med ud under et Blommetræ, og her fik den lille Munden paa Gled og fortalte op om den store Have og andet, hun havde set, saa Eli blev klar over, at der ikke var saa ilde paa Borupgaard. Sagen var, at min Hustru, da det begyndte at trække op til Handel, ikke var helt dristig derved, selv om hun var meget imponeret og betaget af Gaarden.

Det gik nu ikke saa let med Handelen, der ikke gik i Orden før omkring 1. August. Jeg har aldrig handlet med et saa vakkelvornet Menneske som Godsejer Munkedal. Tit var vi lige ved at handle; men saa vilde han pludselig ikke. Dagen efter ringede saa Justitsraad Bojer fra Horsens, at nu vilde Godsejer Munkedal sælge. Sagen var, at der var mange Købere, som skulde prøves; men det vilde ikke falde sig, saa de kom altid tilbage til mig, og endelig fik vi handlet. Handelen blev afsluttet paa Teaterkafeen i Aarhus, og Købekontrakten blev skrevet af Overretssagfører Bayer, Gaarden blev overtaget med det samme; det var den 1. August 1922.

Prisen var 525,000 Kr. for 541 Td. Ld. Besætningen af Køer og Svin var meget mangelfuld. Der var saaledes kun 29 tarvelige Malkekøer og alt for faa Svin. Trods dette havde Handelen været meget god, dersom 1. Prioritet til Wedellsborg ikke var blevet opsagt, men det blev den. Grev Wedell, der havde ejet Borupgaard, døde paa denne Tid, hvorfor Laanet blev opsagt, og det var just i en vanskelig Tid at skaffe Laan paa, saa jeg maatte til sidst bide i det sure Æble og tage Kreditforeningslaan. Naar et Kurstab foruden de andre Udgifter, der var ved Stiftelsen af dette Laan, ialt 52.000 Kr., blev lagt til Købesummen 525.000 Kr., kom Borupgaard op paa 577.000 Kr. Inden vi fik Besætningen op paa almindelig Højde, stod Gaarden os i 650.000 Kr.

Da Borupgaard var en 1. Klasses Gaard, var alt saare vel i ca. 10 lykkelige og gode Aar. Men store personlige Udgifter, ogsaa efter at den haarde Krise var begyndt, gjorde Stillingen besværlig. Og fra at være besværlig blev Forholdene næsten fortvivlede, da Bankdirektøren for Banken for Skanderborg og Omegn i Terminen 1932 pludselig opsagde et 2. Prioritetslaan paa 100.000 Kr., for hvilket der var fuld Sikkerhed i Gaarden og desforuden Kaution. Jeg blev derved tvunget til at søge Akkord for at vinde Tid til at søge et andet Laan, hvilket den Gang

var meget vanskeligt at skaffe til en Landejendom. Bankdirektøren havde selv foreslaaet, at jeg skulde indbetale et Hypoteklaan, jeg havde, og i Stedet faa det omtalte Laan i Skanderborg Bank, og saa, to Aar efter, i den allervanskeligste Tid for Landbruget at faa Laan i paa Grund af Krisen, opsagde han dette Laan til Indbetaling.

Bankdirektør Koppel, Handelsbanken i Horsens, var da, efter Henstilling fra flere betydelige Mænd her i Horsensegnen, saa elskværdig, trods Pengeinstitutternes Mistro til Landbruget i denne Krisetid, at skaffe mig et Laan, saa jeg kom ud af mine Laanevanskeligheder.

Jeg er en kristen Mand og ved, jeg ikke har Lov at hade nogen; men ofte kniber det for mig at undertrykke Hadfølelse, naar jeg tænker paa Bankdirektøren fra Skanderborg og hans Hjælpere.

Efter dette Spring frem i Tiden skal vi tilbage til vor Afrejse fra Marselisvej 19. Den første Maaned, efter at vi 1. August 1922 havde overtaget Borupgaard, blev vi boende i Aarhus. Min Svigersøn, Jørgen Beck fra Vesterhaugaard, var ene paa Borupgaard, og jeg kom kun hertil een Gang om Ugen. Den 1. September pakkede vi vore Sager og forlod Aarhus.

Min Hustru havde haft saa travlt, medens Indpakkningen stod paa, saa jeg og de store Børn syntes, at Mor — under dette Navn blev min søde Hustru altid omtalt baade af Børnene og mig i Hjemmet — og lille Anna skulde rejse til Saxild Badehotel i nogle Dage, medens vi fik pakket ud. Uagtet dette var af Godhed for min Hustru, var det forfejlet. Det var en Pine for min Hustru at gaa der ved Havet og vide, at de andre ordnede med hendes Sager. Ja, Mor og hendes yngste Datter syntes, Hjemmet var taget fra dem. De fik senere en anden Opfattelse af Borupgaard. Det varede heller ikke mere end et Par Dage, inden jeg hentede min Hustru og Datter hjem.

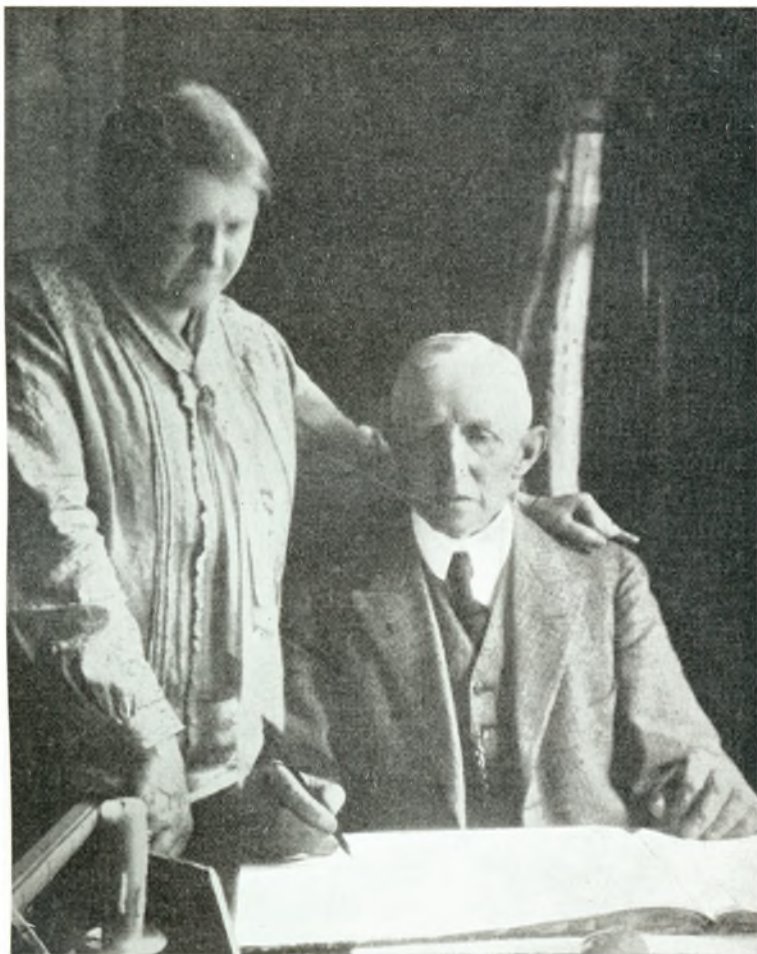
Det kan gaa mærkeligt til somme Tider. Vi Mennesker kan hvirvles uanede Steder om. — Petersminde paa

160 Td. Ld. syntes jeg, vi burde sælge, ikke alene fordi vi kunde faa en stor Pris for den; men ogsaa fordi jeg syntes, det Landbrug var noget besværligt noget. Og nu, da jeg var 62 Aar gammel, dumper min Hustru og jeg ned til et langt større Arbejde paa Borupgaard.

Det kan nok være, vi fik travlt ude og inde med at faa Skik paa Tingene. Min Hustru havde det altid saadan, at hun ikke gav op, før hun fik alt paa sin rette Plads, saa den hyggelige og hjemlige Tone ret kom frem. Hvor var hun en Mester til at ordne sit Hus, og hvor var hun nu som altid mageløs omsorgsfuld for os, der stod hende nær. Som Værtinde for Borupgaards mange Gæster var hun enestaaende. Hvor var hun interesseret i vor Bedrift; hun vilde ikke blot passe sit Hus; det var hende en lige saa stor Glæde og Nydelse at være med i alt Virksomheden og Besætningen vedrørende samt at være med at ordne vore Pengesager.

Engang fotograferede Agnete os. Jeg sidder ved mit Regnskab, og min Hustru staar ved Siden af mig med sin Arm paa min Skulder og ser paa Regnskabet. Dette Billede er saa betegnende for hende. Hun vilde være med til at ordne alle vore fælles Sager, og hvor er det en Lykke at kunne dele alt med hinanden, ogsaa i Bedriften. Vi talte saa tit om, hvorledes Mand og Hustru udfylder hinanden, naar der er Harmoni i Ægteskabet. Hustruen er mest „nærsynet“, vil have alt med, ogsaa Smaatingene, saa intet gaar til Spilde, mens Manden er mere „langsynet“; sætter han sig et Maal, slipper han det nødigt — han kan vente, men ikke opgive. —

Min Hustru var beskeden, og Vigtighed var hende imod. En Dag, da vi gik vor daglige Spadseretur, betroede hun mig en Hemmelighed, som jeg ikke maatte fortælle nogen, da den kunde tydes som Vigtighed: Da hun som ung Pige var i Huset hos sin Onkel, Pastor Hansen i Sønder Næraa Præstegaard paa Fyn, en Egn hvorpaa der laa saa mange Herregaarde, drømte hun om selv engang

at komme til at eje en Herregaard. Jeg blev glad og lidt stolt af, at jeg altsaa havde været i Stand til at opfylde hendes Ungdomsdrøm, ja, havde, næst Gud, Æren for, at den var blevet opfyldt; for min lille Ven havde jo ikke selv haft Mod til at tage Bestemmelse om Køb af Borupgaard. Jeg kom vistnok med nogle Bemærkninger om, at herefter vilde jeg ikke have ret mange Skrupler over, at

jeg havde været noget af en farende Svend, da hun maatte forstaa, at Springet fra Elkærngaarden til Borupgaard vanskeligt kunde tages paa een Gang. Der skulde Udvikling til for at magte Borupgaard, som nu var vor. Det var vi godt enige om.

Vi havde som omtalt ca. 10 lykkelige Aar, i hvilke Borupgaard gav et godt aarligt Udbytte, indtil Krisen 1930—31 begyndte. Min lille Vens Helbred var nogenlunde godt. Helt uden Smerter i Underlivet var hun næsten aldrig, men hun kunde dog tage dem, uden at det gik ud over Humøret.

I de Aar blev flere af vore Børn gift. Jens var allerede, mens vi boede paa Sandballegaard, blevet gift med Margrethe Hansen, Datter af Handelsmand A. Rasmussen og Hustru i Hinnerup. De var nu flyttet til Skanderborg, hvor Jens havde en Stilling som Bogholder hos Købmand Møller.

Misse blev den 26. December 1922 gift med Inspektør Jørgen Beck, Søn af den bekendte Gaardejer P. Beck, Vesterhaugaard, en af Odderegnens Foregangsmænd, Formand for Hads Herreds Landboforening, for Odder Bank og for Odder Andels Svineslagteri. Brylluppet stod selvfølgelig paa Borupgaard, hvor Jørgen Beck og Misse var Inspektørfolk, indtil de købte Petersminde.

Arne, der var blevet Premierløjtnant ved Husarerne, blev den 11. Oktober 1924 gift med Astrid Lembcke, en Datter af Kammerherre, Generalløjtnant Lembcke. Da Generalens paa dette Tidspunkt var flyttet til Skovriderboligen ved Holsteinsborg, hvor der ikke var saa megen Plads, stod Kylie og Arnes Bryllup ogsaa paa Borupgaard.

Nu er Arne Ritmester i Reserven og har en stor Virksomhed som Assurandør i Hafnia i Aalborg.

Agnete blev den 24. August 1926 gift med Afdelingslæge Knud Rosenstand, Hospitalet i Middelfart. Deres Bryllup blev efter deres Ønske fejret i Stilhed. Nu er Knud Rosenstand Overlæge paa Hospitalet i Vedsted ved Ribe.

Efter at Aage i nogle Aar havde været Forvalter, blev han i 1926 gift med Gaardejer, Sparekassedirektør Karl Jessens Datter Metha, og de overtog samtidig Methas Fødegård Sommerlyst i Skejby. Nu har de ogsaa købt Hovedgaarden Kærbygaard, hvor de bor, men de har fremdeles Sommerlyst ved Siden af.

Den 15. Maj 1931 stod Elis Bryllup paa Borupgaard. Hun blev gift med Politifuldmægtig Jørgen Holm, Søn af Overlæge Holm, Middelfart Hospital. Jørgen Holm var paa dette Tidspunkt Politifuldmægtig i Horsens, og de boede det første Aars Tid i Inspektørboligen paa Borupgaard, indtil Jørgen Holm blev Amtsfuld­mægtig i Vejle. De bor nu i en Villa i Brønds Odde ved Vejle.

Først i Marts 1934 blev min Hustru meget syg, saa hun var Døden nær flere Gange. Det var hendes Underlivssygdom, der blussede saa voldsomt op. I lang Tid var hun til Dels uklar, men hun kunde dog i denne baade for Sind og Legeme farlige Tid til Dels kende os. Mig vilde hun have hos sig saa vidt muligt baade Dag og Nat, og jeg sov derfor inde hos hende om Natten, selv om hun samtidig maatte have en Sygeplejerske til at vaage over sig. Efter et Par Maaneders Forløb blev det bedre, og hen paa Sommeren blev min Hustru helt klar igen og var uden nævneværdige Smerter, saa vi fik igen en god Eftersommer og Vinter. Hen paa Foraaret 1935 begyndte min Hustru saa igen at faa frygtelige Underlivssmerter. Vi havde hele Tiden Forbindelse med vor Huslæge; men efter Høst maatte min Hustru ind til Undersøgelse hos Overlæge Sølling, som næsten tog alt Livsmodet fra hende. Han sagde nemlig efter Undersøgelsen, at det eneste, han kunde gøre, var at lindre min Hustru med smertestillende Medicin. Han mente, at de voldsomme Smerter stammede fra en Forsnævring i Tyktarmen paa et Sted, hvor Operation var umulig.

Vi trøstede dog hinanden med, at Lægerne kunde da somme Tider tage fejl, saa min Hustru tabte ikke helt

Modet; men det var et svært Aar. I September 1936 kunde min Ven ikke holde det ud længere, og hun kom da ind paa Horsens Kommunehospital til Undersøgelse. Overlæge Sølling spurgte mig, om vi turde vove en Operation; den var livsfarlig, men uden den kunde min Hustru ikke blive rask. Min lille Ven og jeg valgte Operationen; thi uden denne var alt Haab ude.

Det var altid tungt for mig at se min Hustru blive kørt ind til Operation, og det var sket flere Gange i vort Ægteskab. Værst var det næsten denne Gang for vor yngste Datter og mig at se min Hustru smile, idet hun blev kørt bort. Hun var altid saa fattet og stærk. Det hjalp hende saa meget, at hun altid følte, hun ikke var ene; Gud var hos hende.

Operationen forløb forholdsvis godt. En Svulst saa stor som et Barnehoved blev fjernet, og i de første fem Dage efter Operationen gik det saadan, at min Hustru

blev bedre for hver Dag, Men saa kom Krisen, og min Hustru svævede flere Gange mellem Liv og Død. Endelig efter en Maanedes Tid blev det bedre, og der var stadig Bedring, saa vi i November kunde faa min Hustru hjem, hvad hun saa gerne vilde. Herhjemme blev Mor passet og plejet saa kærligt og godt af sin yngste Datter, saa hun langtfra kunde have haft det saa godt paa Hospitalet. Hvor min Hustru nød at være i sit Hjem og mellem os, som hun holdt saa meget af, og som havde hende saa kær.

Det gik ogsaa godt fremad, og da Foraaret kom, kunde min Hustru gaa og bevæge sig omkring her i sit Hjem. Hun var ogsaa begyndt paa Røntgenbehandlinger paa Kommunehospitalet i Horsens og kunde godt holde ud at bile derind til hver Behandling.

Hvor nød min Hustru at være saa rask, at vi igen kunde begynde at gøre Ture i Marken, og hvor nød jeg at færdes der med hende. Naar hun ikke var med, og det varede lidt længe, inden jeg kom fra Marken, var det saa kært for mig, naar min Hustru med sin lidt sørgmodige Stemme modtog mig paa Trappen spørgende: „Hvordan kan det være, det varer saa længe, inden Du kommer ind?“

Hvor var den sidste Sommer dog rig for os. Aldrig synes jeg, min Hustru har glædet og frydet sig ved sit Hjem som den sidste Sommer, og hun lagde Planer om, hvordan Anna og hun og jeg skulde køre Ture ud sammen. Vi havde jo i de sidste Aar holdt os saa meget hjemme paa Grund af hendes Sygdom; men maaske var vort Forhold netop derfor blevet saa inderligt, som det var.

Naar min lille Ven maatte ligge i Sengen, og jeg kom ind med Roser til hende, sagde hun ofte: „Ingen kan plukke saa smukke Roser som Du“. — Eller hun kunde spørge: „Er den eller de Roser fra min egen Have?“ — Naar hun stillede dette Spørgsmaal, var det med en Følelse i Stemmen, som gav Udtryk for, hvor glad hun var for alt, hvad der hørte til hendes Hjem.

Tre Uger før min Hustru døde var vi tre herhjemme sammen med vore unge Mennesker kørende til Vejlefyord Sanatorium, hvor vi gik meget omkring. Til Professor Saugmanns Grav skulde vi ogsaa. Vejret var smukt, og det var en dejlig Tur; men det var vemodigt at tænke paa, at vistnok alle dem, der var Patienter sammen med min Hustru, i alt Fald alle dem, hun havde haft mest med at gøre, var døde. Vi drak Kaffe paa Fakkegrav bag- efter, og baade det og Turen hjemefter klarede min Hustru godt.

12 Dage før min Hustru døde, var hun i Horsens for at faa Røntgenbehandling. Da hun og Anna var kommet hjem, efter at de havde gaaet og handlet lidt efter Behandlingen, følte min Hustru sig utilpas og maatte gaa i Seng. Det gik nu tilbage for hver Dag, og lidt efter lidt svandt Bevidstheden bort. Da min lille Ven den 9. September sov stille og rolig hen, omgivet af mig, Børn og min Svigersøn fra Petersminde, var hun vistnok uden Bevidsthed, maaske paa et Øjeblik nær, da hun lod sit kære Blik glide fra den ene til den anden af sine kære.

Hvor vilde jeg gerne have beholdt min Hustru noget længere, naar hun maatte være blevet saa rask, at hun kunde været fri for de slemme Smerter; men naar det ikke var Guds Vilje, at dette maatte ske, er jeg saa taknemmelig for, at min Hustru slap fri for de svære Smerter, der ofte følger med Kræft paa det sidste. Min Hustru havde før lidt saa meget, men de sidste 12 Dage saa det ikke ud til, at hun led ret meget.

Hun var saa smuk, da hun drog det sidste stille Suk. Min lille Ven var, særlig sidste Aar, ked af at være ene, saa hun sagde altid, naar hun ikke kunde komme med Anna og mig: „Kom nu snart igen“.

Min Hustrus Baare stod i Havestuen, og vi to, Anna og jeg, som hun altid saa gerne vilde have om sig, sov i Flygelstuen ved Siden af. Og saa, da vi ikke længere kunde være hos hende, blev hendes kære Legeme stedt

til Hvile ved Siden af hendes Forældre paa Malling Kirkegaard. Bisættelsen her og Begravelsen paa Kirkegaarden var saa smuk og stemningsfuld, rigtig som jeg synes, det passede for min kære Hustru.

Efter min Hustrus Død er den dejlige Borupgaard ikke for mig det, den var før, mens vi var to. Jeg bliver her saa længe, til jeg kan faa mine Pengesager ordnet, og dersom det kan ordne sig, overdrager jeg den til min Datter Anna. Dette vilde være i Overensstemmelse med min Hustrus Ønske, at Borupgaard bliver i Slægtens Eje.

Jeg længes ellers nu hjem efter Aarhus-Odderegnet, der hvor jeg begyndte min Manddomsgerning, og derfra hvor jeg har saa mange gode Minder.

Er det Guds Vilje, jeg dør, forinden jeg faar opfyldt mit Ønske med Hensyn til Borupgaard og Bosættelse i Aarhus-Odderegnet, er jeg glad for, at mit Støv skal begraves paa Malling Kirkegaard.

Naar jeg ser tilbage paa mit lange Liv, i Medgangs og Modgangs Tid, i Glædens og Sorgens Dage, har jeg ikke andet at sige end Tak og atter Tak til Gud Fader og min Frelser Jesus Christus for det rige og skønne Liv, jeg fik Lov til at leve.

Jeg vil slutte mine Optegnelser med det smukke Vers af Ingemann:

*Lykkens lunefulde Spil
Leger ej med Sjæle.
Alting føjes, som Gud vil.
Her er trygt at dvæle.*

Borupgaard, i Marts 1938.

N. R. MØLLER.